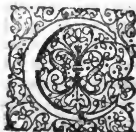
DE CALCANTHO
SEV VITRIOLO.
CAPVT PRIMVM.

Calcanthi essentiam, Originem, ac Notificationem exponens, &c.

ALCANTHVM Græci χάλκανθον, quasi florem æris seu cupri dixêre. Latini id Atramentum Sutorium, quod eo ad infectiones coria tincturi vtantur, ac tandem vitriolum, ideò quod pellucidum, diaphanum & transparens sit, ac vitri modo splendeat, nominare sunt soliti, *Calcanthum quare à Latinis Vitriolum sit dictum.*

Corpus est minerale, de genere salium, naturam æris seu cupri à quo profluxit, & cuius minera existit, in se continens, eiusque vires & facultates repræsentans. *Calcanthi definitio.*

Sunt autem Mineræ Metallorum quædam Matrices, in quibus hæc ipsa proprias ac genuinas suas sedes possident, donec pro suo gradu & indigentiâ, perfectæ suæ integritatis culmen attingant, & exactæ suæ concoctionis sibi debitæ, maturam perfectionem adipiscantur & obtineant. *Minera sunt Metallorum matrices.*

Hinc vnumquodque Metallum propriam suam habet Mineram, aut Minerale sibi affine. Vndè Auri Minera est

Vnumquodq; Metallum propriam suam habet mineram seu radicem.

Marcasita, Plumbi Antimonium, Ferri Pyrites, Stanni Magnesia,& cupri vitriolum nostrum, de quo hic acturi sumus,& sic de cæteris.

Variæ Calcanthi seu Vitrioli species.

Vitrioli autem seu Calcanthi variæ ac diuersæ sunt species,vnius quidem sobolis ac progeniei,vel eodem genere oriundæ,sed loci,patriæ,soli, ac aliarum exterarum quarundam circumstantiarum varietate discrepantes.Prostat namque vitriolum flauum, cæruleum, itemque album, tum etiam viride & glaucum, insuper & rufum quod fossitiam calcithidem nonnulli esse haud abs re sunt opinati.

Diuersitas Calcanthi eius notionem perfectam nonnihil confudit.

Atqui vero tot colorum inter se diffidentium aduersitas,quæ in Calcantho eiusq; speciebus conspicitur ac obseruatur, vitrioli seu calcanthi notionem apud plerosque ambiguam fecit, eiusque sortes in varias considerationes diductas,multiplicibus difficultatibus si non inuoluit, saltem discrepantibus sententijs errore prægnantibus, curiosè confudit, quandoquidem sensuum persuasioni opinioniq; propriæ magis,quam experimento vel facto innixa posteritas, Calcanthi distinctas formas ac facies, in alia quædam Mineralium genera dispertijt ac diuisit.

Hinc orta tot Calcanthi nomina, tot vitrioli sortes,extat enim vitriolum vulgare seu Atramentum Sutorium, Calcythis,Cuperosà,Misij,Sorij,Melanteria,Calcanthum fossile,imò factitium illud, cæteris omnibus nobilius meritô censendum, naturâ & arte natum, quod ex cupro seu ære ipso,spagyrica operatione conficitur,omnes alias Calcanthi species superans,ac virtute excedens, quod vitriolum Veneris Hermetici nominare consueuerunt, de quo nobis inferius,ac paulo post vberior sermo est futurus.

Cupricalcanthum.

Est igitur ac prostat imprimis Calcanthum fossile (seu Pyrites ærosus) durum illud quidem ac rubrum fermeq; silicis pondus ac resistentiam æquans, cui Chalcitis proxima

Calcanthum & Chalcitis.

xima est, quæ vnâ cum prædicto Calcantho fossili è cauernis mineralibus Cuprum continentibus eruitur, vulgari nomine Teutonico **hart Keth Atrament** dicta. Huius non nisi in chirurgicis medelis, apud nos vsus est, qua de re postea, vbi ad Calcanthi virtutes explicandas deuenerimus. Chalcitis tamen Theriacam ingreditur, de cuius eam ad compositionem adaptatione, & quare in tantam Antidotum recepta sit, infra dicturi sumus.

Misij specie pollinis persistit, præsertim cum non multum effloruit, cum alioquin gleba quædam sit vitriolata lutea, aut ad aureæ Marcasitę figuram accedens, sparsim scilicet scintillans ac stellis variegata, Germanis **gelb oder geel Atrament** dicta, ac si atramentum flauum pronunciares. sicut & Sorij gryseum atramentum **graw Atrament** vocatur. Melanteria verò nigri atramenti à cuius notione, omnes cæteræ Calcanthi species, denominationem suam, licet impropriam sunt sortitæ, vel mutuatę, atramentum nigrum, ac ad plenam satisfactionem, duplici indicatu **schwartz Atrament** dici meruit, ea lanuginis instar ærifodinarum ostijs adhærescit, præsertim verò ijs quibus Pyrites aut Marcasita Cuprea, vel Calcanthina, seu Calcithica inest, eos ad cauernas halitus expirans, qui contactu aeris, quodammodo congelentur, & Nitri instar parietibus penduli affigantur, salsedinis & acredinis omnino participes. *Misij.* *Sorij.* *Melanteria.*

Restat nunc Vitriolum nostrum seu Calcanthum vulgare, & si ita loqui licet vsuale, cuius hucusque omnis medicina indiguit, id autem plus magis hoc loco examinandum venit, quoniam & ipsum inter se in varias species diuisum esse videtur, nomen tamen Atramenti Sutorij semper retinens, quod ad infectus ac denigrationes sit expetitum, ex hoc nostrum conficitur atramentum, quo non modo præteritarum rerum memoriam, ac maiorum no- *Vitriolum vulgare seu commune.*

ſtrorum res geſtas, ſed etiam propria ſcita, documenta, inſtructiones & extremas quoque voluntates chartis aſſignamus. Id autem duplex plerumque eſt, foſſile nimirum quod in commiſſuris ſaxorum, rupium cauernis ac cuniculorum faucibus concreuit, quando ex ſuæ originis fontibus in riuulos deriuatum, ſtillando prolabitur, ac ſui parte aliqua ijsdem adhæreſcit, ac ſi frigore gelatum ſubſiſteret, ſed id quô purius & ſyncerius exiſtit, eô rarius ad nos aſportatur, reliquum in offas coquendum in ahena demittitur, vbi coctionis vi, ac ope caloris exhauſta ſuperflua humiditate ſpiſſatur ac in lapillos cogitur, qui baccillis decocto huic ad medias inſpiſſato iniectis, ſpontè concreti hęreſcunt, ac in cryſtallos vitriolatos indurantur.

Ad Calcanthi naturam accedunt & Vitrioli conditionibus affines ſunt lapides nonnulli Cuprum ſapientes.

Itaque in hac Calcanthi ſeu vitrioli area, concluduntur imprimis Cuprum ipſum, dehinc Cuperoſſa, Ærugo, Miſij, Sorij, Calcithis, Melanteria, Atramentum Sutorium, vitriolum vulgare, quod modo deſcripſimus, ac cætera his affinitate cognata, quin etiam lapides ipſi, Cupri ac vitrioli naturam ſapientes ac obtinentes, aut vim ac operationem ſuam ex Cupro eiusque minerâ nempè vitriolo deriuantes, vtpotè lapis Armenus, Malachites, Turchites ſeu Turchina, ac lapis Lazuli, eandem in purgando vim ac normam habens, quàm vitriolum edit, etenim præterquam quod ſuo ſe ſapore prodit, non alitèr quam vitriolum verum infernè ſimul ac supernè potentèr ac validè purgat, easque in hac parte dotes poſſidet, quæ vitriolo ineſſe creduntur. Sed hæc forſan paradoxè.

Calcanthi natales.

Naſcitur autem Calcanthum in terræ viſceribus, iuxta æris vel cupri fodinas, natiuo ſanè ſolo, vtpotè æroſæ ſeu cupreæ penitus naturæ, à qua omninò dimanat, ac proficiſcitur. Etenim humor erodens, ac Pyriten æroſum continuo affluxu proluens, ea ſucci acerbitate aciditateq́ imbui-

imbuitur, quam in vitriolo, guſtu mediante percipimus ac ſentimus. Neque verò mirum, aquam, cupri mineras aut Pyriten ærosum iam dictum, præſertim verò friabilem continuâ alluuione lambentem, ea Cupri ac Calcanthi qualitate saporeq; infici, nam

Gutta cauat lapidem:

Modus generationis Calcanthi.

Sic aqua illa per loca atramentoſa præterlabens eiusdem naturam induit, adeo vt etiam Cupri colorem aſſumat, non alium autem per ſe colorem cuprum prima fronte niſi viridem exhibet, etenim vel in crucibulo fuſum ac liquatum, eximiè vireſcit, cum tamen rurſus refrigeratum priſtinum ſuum colorem reaſſumat ac vt antea rufeſcat. Viriditatem coloris huius notauit Galenus 9. de Simpl: med: fac: de Calcantho ſcribens, vidiſſe ſe aquam viridem in piſcinas elatam, quæ paucis poſt diebus in Calcanthum concreuerit. Accedit autem huic coalitioni coctura, quâ & per quam aqua vitriolata ad medi[illegible]è inſpiſſatur, vt dehinc vitriolum glaciei modo denſetur, ac in Smaragdinos Saphyrinosq; Cryſtallos ſponte lapilleſcat. Germani proindè vitriolum vulgari idiomate **Kupffer-waſſer** (ac ſi aquam Cupri dicerent) nominare conſueuerunt.

Vitriolum. Kupffer-waſſer.

Notandum porro omne vitriolum diutius auræ expoſitum, Miſij generare quod poſtea in Sorij mutato ſponte colore tranſit. Obſeruare hoc licet in triuijs illis ac vulgaribus mercatorum ac materialiſtarum (vt vocant) officinis, qui ad alliciendos emptores, mercium ſuarum ſpecimina paruis doliolis contenta, antè valuas vel myropolia tranſeuntium oculis captandis proponunt, ibi inter Tripolim, Antimonium crudum, Alumen, Nitrum, Bolum Armenum vulgarem, Cretam, Rubricam Synopicam, & alia id generis ſimplicia etiam vitriolum venale exponunt,

Ex Vitriolo ſponte generatur Miſij ac Sorij.

sed vbi id sæpius aëri exposuerint, confestim cæruleum suum colorem amittit, primô pallescens, hinc ad flauedinem demigrans, ac si puluere aliquo alieno conspersum foret, priorem vero formam recipit, si salsugo illa quæ superficiei vitrioli adhæsit, communi aquâ abluatur, vitriolum verò rursus exiccetur.

Vitrioli pallescentis forma reductio.

Misyos ac Soreos hanc generationem agnouit quoque Galenus, referens se ex mineris Cypri Misyos glebam attulisse, quæ in angulo quodam musæi reposita, temporis successu in Sorij conuersa fuerit. Itaque vt experientia liquet Misij est Calcanthi quædam efflorescentia, eidem circumquaque lanuginis modo adhærescens, cum supra Calcithidem & Calcanthum, Misij non alitèr quàm ærugo supra æs nascatur. Atque hæc de vitrioli prosapia dixisse iam modo sufficiat, quod paulô diligentius à nobis factum quilibet existimet, ne lector tot diuersis Calcanthi varietatibus confunderetur.

Misyos ac Soreos generatio.

Nunc ad delectum vitrioli veniendum, aliqui enim vitriolum Romanum præ cæteris eius speciebus extollunt, plurimi & rectè quidem Hungaricum ac id quod ex Istria defertur, repudiato Anglico tanquam infirmas vires habente. Nobis autem semper id quod acrius linguam stimulabat, aut acore quodam astringente, fauces non sine aliquo salsedinis stimulo in ima penetrante conuellebat, quinimô colore cæruleo eoque lucido præditum, qualem colorem cælum serenum Etesijs spirantibus exhibere solet, præ cæteris magis arrisit, tale est Pannonicum ex quo multa, imô plurima, in communem hominum vtilitatem, protulit Hermeticorum Spagyricorumq; artificum solertia, quæ populus ouans, in sui sanitatem ac commodum directa, notauit ac sensit, ideoque ope sibi exindè præstitâ, medicamina ex vitriolo hocce profecta, magnis honorum ac lau-

Vitrioli delectus secundum solum regionem ac patriam.

Vitriolum Pannonicum.

ac laudum encomijs celebrauit,ac summa cum gratiarum actione suspexit, cæteris medicis rancida ac obsoleta sua arte contentis nec vltra progredientibus,qui tamen ante aliquot sæcula, hęc ipsa ob oculos versantia in mortalium valetudinem accommodare ac tantis Dei opt: maximi bonis liberalitèr ac largè perfrui potuissent, in quos quadrat Senecæ sententia qui 7.nat: quæst: 25. ait veniet tẽpus quo posteri nostri tam aperta nos nesciisse mirentur; præsertim cum Plin: 6. Epist: 21. dicat. Non est quasi lassa & effæta natura vt nihil iam laudabile pariat.

Olim Cyprus optimum vitriolum ac laudatissimam Venerem seu Cuprum suppeditabat,posteaquam enim Mars Veneris amplexibus implicitus à Vulcani vinculis & concatenatione solutus fuit,Mars protinus in Thraciam abijsse ac Thracum Deus effectus fuisse putatur, quod Lycophronis enarrator innuit,Venus verò in Cyprum ex regione laudatissimum quondam vt iam modo diximus vitriolum ac cuprum asportari fuit solitum, (æs enim Cyprium seu Venereum optimum habebatur) sese contulit,vnde Poeta, *Vitriolum Cypriaticum.*

Discedunt subitò, Thracas mox ille petiuit,
Ipsa Venus Cyprum petit alma nata Dione.

Sed hæc parergôn. Atqui vt ad vitriolum nostrum reuertamur,optimi Calcanthi ac præstantissimi vitrioli notæ hæ sunt quarum quatuor potissimum recensebimus reliquis præferendas. Prima est si ferream laminam præsertim leuigatam ac politam nullo igne accedente cupreo confestim colore, solo contactu tingat. Probatius porro eius examen . hoc est, si ferrum in perfectissimum æs seu cuprum transmutet,quod quò citius fit, quòque cuprum euadit colore pręstantius tantò Calcanthum seu vitriolum censendum est melius. *Optimi Calcanthi ac præstantissimi vitrioli notæ potissimum sunt quatuor.* *Prima.* *Secunda.*

Notus

Fons in Hungaria ferrum in Cuprum transmutans.

Notus est in Hungaria seu Pannonia, (quæ vitriolo multo eoque exquisitissimo abundat,) fons quidam & ex eo promanans torrens vitriolatus, qui quoduis ferrum in cupream calcem atterit, quæ postmodum calx, igne extremi gradus, follibus suscitato, in optimum ac laudatissimum cuprum minimè retrogradum liquatur ac reducitur.

In Ducatu Bauariæ putei ferrum similitèr in perfectissimum cuprum conuertens.

Monstrauit mihi non ita pridem, Serenissimus Maximilianus Comes Palatinus Rheni, vtriusque Bauariæ Dux, Princeps ac Dominus meus Clementissimus, tres clauos quondam ferreos, qui in Ducatu Bauariæ in puteum quendam atramentosum seu Calcanthinum aut vitriolatum iniecti, tractu temporis in perfectissimum cuprum conuersi fuêre. Horum vnus incudem passus, malleabilis repertus est, (vulgo geschmeidig) alter limæ morsu tentatus, eximiam cupri substantiam, quam exterior forma extimæ cuti subesse pollicebatur, perfectam ostendit, ac totum sese æreũ factum esse docuit, tertius aliqua sui parte discissus, totam substantiam ferri quod prius fuerat, in cuprum transijsse demonstrauit.

Fontes in Italia artifici.

Scribit Philippus Gaeringus libro de Spadano fonte, esse in Italia & Hungaria fontes, qui ferrum omne in æs vertant, id quoque fons quidam Transyluaniæ, in loco Zipierland/ iuxta Carpatum montem, propè vrbem Schmolnitz/ quo in loco aqua ea præterlabitur præstat, cuius forsan instinctu permoti rustici Hungarici in fontem Zipser nominatum, ferrum demergunt quod in purum cuprum transformatur, nec amplius ad pristinam suam naturam redire potest.

Fons Zipser.

Kuttenberg.

Similiter in Kuttenberg Marchasitam fundunt, & ferrum in cuprum mutant, quod non solum bonitate præstat, sed etiam malleo magis est tractabile. Neque hoc mirum videri debet, cum aquæ reperiantur quę ligna in lapides durent, aliæ lapides dissoluant, estq́; hie

hic naturæ lusus sibi consuetus & congenitus, quod Aristoteles nec credidit nec suo tempore cognouit. Vide hac de re Iacobum Mokium Medicinæ Doctorem eiusdemque in celeberrima Academia Friburgensi Brisg: Professoris ordinari tractatum, *De causis Concretionis, & Dissolutionis,* inscriptum, vbi multa stupenda eiusmodi naturæ miracula reperies, Historicè, Philosophicè, & Medicè secundum veterum & recentiorum placita descripta, & iucundè tradita, curiosis maximè ingenijs complacentia. An non hæc est mira naturæ vis quæ talibus consortijs mineralia ac metalla inter se colligauit, vt vnum in aliud tam prompte ac facilitèr mutaretur? & verò ferrum quod semel in cuprum transijt ac mutatum est, nunquam amplius retrocedit, nec priorem suam formam ferream ac Martialem quam anteà habuerat reassumit, utpote perfectionem aliam consecutum.

Iacobus Mokius Friburgi Brisg: Professor.

Mira naturæ vis.

Ferrum semel in cuprū mutatum non amplius fit ferrum.

Est itaque ferro Cuprum, & Cupro ferrum tam amicum, vt simul iuncta, confestim sese mutuò complectantur, cum omne ferrum mediante vitriolo facili negotio in æs transeat, atque hæc quidem duo metalla indissolubili quodam amoris ac affinitatis vinculo sunt inter se connexa, nullo vnquam dissidio separanda, quam quidem sympathiam Poetæ suis fabulamentis inuolutā occultè significarunt, eam sub Martis ac Veneris amoribus comprehendentes, & quia Mars seu ferrum cuprefactum propriam suam naturam non amplius retrocedendo induit, vt iam modo notauimus, significatum volunt, Martis licet bellicosi magnanimitatem, venustati Veneris cessisse, Veneris blandimentis Martis austeritatem longè superantibus.

Martis & Veneris seu Ferri & Cupri sympathia.

Videant Philosophi metallorum transmutationem impossibilem esse dicentes, docentesq; quomodo vel quali-

Philosophorũ Metallorum transmutationem negantiũ lapsus.

ter suam saluent sententiam, cum eorum imaginarias opiniones, experientia sensibus ipsis satisfaciens protinus confundat. Vndè fateri cogimur quicquid cernimus, palpamus, tangimus, ad examen ducimus, & ad trutinam ponderamus, nisi quis tam stupidus sit, ut sensibus fidem non habeat, aut tanto liuore cœcus euaserit, ut quæ oculis veracitèr objiciuntur non videat, aut tam pertinax ut agnitæ veritati impudenter reluctari audeat, contra quem fustibus non rationibus disputandum. Felices sanè essent artes, si de ijs non nisi artifices iudicarent.

Tertium electi ac laudati vitrioli signum.

Tertium probi ac laudati vitrioli signum hoc est, si id crudum per os exhibitum vehementissimè tam supernè quam infernè purget, præsertim si vermes & ventris tineas deturbet & expellat.

Quartum exquisiti Calcanthi signum.

Quartum tandem signum hoc est, si aterrimum nigerrimumq; atramentum scriptorium præstet. Hoc autem in fine huius capitis adiunxerim, esse vnum vitriolum alio quoad Medicinam præstantius, ad chymiam enim ferè potentiores operas præstat Smaragdinum seu virescens, ad

Quodnam vitriolum Medicinis parandis sit accommodatum.

Medicamenta verò paranda aptius & utilius usurpatur cœruleum seu Saphirinum. Veruntamen penes expertos sit iudicium, nos jam ad alia progressum facturi, huic capiti de notione vitrioli finem imponimus.

CAPVT SECVNDVM.

De Cupricalcantho seu Vitriolo Veneris.

COmmuni ac vulgari Calcantho, de quo superiori capite abundè egimus, haudquaquam contenta posteritas, vt cui multum adhuc cruditatis inesset, quodque excre-

excrementitia adhuc humiditate turgeret, ideoque vires obtineret plus magis consopitas & oppressas, alterius cuiusdam vitrioli longè nobilioris ac præstantioris, sed artis ope & operâ comparandi, astructionem est molita, cuius præparationem sedulo tandem studiorum ac laborum suorum nisu est assecuta. Est autem id Cupricalcanthum seu vitriolum Veneris, quod ex ipso Cupro, quod iam mineralium classem transcendit & excessit. vtpote metallicam suam perfectionem iam iam adeptum conficitur, id quia ex ipso Cupro seu Venere artis industriâ eruitur, meritò purius ac laudatius est censendum, quam vulgare illud ac crudum, minerale adhuc, & longis demum laboribus, ac multa fatigatione, eos in gradus extollendum, qui huic Cupricalcantho & Medicinis ex eo paratis vel parandis æquiparari possint, licet vulgare vitriolum easdem cum vitriolo Veneris vires obtineat, veruntamen non ita congregatas ac compactas, sed plus magis dispersas ac diffusas, ideoque debiliores, infirmioresq;, donec artis beneficio contrahantur, & ad perfectionis cuiusdam culmen euectæ consummentur.

Vitriolum Cupri longe nobilius quam vulgare.

Vitriolũ vulgare longo ac operoso labore ad perfectionẽ deducitur.

Eius parandi complures sunt modi, ac normæ, artificibus diuturni laboris ambages variimodè & quoquomodo declinantibus, quorum quilibet breuiorem semitam ingredi & amplecti, & compendiosiore via intentum suum obtinere nititur. Nihilominus tamen, tota operis huius vis, energia, & absolutio, in diligenti æris seu Cupri calcinatione ferè fundatur versaturq;.

Varij Cupricalcanthi parandi modi.

Itaque si Cupricalcanthum hocce seu vitriolum Veneris parare volueris, sumito Cupri mundissimi ac perfectissimi, quantum volueris, id in tenues laminas malleo diductum, in parua frustula Coronatorũ aut Ducatorum magnitudine discinde, ac lamellas has crucibulo indas, facto

Praeparatio Cupri calcanthi.

ſemper cum Sulphure communi puluerifato, ſtrato ſuper ſtrato, ita vt prima area ſit Sulphuris, ſecunda Cupri, tertia rurſus Sulphuris, ac ſic deinceps, donec tigillum ſeu crucibulum repletum fuerit, hoc operculo tegito, ac commiſſuris luto clauſis & circumlitis, igne circulari ex carbonibus candentibus ſuſcitato circumcingito, ita tamen vt ignis crucibulum primò non attingat, ne laminæ æris fundantur, ſed tantummodo quaſi torreantur, indè verò igne propiùs poſt horam admoto, gradus caloris à ſecundo in tertium ac etiam paulò amplius intendatur, vt cupreæ laminæ à Sulphure attritæ, corroſæ, ac combuſtæ, in nigram quandam calcem redigantur, quæ æri vſto intra paucas horas haud abſimilis, excipi poſſit.

Cupri calcinatio.

Puluerem hunc vbi refrixerit, probè tritum cribro transmitte, eumque ollæ non vitreatæ ſed vt vocant crudæ ac apertæ ad latus ſupra ignem reclinatæ, quemadmodum Alumen ac Tartarum calcinari quibuſdam conſueuit indito, & adhibito primitùs ſecundo, poſtea vero tertio ignis gradu, ferrea quadam rudicula, ſeu ſpatula, puluerem indeſinentèr conuoluito, ac agitato, eundem de vno ollæ latere in aliud diducendo, ſic vt materia non liqueſcat, ſed ſulphur ſolum quod in prima operatione relictum fuerat, penitus comburatur, & expiret, & non niſi pura ac ſola æris calx in pollinem hac calcinatione attrita remaneat.

Secunda Cupri calcinatio.

Huic calci ex Cupro ſic præparatæ, adde, in ſingulas libras, ſulphuris ſelectiſſimi vnciam vnam cum dimidiâ, miſce, & ollæ ad latus locatæ, ſimul mixta impone, ac ſupra lentum ignem per quadrantem horæ moue, tandem ignis augeatur vt penè olla candeſcat, cuprumq́; inſtar paſtæ mollificatum rudiculæ adhęreat. Frigeſcat tunc totum, poſteaq́; tritum cribretur, rurſusq́; cum ſulphure vt modo dictum

dictum est in olla supra prunas agitetur, cauendo ne vnquam plus sulphuris ad libram vnam æris huius calcinati sumas quam vnciam vnam cum dimidiâ, proindè, si aliquid pulueris ex ære (prout fit) defecerit, etiam pondus sulphuris proportionalitèr esse minuendum, intellige.

Laborem hunc septies vel octies iterabis, puluerem semper prius studiosè siccando. Vbi autem sic ritè attritum & in puluerem seu calcem redactum Cuprum fuerit, idipsum seu calcem iam dictam ex eo paratam, minutissimè puluerisatam, & in tenuem pollinem redactam, in patinam ligneam collocato; eique affundito aquam feruentissimam (pluuialis optima est) quantum ei largè diluendæ sufficere videbitur, tunc paulatim calx ea liquescet & resoluetur, aquamq; cæruleo colore tinget, quam colabis, ac colatam in vase figulino vitreato per cocturam vltra medium euaporare sines; dum supernè cuticulam quandam aqua ostentet, & quasi crustam obducere videatur, reliquum frigori creditum vt gelascat, iniectis baccillis exponatur, quibus in Saphirinos Crystallos coactum Cuprical canthum adhærere queat. *Infusio calcis Cupri.*

Qui maiori studio id parare voluerit, aquam eam cæruleam cucurbitæ vitreæ indat, atq; in cineribus leuiori tamen ignis gradu dimidiam humiditatis in cucurbita cõtentæ partem, vel paulò plus, destilatione per alembicum euocet & exhauriat, residuus liquor in spissamentum aliquod hac ratione coactus, immissis baccillis refrigeratus hærebit, ac gelabitur, aut vasis parietibus sese affiget, tanta pulchritudine, vt nullus vel vix vllus Saphirus ei comparari queat; residuam aquam quæ in strias vitriolatas non abijt, effunde; ac largius coque, vel euapora, iterumq; in loco frigido vt gemmas gignat colloca, fæces verò in fundo relictas rursus eo pondere sulphuris vt supra notauimus *Vitriolum Veneris.*

 calcina-

calcina, ex quo cinere si quid aquæ vitriolatæ ex qua iam lapilli prodierunt superest, lixiuium fac, quod filtro transmissum paulatim in vase vitreo vel figulino vitreato euapora, ac vbi crustam liquor nactus fuerit, reponatur in locum frigidum, vt in lapillos duretur, ac strias in fundo vasis gignat, quibus productis, id quod superest phlegma abijce, crystallos sicca, & inter thesauros tuos asserua.

Lixiuium à calce Veneris.

Adhuc autem perfectior præstantiorq; Cuprei vitrioli seu Veneris vitriolatæ parandæ modus hic extat, quem à parentibus acceptum habeo.

Alius & quidem pulcherrimus Vitrioli Veneris parandi modus.

Sumito Æruginis ex Cupro mundissimæ, quantum volueris, hanc in aceto acerrimo dissolue, illudq; acetum ærugine sic tinctum, per lanam bombycinam cola, colatum ex vitrea cucurbita per alembicum age, ita vt plus quam media aceti pars in receptaculum transtillasse obseruari queat, quod per alembicum transijt remoue, id vero quod in vasis fundo relictum superest in patinam vitream aut vitreatam amplam effundito, iniectis quadratis quibusdam ac oblongis baccillis, sic æruginosum hoc acetum in frigido collocatum Smaragdos generabit, eius quoad colorem præstantiæ, cuius priores iam dictos Saphirinos extare iam modo notauimus. Smaragdinos hos lapillos rursus in aceto sed tamen distillato, (alterum enim turbulentum est & fæcibus non caret) dissoluito, ac liquorem eum per chartam emporeticam seu bibulam (vulgo **Fließpapir**) transcolato, quo in opificio arte opus est, & cautum, ne charta rumpatur, & in cassum labor is abeat, non autem facile rumpitur, si charta pyramidis modo complicetur, vt infernè in cuneum desinat, ac postea charta illa infundibulo vitreo eam circumquaque ambienti credatur, quô sustentaculum habeat & non protinus liquata diffluat, in quam liquor colandus sensim valde, & non vno impetu vel pondere immitten-

Smaragdini Cupri lapides.

Dexteritas transcolationis.

mittendus, qua in re ars & experientia magistrum est effectura. Colatum hoc acetum viridissimum in cucurbitam vitream indito, affundendo ei Phlegmatis vitrioli à quo spiritus nondum sint abstracti vel separati, dimidium, vel plus si volueris, indè superposito alembico, medioeri igne extillationem liquorum & humiditatum harum, aceti nimirum & Phlegmatis vrge, tantûmq; earundem copiæ euoca, dum plus quam media pars in excipulum transfluxerit, residuum quod cucurbita tenet, prout supra docuimus, in amplas patinas, vitreas vel vitreatas vt congelascat effundatur, ac per dies aliquot iniectis si volueris baccillis frigori exponatur, tum vero qui adhuc lapillos inundat liquor, lapidibus Saphirinis adimendus, & maiori coctura vel ampliore distillatione densandus, iterumq; vt lapidescat ac strias Saphirinas gignat ad residentiam & congelationem reponendus, lapilli postea singulis vicibus siccandi & ab aurâ calidiore, (apertâ præsertim) custodiendi, alioquin albescunt, prout in vitriolo vulgari contingit, quod Misij statim generare diximus.

Phlegmatis vitrioli cum aceto artificato coniunctio.

Cautio.

Simili modo ac eadem planè ratione fit vitriolum Ferri seu Martis, sed id euadit viride, substantiâ ferri non in tantum concoctâ vel depuratâ purificatâq; quæ sese vt Cuprum eo perfectionis gradu ostentare audeat. Sed hoc rarius.

Vitriolum Martis seu Ferri.

Habes iam quicunq; hæc lecturus es, gemmam illam pretiosam, quam dominus Devs tantis dotibus ornatam locupletauit, vt Smaragdos Saphirosq; si non æstimatione vel existimatione excederet, saltem viribus ac operationis efficaciâ superaret, aut vel minimum, æquipollentiâ suæ facultatis adæquaret, in quam summus rerum moderator, omnium medicamentorum neruum videtur collocasse, eamque ex adytis ineffabilis misericordiæ ac omnipotentiæ

Vitriolum Smaragdos & Saphiros virtute adæquat.

Vitriolo est morbus curari potest. N: 8:

tentiæ suæ thesauris depromptam, mortalibus tanto bono fruituris, dono dedisse, cum nullus sit in rerum natura morbus sublunaris, cui non ex vitriolo efficax ac competens remedium parari ac vtilitèr depromi queat, vndè ei meritò vniuersa Medicina tres sui partes deuouit. Etenim in hac radice delitescunt Mineralium Animalium ac Vegetabilium ferè omnium virtutes præcipuæ, imprimis verô omnes omnium Metallorum spiritus, vires, ac proprietates in vno vitriolo tanquam in sua origine continentur, maximè verô Cuprei seu Venerei, dehinc & Martiales, Lunares, imô etiam Solares, qui immensa ac inexplicabili virtute, ac viua actiuaq; efficacia exindè prodeunt & eruuntur. Exemplo sit nobis vitriolum Cyprium magnam Solis seu auri quantitatem in se continens, ex quo ad vtriusque Luminaris, maioris nimirum & minoris, id est Solis ac Lunæ dissolutionem, aqua paratur seu menstruum veteribus philosophis dictum, quod vulgaribus mineris absque additione non est concessum, est igitur vitriolum sedes & habitaculum omnium spirituum Metallicorum, in se habens Sulphura, Salia, Rocchas, Ochras, Gillas, aquas & ignes, & ex contrariarum ac repugnantium qualitatum pugna ac prælio tonitrua, imbres, nebulas, grandines glaciamenta, niues, pruinas, & similia, quæ Spagyricis inter medios labores versantibus tædia demulcent ac fastidia solantur, quando ex vno indiuiduo tot tamque diuersas formas, diuersis quoque imô etiam aduersis dotibus insignitas prodire cernunt, adeô vt theatralem quendam lusum præ oculis habere videantur.

In Vitriolo omnium fere Medicamentorum vires delitescunt.

Vitriolum est sedes omnium spirituum mineralium.

Labor circa Vitriolum artificem recreat.

Inuenies quoque in vitriolo Flammulas, Ranunculos Chelidonias, Oxalides, Hioscyamos, prætereaSolana, Plantagines, Centaureas, Hypericones, Persicarias, imô etiam Helleboros, & quidquid earum rerum postulas, est enim vitrio-

Vitriolum potentia, etiam Vegetabilium ac plantarum naturas & effectus in se continet.

vitriolum chaos quoddam infinitum omnium Medicinarum, præstat id namque Caustica, Escharotica, Sarcotica, Epulotica, Narcotica, Septica Stignotica, Repellentia, Attrahentia, Discutientia, Coarctantia, Aperientia, Deobstruentia, frigida calida & sicca, at in humidis non nisi cum humidis humiditatem operatur.

Non quadrat alia in vitriolum magis par quam Protei historia, quem sese in omnes figuras transformare solitum fuisse Poëtæ fabulantur, cuius status & conditio cum vitrioli naturam exemplo sanè competenti declaret, venit is nobis hoc loco explicandus. *Comparatio vitrioli cum Proteo.*

Sciendum porro est Proteum à priscis Neptuni & Phænicæ Nymphæ filium extitisse, licet Xantippus in rebus Lydiæ, eum Oceani & Thetyos filium fuisse innuat, quem primum inter deos claues maris habuisse & rerum principia egisse commenti sunt, cui vaticinia, vndas, aquas seu flumina & æquorum potestates adscripserunt, de hoc Virgil. 4. Georgic. sic canit. *Protei parentes eiusque dignitas.*

Est in Carpathio Neptuni gurgite vates
Cæruleus Proteus, magnum qui piscibus æquor
Et iuncto bipedum curru metitur equorum,
Hic nunc Emathiæ portus patriamque reuisit
Pallenen hunc & Nymphæ venerantur, & ipse
Grandæuus Nereus, nouit namque omnia vates,
Quæ sint, quæ fuerint, quæ mox ventura trahantur.

Protei descriptio ex Virgilio deprompta

Atque hic est ille *cæruleus Proteus*, vitriolum, nempe cæruleum, in vndis ac gurgitibus habitans, vitriolum enim aqua est cuprea sed congelata, *claues habet maris*, vitriolum enim omnes alias aquas aut aquarum gelamina superat, qualia sunt Nitrum, Tartarum, Alumen & similia quæ facili negotio in aquas soluuntur ac diffluunt. Cæruleum est vitriolum sic dictum ob excellentiam, is enim color ei est *Applicatio similitudinis eiusque explicatio.*

F natiuus,

natiuus,licet omnes colores edat præcipuè vero præter cæruleum,viridem ac rufum & fuſcum.

Proteus hic per quem vitriolum indigitamus *Phocis bipedibus vectus*, id eſt ratione & experientiâ pateſcit *Reuiſens patriam Pallenem.* Pallene eſt vicus regionis Atticæ in tribu Antiochena, quò forſitan pertingunt triumphi Pallenæi apud Stat: lib. 4. Syluarum,&c. Reuera Calcanthum ſeu vitriolum nunquam in patriam reuertitur ſine triumpho, etenim dextrè adminiſtratum vel adhibitum, grauiſſimos morbos profligat,ac eorum ſpolia dirimit,obſeruabiturq́;, id inter omnes alias medicinas primas tenere, vndè & cæteris ſublimior exiſtit,proindè non immerito grandæuus ille Nereus qui vt Orpheus in Argonaut: opinatur Deorum antiquiſſimus putabatur, Protei iunioris ſagacitatem eſt admiratus, prout iam iam vetus Medicina cū Adamo in Paradyſo creata ac ab Hippocrate noſtro, Galeno, ac veteribus alijs in quantum id ea ſæcula conceſsêre exculta,quæ vetuſta ſimul & venuſta exiſtit,attamen faſces demittit,ac cærulei huius Protei,nempè vitrioli opera admirari, ſi non aſſequi conſueuit.

Pallene.

Medicamina ex Vitriolo dextrè adminiſtrata nunquam ſine fructu decedunt.

Nereus.

Grandæui Nerei cum Veteri Medicina comparatio.

Dictus quoque Proteus maris Deus vt notat Heſiod: in Theogon: & vndarum rector: certè vitriolum cæteras aquas vt iam ſupra diximus ſuperando gubernat,& gubernando ſuperat, non habens ſibi ſimilem,quæ in riuos tam fæcundos, ac flumina tantæ vtilitatis diffluat, ac humani generis fæcunditatem irriget.

Proteus maris Deus habitus,

Suſcepit autem Nereus ex Doride vxore maximam Nympharum copiam,quibus ſignificatur, ex vno vitriolo, infinita fere Nympharum ſeu medicamentorum genera vel ſpecies depromi poſſe, ſuntq́; multiuariæ vitrioli opes ac remediorum theſauri Nympharum harum multitudine deſignatæ. Sed Homerum de Proteo lib. 4. Odyſſ: ſcribentem

Multitudo Nympharum copiam medicamentorum ex Vitriolo parabilium deſignat.

bentem audiamus, is enim Protei iam dicti variformis conditionem sic describit.

Concussit ceruice iubar, leo factus & inde
Fit Draco terribilis, modo Sus, modo Pardalis ingens,
Alticoma aut arbor, nunc frigida defluit vnda
Nunc ignis crepitat. *Homerus de Proteo.*

Vides hic vitriolum, quod si ceruicis iubas concusserit, id est aquositatem, & spiritum volatilem deposuerit, Leo fit, atque is est Leo ille viridis Riplæi, omnium animantium intellige medicinarum vires superans, indè fit Draco: nam Colcothar abstracto phlegmate, & exusto vitriolo venenum euadit, vnde statim vrere, exulcerare, vesicas ducere, ac caustica sua præpotenti vi lædere, aut exustione crustas inducere solet. Modo Sus: intellige vitriolum vomitivum, de quo postea verba facturi sumus, id enim vomitus ratione reddit hominem obscænum à quo omnis ciuilitas morum tantispèr est aliena, donec vitriolum opus suum perfecerit: Modo Pardalis ingens: Pardus versicolor est & pelle plurimis maculis variegata vestitus, sic etiam vitriolum, id enim varios & plurimos colores edit, variasq; tincturas in se continet. Alticoma aut arbor: Spiritus est vitrioli in altum sese pandens, ac cerebrum potissimûm exercens, in quo quasi Quercus aut alta Populus frondes suas exerit. Nunc frigida defluit vnda: Aquæ sunt metallicæ vitriolatæ ad quas pro refrigerio, inuictis ac deploratis morbis oppressi ablegantur, de quibus quidem aquis in fine huius disquisitionis iuuante DEO sat copiosè acturi sumus. Nunc ignis crepitat: pro diuerso vitrioli apparatu, etenim extrema frigiditas, cum summa caliditate coniuncta se varimode pro operantis manu & dexteritate, vel artificis intentione prodit, vndè quoq; vitriolum assimilari potest Icelo seu Phobetori varias animalium formas ad figuras

Vitriolum est Leo.
Draco.
Sus.
Pardalis.
Arbor.
Vnda frigida.
Ignis crepitat.
Icelus seu Phobetor somnia-

rum ac phantasmatum magister. per insomniorum visiones obtrudenti de quo Ouid : 11. Metamorphos:

Fit fera, fit volucris, fit longo corpore serpens, qui sicut Epidaurius anguis pestes hominum depellit & fugat, ac Dei cuiusdam medicantis officium exercet, mortalibus ægris quoquomodo beneficus.

Vitriolatæ gemmæ encomium. O benedicta glacies, ô vitrum cryſtalloides, ô gemma Saphirina & Smaragdina inter cæteras præclarè ſcintillans, tibi humani generis quantum ad corporalem Medicinam ſalus credita, tibi tot mortalium ſalutes conceſſę, tibi tot ciuium vitæ concreditæ, peculium ſuum apud te depoſitum habentes, tibi diuitûm opes, tibi pauperum miſeriæ, tibi inquilinorum vitæ, tibi ventriculorum concoctiones, lienum opificia, iecorum ſanguificationes, renum ſequeſtrationes, veſicarũ cataclyſmi, Meſaraicarum venarum oſtia, meſenterij anfractus, abdominis labirynthi, inteſtinorum facultates tam retentrices, quam expultrices *Vitriolum omnium facultatum naturalium dux.* debentur, tibi chylificationes, ſanguificinæ, ac Cambij diſtributiones ſubnexæ hærent, tu caput recreas, tu ventriculum inſtauras, tu iecur reſtituis, tu meatu choladocho reſerato moleſtæ futuræ bili ſui abitus viam monſtras, tu lienem minuens ſchirrhos diſſoluis, tu obſtructa reſeras, ac nimium laxa conſtringis, tu renes, vreteres ac veſicam expurgas, frangis calculos, lapides atteris, tu ſanguinis grumos diſſoluis, ac in vniuerſum ea præſtas, quæ hominum ſaluti conſeruandæ ac reparandæ debentur, ac neceſſariò expetuntur.

Sed ne quiſpiam nos profuſius in vitrioli laudibus hoc loci verſatos fuiſſe arbitretur, præſertim nondum accedentibus ijs documentis quę ipſi rei fidem facere queant, ſtylum iam modo abrumpimus, ad vitrioli qualitates generatim conſideratas explicandas acceſſuri, vbi plura de Calcanthi

canthi viribus fidelitèr tradita legentur, quorum copiam opuſculi progreſſus ſuppeditabit, quando vitrioli in ſuas partes diuiſi anatomiam ſigillatim ſuſceperimus, quas in diſquiſitiones beneuolum lectorem remittimus, hoc interim monentes, ea quæ de Cupricalcantho aut vitriolo Veneris celebriter hic prolata ſunt, de communi vitriolo eadem ratione prædicari poſſe, niſi quod id vbi ad perfectionem redigendum fuerit, prolixiori labore indiget, eoſdem alioquin cum Cupricalcantho effectus edens. Sed hæc poſtea.

Vitrioli vires in ſingulis eius partibus patescunt.

CAPVT TERTIVM.

Calcanthi ſeu Vitrioli qualitates generatîm conſideratas explicans.

QVicunque Calcanthi ſeu vitrioli qualitates exactè cognoſcere ſatagit, is vt naturam prius & conditionem Abſinthij, Rhabarbari, Aloes, Opij, Camphorę ac Aceti intelligat neceſſe eſt, hæc enim omnia prout & vitriolum diuerſis, imô etiam aduerſis qualitatibus ac viribus planè diſcrepantibus ſunt prædita, etenim Abſinthium ſtipatam laxat aluum, laxamq; reſtringit, frigidum iecur calefacit, & ex accidenti oſtructiones aperiendo calidum hepar refrigerat, vndè Icterum tollit, febres arcet ac fugat, bilem domat ac expellit, tam calidis quam frigidis iocinoris languoribus ſuo modo dextrè exhibitum familiare. Rhabarbarum ac Aloe laxant & aſtringunt, adeo vt Rhabarbari vſus in Dyſenteria præclaram perſæpè opem viſus ſit præſtitiſſe. Opium & Camphora non Medicos ſolûm, verum etiam Philoſophos mirum in modum torquent & exagitant, quando tam contrarij effectus ab ijſdem prodeunt,

Ad Calcanthi naturam intelligendam multa requiruntur.

ingeniorum quorumcunq; præsertim vero curiosorum aciem haud leui dubiorum turbine confusam perstringentes. Sed quid de vitriolo sentiendum sit videamus.

Dioscoridis de Vitriolo sententia.

Dioscorides lib: 5. cap. 74. de Vitriolo seu Attramento Sutorio sic scribit. *Valet adstringere, calefacere, & crustas inducere: latas ventris tineas necat drachmæ pondere deuoratum, aut cum melle linctum vomitus ciet, aduersus hausta fungorum venena, ex aqua potum auxiliatur: purgat caput aquâ dilutum & in vellere naribus instillatum. Vritur ut paulo post in mentione Chalcitidis ostendemus.* Hæc Dioscorides Galenus lib: 9. de Simpl: Med: Fac: sic de Calcantho sentit.

Galeni de Vitriolo sententia.

Cæterum mirari subit de hoc medicamento, quo pacto vehementissimæ adstrictioni, admixta est caliditas non instrenua, constat ergo quod omnium maximè condire seruareque carnes humidas potest, nimirum caliditate humiditatem absumens, atque adstrictione substantiam contrahens, atque constipans, hoc enim opere, nonnihil etiam humiditatis ipsius exprimit: constringit verò, desiccat atque contrahit, in sese substantiam carnis. Idem sensisse videntur reliqui veteres vtporè Aetius Tetrab: 1. Ser: 2. cap: 33. Paulus Ægineta lib: 3. Oribasius lib: 2. cap: 6. Cornelius Celsus & alij complures ac fermè omnes prisci, quorum sententiam etiam Neoterici hucusque (verùm suo modo intellectam) ratam tenuêre.

Veterum de Calcantho opinio.

Neotericorum de vitriolo dogmata.

Alioquin vero si Neotericorum de vitriolo sententiam audiamus, qualitèr id primâ sui fronte apparet, ac secundum externam tantûm formam consideratur: vulgus sanè Medicorum in multis contrarium asseret, aiunt enim ac docent Neoterici, vitriolum refrigerare, adstringere, coarctare, nihilominus tamen valentèr aperire, abstergere, incidere, attenuare, in ima penetrare, deopilare, Erisypelata ac sacros ignes reprimere & ambustis mederi. Et reuera ita se res habet monstratq; experimentorum euenuts Neotericorum hæc documenta suis haudquaquam fundamentis carere, quando vel crudum vulgus oblæsiones ab igne

factas

factas, perfusâ atramento ambustione, inflammationem sedant, etenim ipsimet plebæi cumprimum se quis corporis parte aliqua exusserit, chartam confestim bibulam, aut pannum attritum atramento imbutum ambustæ parti superimponit sicq; inflammationem intra paucum tempus reprimit. Sed hoc vnicum obitèr tantum hic exempli loco prolatum sit, quo autem modo veteres ac Neotericos hac in parte conciliemus videndum, & hic forsan opus hic labor erit, sed intelligenti facilis.

Vitriolum ambustis medetur.

Quid igitur agendum? exterminandi ne prisci ac veteres Medici tantæ auctoritatis viri, à quibus nos ipsi Medicamentorum fidem accepimus? Neutiquam: eliminandi ne sunt Neoterici? quorum experientia, sedulitas, industria, indefessum studium, ac gnara obseruatio, quidnam vlterius in rebus lateret ac delitesceret indagans, plurima communi bono vsui futura, atque insuper experimentorum certitudine fulcita in lucem protulit? Nullatenus. Dicat igitur quispiam beneuolus, quid in hac rerum confusione ac tanto animorum dissidio, vel opinionum discrepantium ac contrariarum (vti videntur) sententiarum definitione pronunciandum esse censeat. Reuera res periculo non vacat, ac in inquilino hoc bello Medico plures succumbere posse videntur, quam si in apertum hostem excursum facientes pleno ausu dimicarent.

Difficultas de Vitriolo inter Veteres & Neotericos.

Attamen ad rei huius intelligentiam, si tamen mihi minimo fas est aliquid eloqui, & de negotio hoc satis arduo, non quidem quidquam decernere (quod mihi non assumo) sed solûm differere, aliqua sanè sunt præsupponenda.

Circa Vitrioli perfectam notionem aliqua præsupponenda.

Primum hoc est, veteres externam solûm Calcanthi seu vitrioli formam, ac qualitates in propatulo positas tantummodo considerasse, nec vlteriorem eius ad medicaminum structuram adaptionem suscepisse, vel quod ea tædiosa nimis

nimis ijs visa fuerit, vel quod in tanta farragine medicamentorum, quæ tunc temporis Arabia, Græcia, Italia, Ægyptus, Æthiopia, Cyprus, &c. suppeditabat. præceptoribus nostris singula censendi, indagandi, perscrutandi ac ad amussin (vt aiunt) examinandi tempus defuerit, quod sine dubio alioquin non sine fructu præterlabi, & remediorum eorum energiam non sine insignium documentorum ac penitiorum ab ijs prodeuntium facultatum indagatione abire passi fuissent. Vnde Galenus ipsemet loco supra citato 9. nimirum Simplicium ad finem capitis innuit, se quasi obitèr solùm circa hæc versatum fuisse, cum inquit. *Hæc habui quæ tibi de Calcantho exponenda censerem, & sanè fortasse non necessaria, cæterùm quæ scire præstaret quàm ignorare.* Quod si Galenus Calcanthi tractationem non adeo necessariam esse est arbitratus vt modo fatetur, credibile est eum in vitrioli qualitatibus explicandis, ne dicam indagandis circa corticem tantum versatum fuisse, nucleum autem minimè eruisse.

Prisci externam solùm Vitrioli faciem ac qualitates primus sensibus obuias considerarunt.

Iurare autem ausim, si Galenus Vitrioli vires facultatesq; (quales iam patescunt, aut quæ iam dudum patefactæ senilis illius ac vetustæ Medicinæ fulcra sunt ac Scipiones, sine quorum sustentaculo hæc ipsa dudum graui lapsu corruisset) cognitas habuisset ac perspectas, cum integros tomos ac volumina, non libros & capita solùm de eius virtutibus ac efficacia scripturum fuisse. Miraretur sanè si cognosceret Medicinas olim sibi familiares hoc stimulo vrgeri, hoc sale condiri, hoc additamento perfici, ac demùm huius beneficio suo in gradu consummari.

Vitrioli penitiores vires si agnouisset Galenus integra de eo scripsisset Volumina.

Secundo notandum, veteres inter tot vitrioli species nihil certi definijsse cum tota quasi Calcanthi notio tunc temporis in confuso hæsisse visa fuerit, vndè ipsemet Galenus tam perplexus in viribus vitrioli enumerandis ac explicandis

plicandis extitit, vt miratū se liberè fateatur quomodo caliditati nō obscuræ, tanta sit consors adstrictio, cū vt supra in textu Galeni recensuimus dicat. *Cæterûm mirari subit de hoc medicamento quo pacto vehementißimæ adstrictioni, admixta est caliditas non instrenua.* Et qui modo dixerat vitriolum vrere, eodem libro Neotericorum sententiam præuertens de Melangraphico seu atramento scriptorio hæc habet. *Atramentum quo scribimus, admodum & ipsum desiccat, aquâ solutum, ulcera autem igni ambusta protinus illitum iuuat: at si acetum quoque habeat multò magis.*

Veteres in Calcanthi notione confusi, sparsim locuti sunt

Tertiò quam maximè considerandum hoc est, veteres vitriolo vix vnquam crudo vsos fuisse, sed vsto tantummodo vel prius cremato, ac fermè in Colcothar reducto, quod suo capite de Colcothare ac Chalcitide mox subsecuturo DEO dante declarabimus. Fouent meam hanc opinionem veterum scripta, imo etiam & pharmaca quæ vitrioli admixtione parare fuerunt soliti, licet etiam Calcantho puro vterentur, attamen tosto, vel vsto ac demûm eloto. Vitriolum autem ipsum quod iam iam crudum ambusta restinxerat, vstum protinus vrit, nec vnquam vstione lædit nisi prius vratur in Colcothar. Sanè Actuarius lib: 2. Method. med. cap: 5. in oculorum affectibus, non nisi Calcantho vsto & postea loto vtebatur, ac Celsus quoque lib: 5. de re Medica, cap: 10. ad sanguinem supprimendum crassa solûm Calcanthi materiâ vtebatur, externis tantum vitrioli elementis attentus, cuius anatomiam internam, & interiores medullas, reuerâ veteres ignorarunt, qui tam titubantèr circa vitrioli doctrinam explicandam sunt versati.

Veteres vix vnquam vitriolo crudo vel saltem rarius, sed vsto ut plurimum vsos fuisse.

Vitriolum non urit nisi prius vratur.

Actuarius ac Celsus quomodo vitriolo usi fuerint.

His præsuppositis cum moderna philosophorum, Hermeticorum ac Spagyricorum totâ scholâ dicendum censeo, vitriolum seu Calcanthum mixtæ esse facultatis ac diuersis dotibus insignitum, diuersas quoque imò etiam aduersas intra se qualitates congregasse, nec vero mirum videri

Quæstionis decisio.

deri

deri debet, vni & eidem subiecto contrarias qualitates secundum diuersas sui partes vel conditiones inesse, id enim à philosophia Aristotelica non est alienum.

Vitriolo mixtas qualitates poßidenti diuersæ operationes insunt.

In vitriolo namque reperitur summa caliditas quæ Causticam vim exexcet, atque insuper summa quoque frigiditas, quæ totum corporis habitum supercalefactum ad symmetriam ac commoderationem iustam reducit, qua de re vbi ad acidularum tractationem accesserimus plura Domino Deo iuuante proferemus. In hoc Calcantho summa corrosio, ac summa quoque stipticitas, carnes regenerans, vlcera desiccans, ac cicatrice claudens. In hoc vomitus concitandi præsens instrumentum, at eiusdem reprimendi sistendi ac cohibendi efficacissima vis continetur. In hoc calida frigidis, humentia siccis sociata tantispèr conquiescunt, donec à Spagyrico perito ac exercitato artifice Hermetico ab inuicem separentur: & elementorum disgregatione diuidantur.

In quot partes Vitriolum diuiditur tot discrimina qualitatum & operationum præstat & edit.

Vndè (quod benè notandum) quot in partes vel species vitriolum diuiseris, vel quot formas ex eo elicueris, tot habebis easque diuersas vitrioli qualitates ac operationes, adeô inter se pugnantes ac diuersas, vt ex vno subiecto tam varia remedia ac intestino inter se dissidio pugnantia pharmaca prodire vel posse vel potuisse incredibile quodammodo reputetur. Aliud enim operatur Phlegma, aliud spiritus, aliud Colcothar, aliud Sal, aliud Creta, Gilla, ac terra eius dulcis, aliud Sulphur ex hoc prodiens, aliud tandem oleum ipsum, de quibus rectè ordine seruato dicturi sumus, vitrioli qualitates plus magis singulis in capitibus explicaturi, vt quid quæque vitrioli pars possit ac valeat omnibus patescat, & quomodo elementarium facultatum radices secundum diuersas transplantationes (id est præparationes) varimodè immutentur cunctis innotescat.

Diuersa ex Vitriolo remedia.

Interim

Interim pacato hæc animo ſuſcipe, ac ſine liuore conſiderando quæ modo protulimus tecum ipſe rumina, dum alia videas in doctrinæ huius notificationem ac diſquiſitionis huius perfectiorem illuſtrationem mox proditura.

Auctor pleniorem Vitrioli explicationem pollicetur.

CAPVT QVARTVM.

De Aquoſo Calcanthi liquore ſeu Phlegmate Vitrioli.

Vitriolum ſeu Calcanthum vulgare nil aliud eſſe quam aquam congelatam ac glaciem quandam æroſam ſuperius diximus, vnde vitriolum crudum protinus liquatur & in quauis aqua vel liquore non oleagineo promptiſſimè diſſoluitur, hinc nullam patitur lotionem, cum confeſtim in humidam ac aqueam ſubſtantiam reſoluatur ac diffluat. Depuratione vero nobilius redditur, ac purius, ſi id aquâ purâ ſolutum fuerit, quæ poſtmodum aqua per filtrum colatur, colatura coctione ad medias inſpiſſatur, dum cuticulam ſupernè contrahat, indè vero eo modo de quo in capite de Cupricalcantho diximus, baccillis iniectis frigori exponitur, ſic ſolutum Calcanthum rurſus lapilleſcit ac in gemmas coit, quæ baccillis immerſis hæreſcunt, fæcibus in colatorio antè coctionem partim relictis, partim in reſiduo decocti (quod coacto rurſus vitriolo abijci debet) per ſequeſtrationem relictis ac fundum petentibus.

Vitriolum eſt inſtar glaciei.

Depuratio Vitrioli.

Itaque vitriolum ſelectiſſimum vel hac ratione purificatum ſumito, eoque cucurbitam amplam ad medias adimpleto, ſuperpoſitoq; alembico, ac commiſſuris vtriusq; vaſis benè clauſis ac obſeratis, aqueam vitrioli humiditatem aucto per gradus ignis vigore, in Balneo aut ex cineribus tantiſper vrge, donec tenuiores quoſdam ſpiritus in-

Phlegma Vitrioli.

ſtar halituum aſcendere notaueris,tum à deſtillatione ceſſa, & habebis aquam limpidam in excipulo contentam ac phlegmatis vitrioli nomine inſignitam.

Plurimi vitrioli phlegma contemptim reiecerunt.

Liquorem hunc vitrioli primum plerique chymici ſpretis vel non cognitis eius dotibus tanquam crudam ſuperfluam & excrementitiam Calcanthi humiditatem ideoque inutilem ſibi viſam reiecerunt,in qua tamen ſpiritum illum aëreum ſuam habere reſidentiam,& in his vndis delitescere Paracelſus ſtudioſè monuit, circulatione,cohobatione, rectificatione & iteratâ ſæpius diſtillatione extrahendum,eliciendumq́;.

Theophraſtus Phlegma vitrioli facta cohobatione in altiorem gradum euexit.

Philippus Aureolus Theophraſtus Paracelſus à vitrioli phlegmate vlterius progreſſus,nec hoc ſolo contentus iam dictum phlegma Colcothari ſuo reddidit, idq; nouies aut decies cohobauit,atque ſic ſpiritus cum humidos tum ſiccos congregans, medicamentum longè potentius effecit ac magis efficax. Is in Epilepſia non ita multum tribuit oleo vitrioli, id enim terreſtre magis eſt ac metallicum, ideoque fundum petens, iecoris,lienis, ventriculi, renum, meſenterij, veſicæ, ac partium nutritioni dicatarum affectibus magis congruum ac oportunum. Deſiderat vero (prout capite ſequenti de Spiritu vitrioli dicturi ſumus) in Medicamentis Comitialibus & ad Caducum morbum, Conuulſiones, Spaſmos, Apoplexias ac vterinas ſuffocationes pertinentibus,ſubtilem quandam ac penetrantem volatilitatem , ceu ſpiritum quendam animalis facultatis organa luſtrantem,perterrantemq́;,licet oleum ex accidenti,vbi nimirum Epilepſia à conſenſu partium infernarum aut nutritioni vel generationi dicatarum ventriculi nimirum aut vteri dependet, potiſſimam curationis partem obtineat. Spiritum tamen ſemper magis probat, vt qui aëreus ſit, ideoq; facilius ad caput vehatur, & affectam par-

Medicamina Epilepticorum Spirituoſa eſſe debent.

tem

tem tantò citius pererrer, salutaria ei auxilia præstiturus. Vndè Tomo 4. sic ait. *Summum arcanum pro caduco est in vitriolo non in oleo, sed volatilitate, id est spiritu vitrioli, ideo volatilitas,* (intellige phlegma & in hoc contenti spiritus quē suprà in phlegmate hoc stabulari diximus agilitatem) *non est reijcienda, sed cum oleo tertio aut quarto igne fortißimo distillanda, pellicananda, aut retortanda. Tum enim oleum acquirit naturam volatilem. Sola namque volatilia astris imperant.* Hæc Bombastus: qui etiam alibi quoad Epilepsiam, Spiritum vitrioli, eiusdē oleo præfert cum ait. *Quidquid caducum curare debet, oportet ut sit penetratiuum, & totum corpus permeet, centrumque morbi inquirat. Verùm cum oleum ex Colcothare distillatum naturam habeat terrestrem, & ultra eam regionem cui exhibetur non egrediatur. Hinc eô minus cura caduci ab eo perficitur.* Verùm de his sequenti capite plura.

Paracelsi de oleo & Spiritu Vitrioli discrimen in operatione ad diuersa.

Itaque de Phlegmate vitrioli vlterius disserendo, hæc subiunxerim, esse id mundi huius quandam quasi margaritam. Et sanè si Galenus noster solum vitrioli phlegma agnouisset, quod multi potentioribus ex Calcanthi pharmacis prodeuntibus inhiantes reijciunt, ausim polliceri pro Pergameno meo hoc præceptore ac liberè spondere, eum dimidiam suorum medicamentorum quæ magno studio, multo labore, ac longis itineribus in Ægyptum, Palæstinam, Alexandriam, Romam, Cyprum Lemnumq; susceptis, deserturum, & soli huic medicamini fidem suam ac fiduciam crediturum fuisse. Vtinam is cortices & quisquilias vitrioli æuo suo cognitas habuisset, is enim tanti ingenij vir, ab vlteriori indagationis perfectioris operâ non destitisset sed penitiores vitrioli facultates altius rimatus ad maiora penetrasset, ad quorum quidem aliqua, Neoterici nostri deuenêre, attamen licet tota sedulitate mundus in exquirendis vitrioli facultatibus iam aliquot ætatibus omnem suam industriam posuerit, firmiter tamen ea in opinione hæreo, cum ne quartam adhuc vitrioli & medici-

Vitrioli solum phlegma instar unionis habendum.

Galeni itinera pro exquirendis & indagandis medicamentis laboriosè suscepta.

Vide Gal: 9. de Simpl: med: fac: de comp: med: sec: gen: Plinium lib: 29. cap. 1. & auctorem Vitæ Galeni.

narum ex eo eliciendarum partem eruisse, quantumuis tot, tamque præclaris remedijs Calcanthinis Medicina tota gaudeat, quæ vitrioli exactam ac penitus consummatam intelligentiam, adeô vt nihil ei in tot partes Spagyrica operatione diuiso cognoscibile amplius inesse posse reputet, tradidisse ac in lucem protulisse, sibi ipsi persuadeat & cæteris polliceatur.

Moderni medici quartam vix partem dotum vitrioli callent.

Tota Medicina vitriolo maximas debet.

Si tota Medicina non haberet ex vitriolo aliud remedium, quam solum phlegma, tamen id [etsi nomine ipso sit despicatum] inter cætera medicamenta vt gemma fulgeret, ex cuius radijs plurima alia pharmaca scintillare possent.

Ros vitrioli benedictus.

Atque hic est Ros ille benedictus quem dominus Deus tos dotibus locupletem humano generi pro gloria sui sanctissimi nominis est liberalitèr elargitus, qui non chymicis solùm operationibus in quibus plurimûm potest, sed & Medicis vsibus præsertim deseruiret. Atqui vt à minimis ad maxima progrediamur, experimento constat, phlegma hoc vitrioli Lichenas, Impetigines, Nomas & Erisypelata tollere, vlcera maligna repurgare, putrida mundificare, carcinomata eo colluta, & vlcera quæ Cachoëte vocantur eius vsu purgari, ac medicinis alijs postmodum promptius obtemperare, medelamq; faciliorem suscipere, insuper eius vsu cutem poliri ac à scabie quacunque repurgari. Hinc fit vt nullus Cuprifaber, vel artifex ærarius scabie tentetur, vtpotè qui quotidiè cuprum vitrioli prolem ac sobolem tractet, eâq; aquâ in qua æs candens extingui solet, sæpius de die manus madefacere consueuerit, quæ nullam psoram patitur. Vnde extant rithmi hi Germanici.

Vtilitates phlegmatis vitrioli.

Nullus faber ærarius scabiosus.

Kein Kupfferschmid ist vns bekandt/
So hette ein Räudige Handt
Wann er sein Handwerck treibt vnd übt/
Kein Rauden jhm seine Fäust betrübt.

Rithmum hunc eximius quidam politioris literaturæ vir, ſic in Latinum carminico metro tranſtulit.

Nunquam æris fabrum ſcabioſâ cernere dextrâ
Contigit: infeſtat non genus hoc ſcabies.

Atque alitèr ſic:

Quam faber æra diu reſonante incude retractat;
Illius haud ſcabies aſperat ulla manus.

Vide quæ de fabro ærario vlterius leguntur.

Non unquam viſus faber eſt ærarius eſſet
Cui ſcabioſa manus:
Si nauus fabricam exercet, non ſordida dextram
Inficiet ſcabies.

Hæ ſanè vtilitates à vitriolo illique affini ære ac Cupro prodeunt, quæ etiam crudæ tantas operationes in re medica abſoluunt, vt non iam tantoperè expetantur radices Helenij, Ariſtolochiæ rotundæ, Scrophulariæ, Iridis, Chelidoniæ, Cortices Rhamni ac Frangulæ quibus alioquin prurientes cuncti, ac ſcabioſorum totus exercitus gratias & habet & debet, imo ipſum Sulphur, quin & Mercurius ſua ſede decedunt, omnium alioquin opinione cæteris ad pſoras, lepras, impetigines, ac Elephantiaſes declinantibus ſublimiora. *Vitriolum externa cutem expolientia ſuperat.*

De ære ſeu Cupro ac artificibus circa id verſantibus cum tam appoſitè ſcripſerit Poeta quidam ſolennis è Soc: IESV, cui forſitan vitrioli facultates aliqua ex parte perſpectæ erant, libuit animi causa, iucundos eius verſus in decorem huius opellæ apponere, qui ſic habent.

Aeris apud veteres multus fuit uſus honorque:
Temporibus noſtris nec minus æra valent.
Quippe ferè vitæ concluditur uſus in ære,
Quo ſine difficilis nullaque vita foret.
Cuditur hinc nummus, leges morum, indè magiſtra
Inuiſæ æratis ſtare ſolent tabulis.

Poculâ

Vtilitates ac diuersi aris seu Cupri quod ex Vitriolo nascitur Vsus.

Pocula vasa coqui, trullæ, peluesque, scapique,
Fornaces, abaci, limina, balneola,
Ostia, Lichnuchi, valuæ, labra, atque lucernæ,
Summa columnarum scilicet ære nitent.
Aere nitent tripodes, statuæ diuûmque hominûmque,
Seu stent in plano, siuè ferantur equis
Teutonicum Nectar, Lupulus quod condit amarus,
Vasto consueuit semper in ære coqui.
Aera fero reboant bello, clanguntque sacratis
Aedibus, & populos ad pia verba cient:
Quare si tanta æs fert emolumenta, suanè
Qui domat æs poterit laude carere faber?
Quam benè communi de re meruisse videtur,
Commoda ferre cui, tantaque totque datum est:
Vnicus is faber est ærarius: ergo decebunt
Præmia magna virum: quæ? careat scabie.
Nimirum sana est æris tractatio membris,
Quæ scabiem fabris non sinit esse suis.
Huc mihi cuncta voces æraria tecta nec ullum
Sordida cui scabies pruriat inuenies.
Sit fas assiduo sese truisse fricatu,
Quos sol pulsa inter stamina nullus adit.

Fabrorum ærariorũ commodum.

Allusio ad textores sub solo habitantes, aut opificia sua infra terram exercentes.

Hæc de Ære seu Cupro eiusque pertinentijs sat dicta sufficiant, adhuc autem vitriolati huius phlegmatis multæ ac innumeræ vtilitates nondum explicatæ supersunt quas obiter sic reliquis pragmaticis in vlteriorem vsum ducendas proponimus. Inter cætera verô eximie prodest Aphtis ac oris ex putredine natis exulcerationibus quales post febres longas emergunt vel Scorbutum illum insolentem comitantur. Vnde vtiliter eo os colluitur aquâ aliqua conueniente vtpote Plantaginis, Prunellæ aut Centinodij remixtum, sic partes stringit & putredinem ac serpentia oris vlcera coërcet ac persanat, (vulgo Mundfeulein) laxis gingiuis firmitudinem præstat, dentes dealbat, eosque vac-

Plures alia Phlegmatis Vitriolati operationes & effectus solennes.

cillan.

cillantes firmat, muccum circa radices eorum hærentem abstergit, eademque loca purificat, saporem ori inducit tollens linguæ fastidia, quæ in ardentem prunam (vulgo brenne) excurrere potuissent.

Datur porrò phlegma hoc commodissimè febrientibus, aquâ Cichorij, Endiuiæ, Acetosæ, Nymphеæ, Lactucæ, Fragariæ, aut aliâ conueniente remixtum, lautâ sanè ac largâ dosi: est enim remedium securissimum, quod purgato prius corpore vtpote alterando febres fugat, obstructiones viscerum quascunque aperit, ac penetrat, oris amaritudinē tollit & auffert, fastidium cibi adimit, appetitum instaurat, prassinam bilem, eiusquè ferociam domat, & fellis quosuis motus insolentes, aut molestos, ac periculo quandoq; plenos impetus compescit, ac exustis partibus internis solatio est.

Vsus phlegmatis Vitrioli in febribus.

Reliqua Phlegmatis Vitrioli commoda.

In Epilepsia ac morbo Comitiali, cum aquâ vel Spiritu Cerasorum nigrorum, aut cum stillatitio Pæoniæ, florum Tiliæ, Rorismarini, aut Liliorum conuallium, vel Dentariæ liquore, saluberrimè porrigitur, præsertim si ex consensu oris ventriculi, & neruorum sexti paris ei implantatorum conspiratione morbus originem traxerit, aut exindè dependeat.

Vsus phlegmatis Vitrioli in Epilepsia.

Sunt hæc rara ac chara remedia, spiritus tamen vitrioli potentius operatur, suamq; operationem citius absoluit. Phlegma vero tametsi infirmius sit, continuato tamen usu idipsum præstat, quod spiritus, licet paulò tardius, phlegma enim aquositate sua spiritus acrimoniam nonnihil obtundit, ac subtilitatem eius suo quodam pondere deprimit, ita ut agilitatis perfectio in phlegmate multò sit remissior, at verò etiam scrupulosis (tametsi nullus hic sit metus, nec vllius emergentis mali inexpectati formido) securior visa.

Alioquin verò additione quorundam appropriatorum

& ſpecificorum remediorum, in Chyloſtagma Antepilopticum ſic redigitur.

Chyloſtagma Antepilepticũ ex adiectione phlegmatis vitrioli.

℞. *Foliorum Rutæ manipulos duos.*
Verbaſculi odorati ſeu herbæ Paralyſeos, quæ eſt primula veris,
Roriſmarini.
Betonicæ.
Saluiæ. ana. manipulum unum ſemis.
Radicum Pæoniæ decreſcente Lunâ euulſarum, Vncias tres.
Seminis eiusdem, Vnciam unam ſemis.
Viſci quercini. Vncias duas.
Aquar: Hirundinum.
Ceraſorum nigrorum.
Liliorum conuallium.
Florum Sambuci.
Tiliæ. ana, Vncias decem.
Phlegmatis vitrioli libram unam.

Phlegmatis vitrioli per remedia Antepileptica impregnatio.

Stent in infuſione horis viginti quatuor, poſtea lento igne deſtillentur in Balneo rorido, liquor extillatus ſeruetur uſui.

Doſis medicaminis iam dicti.

Dantur eius liquoris, duo, tria Cochlearia, ieiuno, vel etiam veſperi cubitum ituro, cui admiſceri poteſt Rotula vna atque altera manus Chriſti cum Perlis, aut de Extracto Ligni Aloës parata, vel inditur ei Puluis Marchionis in Diſpenſatorio Auguſtano deſcriptus, qui ſimul ſorbendus datur. Si medicamentum hoc potentius reddere volueris, adde radices Doronici, & infunde cum prioribus iam ſupra commemoratis, Dictamnum album, Stæchadem, Origanum, Scyllam, Caſtoreum, Hyſſopum, Thymum, Calamintham, Iuam Artheticam, Cubebas, Cardamomum, & his ſimilia.

Fortificatio piorum medicamenti.

Ventriculi morbi.

In Diſpeſia & Bradipepſia ventriculi vino remixtum vtilitèr exhibetur. In obſtructionibus renum & veſicæ, ac vrinæ ſuppreſſione, cum aqua Saxifragiæ, Ononidis & Linariæ, ac in Hydrope cum aqua Lumbricorum terreſtrium &

um & modico Syrupo de Cinamomo ſalubritèr porrigitur. Datur quoque in affectibus vterinis cum aqua Panacis Heraclei, Artemiſiæ, aut Meliſſæ, vel pro re nata cum Balſamo Embryonûm.

Iecoris renum & uteri affectibus phlegma Vitrioli utile.

Vnum hoc in finem huius capitis monitorium ſubiunxerim, Phlegma hoc vitrioli ſecunda vice deſtillatum, abſtracto primo liquore, ſeu quarta eius parte, multô reddi potentius, etenim quod in cucurbita remanet, magis fit acidum, in omni enim aceto debilior pars primô per alembicum tranſit, ac potentior in fundo ſubſiſtit, at in ſpiritu vini contrarium fit, nobilior enim ſpiritus, prima extillatione procedit & egreditur, fatua, vt ſegnior nec volatilitate tantâ, aut ſubtilitate tam eximiâ prædita in cucurbitæ fundo relinquitur lacunæ ſimilis. Sed hæc inter artis opera ſic ſeſe habere deprehenduntur, & manuali Spagyrico experimento ac exercitio patent.

Monitorium.

In Aceti deſtillatione debilior pars primò egreditur, in ſpiritu Vini extillatione, è contra potentior procedit.

Itaque Phlegma vitrioli præter alias quamplurimas vtilitates quas in ſe continet, præcipuè vim habet mundificandi, aperiendi, obſtructa reſerandi ac viſcera purificandi & ab infractu liberandi. Humidum præterea radicale conſeruat firmatque, partes nutritioni dicatas omnes ac ſingulas fulcit, ſanguinis aduſtionibus, iecorisque ſupercalefactionibus medetur, phlogoſes reprimit, cerebri meatus aperit, putredines internas arcet, ſudores mouet præſertim ſi cum aqua Cardui Benedicti aut Pimpinellæ porrigatur, peſtiferarum febrium malignitatem peſſundat ac in ipſa Peſte ſudaturo cum aquâ Stapedianâ porrectum veneni vires frangit, eaque tam in Chymia quam in Medicina opificia præſtat, pro quorum theſauro domino DEO noſtro IESV Chriſto ſit immortalis honor, gratiarum actio, & gloria in ſæcula ſæculorum, Amen.

Recapitulatio.

CAPVT QVINTVM.

De Spiritu Vitrioli seu essentia Calcanthi spirituosa.

Spiritus Vitrioli inter phlegma & oleum mediam sedē obtinet.

VItrioli seu Calcanthi volatilitas in spiritu eius consistit, is autem intermedius est inter phlegma & oleum, phlegma namque plus aquositatis continet, oleum vero ex salsugine plus terrestreitatis habet. quorum amborum intermedium quasi vinculum vtrisque participans, est spiritus, sicut in homine spiritus vitalis animæ & corporis est quidam nexus ac adhæsio, corporalia & spiritualia colligans. Prodit vero spiritus vitrioli recto sanè ordine vbi phlegma prolectum fuerit, ponderosioris substantiæ, nempè olei (quod iam metallicam naturam sapit) prodromus, non iam vt phlegma leuiore ignis gradu euocatus, sed potentiore nisu ex terra phlegmatis demortua, vi pulsus.

Spiritus Vitrioli phlegma extillatum subsequitur.

Varij Spiritus Vitrioli parandi modi.

Eius parandi varij sunt modi, variæq; normæ: simplicissima porrò hæc est, vt abstracto phlegmate primo, ignis gradus intantum augeantur, vt spiritus striatim alembicum transire, ac à canna capitelli in excipulū euomi notentur, ij autem non facile subsidunt, sed amplum vas recipiens, instar nebulæ oberrant, quod si non arctè stillatorio iunctum ac luto philosophico clausum fuerit, exitum sibi promptè parant, & euanidi in auras eluso artifice abeunt.

Euchirisis der handgriff.

Euchirisis seu dexteritas parandi multa secum in opere operantis artifici monstrare solet. (Germani den handtgriff vocant) atqui vt de ijs pauca monendo proteramus. Notet quisque Spagyricus, qui voluerit vt spiritus vitrioli in liquidum densati roris modo promptè subsideant, esse in excipulum primi liquoris vitriolati seu phlegmatis partem

tem aliquam pro allectamento spirituũ infundendam, sic enim facilius spiritus coagulātur, ac prout in Macrocosmo contingit, ad eas aquas ex quibus rarefactis vel attenuatis primam suam duxerunt originem remeant, & in ijs subsident. Si phlegma vitrioli defuerit, àqua sumatur pluuialis, aut fontana quæuis destillata, in quam spiritus vitrioli impellantur, Teutonici, Hermeticas operationes exercentes, artis quodam termino dicere solent, **man muß jhm sein phlegma oder ein anderen humorem fürschlagen / darein die spiritus getriben / vnnd zum niderschlag geraitzt werden.** Non licet ita dextre Germanica opificia vocabulis Latinis eloqui, proinde lector tantisper nobis ignoscat, dum Latini Hermeticam medicinam exerceant, ac propria vel apposita artis vocabula excogitent.

Dexteritas operationis.

Id autem notabis Spagyrice, esse postea spiritus à phlegmate prodromo, singulari dexteritate rursus separandos, id autem bina per balneum vel cineres instituta prouocatione perficitur, sic liquor excrementosus, à volatili spiritus subtilitate separatur.

Spiritus à phlegmate separandi.

Secundò si audax fuerit Hermeticus, & vitris non pepercerit, petias aquâ frigidâ imbutas, excipulo recipienti superponat, eâ tamen dexteritate, vt eas non nimis frigidas applicet, alioquin vitrum seu vesica recipiens confestim rumpitur, suæ sit quisque fortunæ faber. **Der Marckt lernt fromen.**

Alius Spirituum densandorum modus.

Atqui vero vt ad Spiritus vitrioli præparationem propius accedamus, sciendum est varios extare modos Spiritum vitrioli iam dictum, non modo simplicitèr eliciendi, sed etiam ad varia ac diuersa morborum genera ac species adaptandi. Simplicissimus hic est.

Varij Spiritus Vitrioli præparandi modi.

Accipe vitrioli Hungarici aut Romani optimi, vel Selesiaci ex Zukmantelio vel Istria deportati, quantum vo-

fueris, hoc in vesica collocatum superposito alembico in roris vdorem primûm, postea & sudorem vrge, aufer postea receptaculum, & capax aliud recipulum rostro accommoda, probè clausum, ne quid subtilitatis expiret, sed tota medicaminis facultas coacta absque dispersione remaneat collecta, & integra, tunc vigorem ignis adauge vsque dum spiritus vnâ cum acido suo liquore progrediantur, qui sese mox eidem humori sunt sociaturi. Hic itaque vitrioli spiritus, pleniore rectificatione, reductione, digestione, exaltatione, purificationeq; maiori ab humorosa substantia tanquam excrementitia plus magis separatus, sequestratusq;, in multos vsus abit præcipuè vero, cerebri morbos ac capitis affectiones adoritur, quos radicitus euellit, ac fundamenta eorum scrutatur, vtpotè tenuis substantiæ ac perfectarum virium, quibus & Medicus & æger fidere audeat, Deo gratiam dante qui est trinus & vnus benedictus in sempiternum, ex cuius gratia hæc profluxêre, quæ (si plus auscultaueris) in & ex subsequentibus magis intelliges.

Spiritus Vitrioli praparatio.

Itaque in disquisitione Calcanthi seu vitrioli vlterius procedendo, innumeras ferè vitrioli ac vitriolati spiritus præparationes, à diuersis diuersim exhibitas comperiemus, quarum duas vel tres probatiores subiungimus. Etenim nonnulli vitrioli crudi (purificati tamen) libras assumunt duas, ex his tantum quantum possunt liquoris destillatione proliciunt, aucto per gradus calore, ac tandem fortissimum ignem subdunt, ac spiritus vt vnâ cum oleo egrediantur seuerè pellunt. Liquori egresso, duas iungunt partes aquæ pluuialis distillatæ (in cuius locum Ros Maialis commodè veruntamen & is distillatus substitui potest) commixtum cum aqua spiritum, balnei calore rursus euocant, cuius subtilissima portio, omnium primô alembicum trans-

Multa Spiritûs Vitrioli praparandi norma.

Vna Calcanthini Spiritus alitèr parandi ratio.

transcendit, residuus humor, oleo similis maximoque acore præditus, in fundo cucurbitæ relinquitur, suis quoque vsibus commodabilis, licet spiritus ipse, præcipuas vires in febribus ardentibus & malignis exerat, præsertim vero in lue Hungarica, in qua plurimûm operatur, cuius impetus ac insolentiam frangit ac compescit, ac liberali dosi cæteris liquoribus conuenientibus remixtus vsurpari potest.

Spiritus Vitrioli febrē Hungaricā pellit.

Adhuc autem aliter vitrioli spiritus parari consueuit: Sumito vitrioli eximiè purificati, quantum volueris, huic in cucurbitam affunde spiritus vini rectificati tantum quantum suffecerit, ita vt in mollem pastam seu pultem mediocritèr densam redigatur, tum verô cucurbitâ probè clausâ destillatio instituatur, prima quidem vice lenis, vt spiritus solûm vini, qui facili caloris impulsu præcedere solet, egrediatur, tum augeatur ignis, vt expellatur phlegma, tandem gradus ignis ad summum intendatur. Liquor omnis qui in vas excipiens transfluxit, distillando in diuersas partes separetur: ita vt prima vice euocetur vini spiritus, inde in cineribus validiore calore, abstrahatur phlegma, donec guttæ per alembici rostrum stillantes, aciditatem sapere incipiant, tum vero apposito nouo excipulo pellantur quoque vrgentiore cinerum æstu spiritus, quos Paracelsus spiritui vini & phlegmati iam dicto rursus coniunxit, ac capiti mortuo quod ex prima distillatione remanserat rursus reddidit, destillationem repetens ac cohobationem hanc aliquot vicibus reiterans.

Alter Spiritus Vitrioli parandi modus.

Huic spiritui, dupla vel tripla spiritus Tartari quantitas iungitur, ac additis aquæ Theriacalis Camphoratæ partibus quatuor, simul confunduntur, digeruntur que mense vno, vt scrupuli vnius, aut drachmæ dimidiæ plus minus pondere, pro ægrorum conditione in Epilepsia exhiberi queat, validissimo planè ac efficaci remedio, vniuersalibus

Spiritus Vitrioli Paracelsica præparatio.

tamen

tamen remedij, corpus ad eius assumptionem disponentibus, ex artis Medicæ præscripto secundum debitas indicationes præmissis.

Spiritus vitrioli Diaphoreticus.

Diaphoreticus is quoque est, & summè penetratiuus, vndè venenum omne in febribus pestiferis ac puncticularibus, à corde protinus disijcit, ac à centro ad circumferentiam, ac partes exteriores, per sudores expellit, obstructiones leuat & suppressa mouet menstrua.

Theophrastus Paracelsus iam modo nominatus, Tom. 3. Antepilepticum remedium seu spiritum vitrioli Comitialem sic componit.

Spiritus Vitrioli Antepilepticus.

℞. *Vitrioli mundi, & selecti libras quindecim.*
Liquoris pæoniæ. NB. legendum hic forsan libram semis.
Camphoræ.
Rasuræ Eboris.
Spodij. ana, vnciam semis,
Destilla per retortam in Colcothar.

Deinde.

℞. *Liquoris huius libras tres.*
Alcohol vini correcti.
Aquarum Melissæ,
Valerianæ. ana. libram semis,
Colcotharis libram vnam.
Reduc denuò per retortam.

Postea.

℞. *Liquoris huius libram unam,*
Colcotharis recentis libras duas.
Destilla denuô per retortam, totam diem ac noctem, & exibit phlegma liquor & oleum.

Abhinc in Balneo separetur phlegma, & per cineres liquor seu Mercurialis spiritus, per arenam vero fortiori igne oleum extrahatur.

Phlegmatis dosis infantibus certa præscribi nequit, cum diuersæ sint ætatis, antè paroxismum, liquoris in adultis scrupulus vnus, ijs qui quadragesimum annum superarunt, dantur

dantur olei grana aut guttæ tres, cum aqua conueniente, prout & phlegma iam dictum puerulis (qui phlegmate hoc gaudere possunt, vtpotè quod sit leuius) admixtâ aquâ florum Tiliæ, Pæoniæ, Cerasorum nigrorum, aut consimili aliâ appropriatâ exhiberi potest. Verum hac in reperiti cuiusque medici requiritur industria, ac acri iudicio non alitèr quam basi quadam fulcita agendi dexteritas.

Sed & varij quoque extant modi spiritum vitrioli variomodè impraegnandi, ac pro diuersis affectibus comparandi, ita vt is modo huic, modo alteri morbo fiat analogus, accommodatus & affinis. Qui itaq; plures eiusmodi remediorum apparatus nosse desiderat, videat Osvvaldi Crolli Basilicam, ac Iosephi Quercetani Tetradem adeat, ibi enim Elixir vitrioli, Tincturam eiusdem ac spiritus Calcanthini cum suo virore extractionem, dulcorationemq; descriptam reperiet, maioraq; adhuc & plura in Antidotario eius Spagyrico, ac alijs solennibus medicis qui lucubrationes suas de vitriolo, non sinè prægresso multorum laborum chymicorum onere in lucem sparserunt.

Impraegnatio Spiritus Vitrioli.

Elixir, Tinctura ac spiritus Vitrioli viridis.

Adhuc autem Paracelsus spiritui vitrioli perfectissimo Auri folia adijcere fuit solitus, quæ in eodem soluebantur, ex quibus spiritum suum vitriolatum aurificatum conficiebat. Vide Tom: 4. Potest is addita Corallorum essentia, vel Margarittarum & vnionûm liquore, aut gemmarum aliarum resolutionibus fortificari, imo etiam admixtione proprij phlegmatis, aut olei Tartari coniunctione, spiritus quoque vini additione, ac solà quandoque circulatione, digestioneque dulcorari.

Spiritus Paracelsi Vitriolatus aurificatus.

Spiritus Vitrioli quibus modis dulcoretur.

Pharmacopæi nostri Augustani, qui olim ad resoluendas Margarittas & Corallos aceto radicato seu fortificato fortè vtebantur, nunc spiritus vitrioli adhibitione opificium hocce absoluunt, sunt enim hæ vnionum & Corallo-

Pharmacopæi Spiritus vitrioli ope gemmas & Margarittas resoluunt.

rum ſolutiones plerisq; noſtris pragmaticis vſu crebro familiares ac conſuetæ, vnde crebrius ob multum vſum in officinis noſtris parari conſueuerunt.

Atque hi ſunt ſpiritus illi tam benigni qui cæli ſeu cerebri microcoſmici regionem peruadunt aëra purgantes, non quidem madentes Zephyri, nec vero algentes Boreæ non Cori, vel Cauri nebuloſi ac frigidi, de quibus Virgilius 3. Georgic. [illegible]

Semper hyems, ſemper ſpirantes frigore Cauri.

Caurus ventus flans ab occaſu ſolſtitiali.

non Auſtri auditũ hebetantes, caliginem oculis inducẽtes, ac in ſyluis ſeu anfractibus cerebri immurmurantes, Virg: 4. Georgic: *Frigidus ut quondam ſyluis immurmurat Auſter.* ſed blandæ illæ Eteſiæ, quibus fretus quondam noſter Hippocrates, ad curationem grauiſſimorum morborũ animoſior acceſſit. Horum ſubtilitas animalis facultatis inſtrumẽta protinus pererrat obſtructiones eorundem reſerans, in quibus Epilepſiæ, Vertigines, ſeu Scotomiæ, Paralyſes, Lethargi ac Apoplexię contingere ſolent, ideoq; lethaliũ eiuſmodi morborũ pericula præuertunt, imo etiam accedente commodâ victus ratione ac ipſius ægri obſequentiâ in totum tollunt, niſi morbus extremum iam habitum contraxerit, tunc nihilominus paroxyſmos eorum tam difficiles, in rariores inſultus differunt, atque earundem exacerbationes mitigant & breuiores reddunt, in ijs præſertim qui iam iam ſperare neſciunt, vtrum in imbribus ac caloribus per æſtatem victuri, vel per pruinas autumnum tranſituri, aut gelidæ hyemis moleſtas tempeſtates ſint ſuperaturi.

Vtilitates ſpirituum Vitrioli.

Ac licet ſpiritus hi ſubtiles ſint & euanidi, non euaneſcunt tamen niſi prius auxilium tulerint, ac quod oleum Calcanthi, ponderoſius planè ac magis metallicum, in inferioribus partibus, Iecore nimirum, Liene Hypochondrijs, Renibus, Meſenterio Abdomine & Ventriculo præ-

Oleum ac ſpiritus Vitrioli in diuerſas corporis partes demigrant.

ſtat.

ſtat, idipſum hi ſpiritus in cerebro ac partibus animalibus operantur ac perficiunt, oleo partibus naturalibus plus magis deſeruiente.

Quoties quæſo rete illud admirabile ab obſtructionibus liberatum & horum ſpirituum vſu reſeratum fuit? quoties os Ethmoideum ac colatorium, os cribriforme, pituitâ tenaci occupatum oppilatumq; hoc ſpiritu recluſum extitit? quoties turbines illi per cæleſtem cerebri aream inſolenti quandoque impetu vagantes diſiecti? quoties Ecclypſes ac tenebræ motionis ſenſusque organa grandi quadam caligine obducentes diſſipatæ, ac nouo quodam lumine illuſtratæ fuerunt?

Nolumus nos Galenici, priſcorum Medicorum dogmata conuellere, ſed eorum ſolummodo ſcita in quantum poſſumus, additis ijs donis quæ Diuina nobis clementia ſubiunxit perficere. Adeſt ac proſtat Maiorana, Libanotis, Euphragia, Betonica, Spica, Stoechas Saluia, flos Cheyrinus, Pæonia, & plura alia caput eximiè roborantia, attamen non ſpretis, imò prædicatis potius eorum virtutibus, ſpiritus vitrioli his longe videntur ſuperiores, qui his cæphalicis medicamentis iuncti, torpidas eorum & quaſi languentes vires ſuſcitant, & vt penetratiui in feliciorem effectum deducunt, tota enim vitrioli efficacia in hoc conſiſtit, vt præter proprias dotes, omnium medicamentorum vires intendat, ac in perfectiorem quendam gradum exaltet.

Medicamentorum Vegetabilium quæ Galenici ſibi adſcribunt, vis, Vitrioli virtute intenditur.

Cum autem vix quidquam ſpiritus vitrioli naturam, factâ comparatione magis accommodatè explicare videatur, quam Memnonis hiſtoria, libuit hoc loci in beneuoli, lectoris gratiam & rei ipſius maiorem intelligentiam, hiſtoriam eam enarrare ac in Calcanthi aſſimilationem reducere.

Comparatio Vitrioli cum Memnone.

I 2 Fuit

Fuit autem Memnon Auroræ filius,ac Rex Æthiopum prout Hesiodus in Theogonia testatur hoc carmine.

Vide Apollodorum lib. 3.

Ast Aurora parit Tithono Memnona fortem
Aethiopum Regem:

quem forsitan Virgilius hanc ob causam nigrum appellauit 1. Æneid. *-Eoasque acies & nigri Memnonis arma.* hic ex Æthiopia ad Troiam expugnandam profectus, ac Priamo opẽ laturus,commisso cum Achille certamine fortitèr occubuit, quo in loco in quo percussus fuit, fontẽ prorupisse dixerunt, qui quotannis tempore sui obitus sanguineam aquam fuderit,prout ex versibus Calabri colligitur.

Fons Cruentus.

Sanguine qui tinctus sitientes alluit agros,
Memnonis ut lux est tristis,qua concidit ille.

Scriptum reliquit Pausanias in Laconicis, Memnonis hastam circa cuspidem & imas quidem partes,ensem vero eius totum æreum extitisse,ac in templo Æsculapij fuisse depositum. Veruntamen priscos æreis ensibus vsos innuit Virg: 7. Æneid: cum ait.

Ensis & hasta memnonis.

AErateque micant peltæ micat æreus ensis.

Et Pont:

Elatis humeris pendebat ahenens ensis.

Finxerunt porro Auroram Memnonis matrem à Ioue impetrasse, vt cum cadauer eius rogo imponeretur, Memnon verteretur in auem, quam fabulam Ouid: lib: 13. Metamorph: sic descripsit.

Memnonis historia ab Ouid: 13. Metamorph: descripta.

Memnonis orba mei venio,qui fortia frustra
Pro patruo tulit arma suo,primisque sub armis
Occidit à forti (sic dij voluistis) Achille:
Da precor huic aliquem solatia mortis honorem,
Summe Deûm rector,maternaque vulnera leni.
Iupiter annuerat,cum Memnonis arduus alto
Corruit igne rogus: nigrique volumina fumi
Infecére diem: veluti cum flumina natas
Exhalant nebulas,nec Sol admittitur infra,

Atro

Atra fauilla volat, glomerataque corpus in vnum
Densatur, faciemque capit, fumique colorem,
Atque animum ex igni, leuitas sua præbuit alas.

Interim quoque complures aues quas ob id Memnonias dixerunt ex eadem pyra euolasse veteres sunt commenti. *Aues Memnonia.*

Ait Zezes Chil: 6. Hist: 64. Memnonem Cippum ab Ægyptijs vocatum fuisse & columnam habuisse rubri ac varij lapidis quæ Solis radijs tacta sonum emiserit. *Columna Memnonis sonum edens.*

Nunc attendat beneuolus lector quam apposite Memnonis hæc historia in vitriolum eiusq; spiritum quadret, & licet figmenta hæc ac nugas fuisse Poëtarum dicere quis possit, scimus tamen veteres, omnes suas doctrinas vel saltē plerasque fabulamentis obuoluisse, licet hæc quæ de Memnone traduntur ipsemet de vitriolo scripta fuisse non credam, quia tamen pleræque res exemplo clariores redduntur, ac lucidiorem faciliorem q; doctrinam suscipiunt ideo corollarij loco in huius capitis finem hæc inserenda oportunum fore iudicaui, vt quæ non minus iucunda quam vtilia essent futura. *Similitudinis applicatio.*

Itaque *Memnon ille niger Rex Æthiopum,* vitriolum designat, cui super Æthiopes, id est tetras ac atras fuligines, mentem persæpè hominum perturbantes ac peruertentes summa potestas est, regit enim ac domat vitrioli spiritus eiusque oleum impetus eos, qui ab atra bile suscitantur, vndè hypochondriacos affectus, ac Melancholicos morbos persanat, adustos humores, eosque præassatos vbi ritè in vsum ducitur corrigit, hinc ad Psoram, Lepram, Elephantiasin & cutis fœditates, ex sanguinis corruptione, putredine, aut adustione contractas emendat. Medetur autem utplurimum inter cætera Arquato seu Ictero nigro corpus tantoperè turpanti, & colorem ei nigrum aut liuidum inducenti qui affectus nobis Germanis die schwartze *Vitriolum est Rex Æthiopū & qualitèr id intelligendū.*

Schwartze gelbsucht. Schwartze gelbsucht communiter dici consueuit, atque sic vitriolum viribus ac facultatibus suis melancholicos succos temperat ac regit ac atrabiliarijs morbis imperat, sicque Memnon est.

Hic Spiritus vitrioli *Auroræ est filius*, prout enim Aurora Solis ortum præcedit lucis iucunditatem mox aduenturam prænuncians ac quæcunq; in mundo vigent recreans.

Orpheus in Hymno in Auroram.

Qua gaudet mortale genus, vitare nec ullus
Conspectum vult diua tuum, cum fluctibus exis,
Excutis & somnum cilijs, lætantur ubique
Serpentûm hominûmque genus volucresque feræque
Quæque colunt altas spumosi murmuris undas.

Spiritus vitrioli Auroræ est filius.

Sic spiritus vitrioli luce sua sensus omnes lætificat, ac vigorat, sanitatis prodromus, qui futuram illico valetudinem eamque prosperam, plurimis per ægritudinum diuturnas noctes tantoperè expectatam & exoptatam, non modo pollicetur, verum etiam lucidam ac nitentem præstat.

Profectus est autem *Memnon ad Troiam*, ad debellandos hostes, sic vitriolum aduersus grauissimos humani generis inimicos id est validissimos fortissimos & contumacissimos morbos expugnandos & depellendos armatum sese exhibet.

Et licet *Memnon contra Achillem dimicans* occubuerit, fortitèr tamen is vitam finiuit, ac gloriosè vt vir magnanimus ex hac luce decessit. Per Achillem, Hermeticum artificem intelligo, coram quo Calcanthum (vtpote vi ignis ac arte Spagyrica superatum) mori necesse est, cuius lethum fons ille cruentus ad locum obitus sui stillans ac scaturiens (nempe Calcanthi oleum) subsequitur, quod prima vice ac antequam rectificetur rubicundum planè est ac colore rufo præditum, ita vt vitriolum licet coram opifice Spagyrico ac chymico Achille succumbat, mortis tamen famam ac necis suæ insignem honorem, per præstita quæ

Per Achillem Spagyricus seu Hermeticus artifex intelligitur.

Fons cruentus est rubicundū Calcanthi oleum.

ex eo

ex eo parantur remedia post se relinquit.

Quid nunc de *hasta eius quæ areâ cuspide prædita fuerat; quid de gladio seu ense eius æreo dicemus?* nonne æs cuprum est? Cuprum vero vitrioli seu Calcanthi soboles est, prout supra tradidimus, imô etiam Cuprum ipsum in vitriolum transit, prout capite secundo vbi de Cupricalcantho egimus fusè satis monstrauimus.

Hasta ac ensis Memnonis vitriolum designat.

At dicent fortasse aliqui, æs veterum non fuisse cuprum, sed mixturam quandam singularem; seu æs arte confectũ ac alteratum, seu in Aurichalcum mutatum, quod alijs orichalcum dici consueuit, etenim Stat: 1. Theb: ait.

Obiectio.

Emicat effigies & sparsa Orichalca renitent.

Vt vt sit siue orichalcum siue Aurichalcum dicatur Aurichalci tamen nomen *Aes aureum* indigitat, id autem nihil aliud est quam cuprum lapide Calaminari tinctum, omne enim Aurichalcum ex Cupro sic conficitur. Sumuntur Cupri puri libræ centum, Lapidis calaminaris libræ triginta, liquata simul magno igne funduntur vt coëant, & fit Aurichalcum quod naturam cupri nihilominus retinet, nec à pristina sua conditione desciscit.

Aurichalcum est Cuprum tinctum.

Aurichalcum quomodo fiat.

Hæc est hasta illa vitriolata, quâ hostiles morborum acies dissipantur, hic ille gladius æreus Calcanthinus, integros tam diuersarum ac grauium periculosissimarumque ægritudinum exercitus profligans & in fugam abigens, hic est ille ensis anceps; quo si quis exercitatus ac industrius vti ritè potuerit valueritque, hydrarum capita amputabit, seu morbos expellet virulentos, Leones domabit; seu cordis affectus propulsabit, vincet Apros; seu truculenta illa symptomata; quæ vt Apri prata ac agros, sic hæc, viscera interna vastare solent; imo plura præstabit facinora heroë digna, quam ipsemet Hercules, de quo forsan comparationem ad oleum vitrioli facturi, proprio capite ac suo loco dicemus.

Fuit

Fuit autem gladius iste Memnonis in templo Æsculapij magni illius Medici qui pro Deo habebatur, suspensus, arma enim ac spolia huius Memnonis seu vitrioli, non nisi medicinæ debentur, quæ pugili desudatione ijs vti nouit.

Vitrioli spiritus est auis Memnonia.

At vero *Memnon rogo impositus in auem conuersus fuit*, sanè vitriolum ita sese habet, etenim vt primum calcanthum rogo id est furno vel foco chymico imponitur, confestim in auem transit fitq; spiritus volatilis, de quo toto hoc capite egimus, cuius volatum multæ aliæ volucres ex eadem pyrâ prouolantes, id est cæteri Calcanthi spiritus & subsequuntur & comitantur.

Columna hac stat ua Memnonis, in Aegyptijs Thebis in templo Serapidis erecta erat.

Vide Lucianū in Philopseudo.

Oleum vitrioli metallicum graue est & ponderosum.

Tandem quoque *Columna Memnonis Solis radijs tacta personans* quam Zezes loco supra citato ex rubro lapide excisam fuisse innuit, quid aliud est quam Colcothar illud rubrum, seu vitriolum in lapidem ignis vi duratum quod columnam eam repræsentat? etenim Solis radijs tactum Colcothar, id est Spagyrici ignis radijs perculsum, varios sonos edit, quos qui audire voluerit, operationi eæ adsit, quæ in parando oleo vitrioli metallico requiritur, quando gutta vna olei per rostrum retortæ cucurbitæ in recipientem decidens, haud aliter quandoque tinnit ac clangit, ac si argenteus nummus in excipuli amplitudinem deciderit, sed tunc temporis vasis recipientis magna est habenda obseruatio, id enim magno tunc in periculo versatur, & facillime vel spirituum oleum concomitantium impetu disrumpitur, vel olei vi & candenti ponderositate finditur.

Inepta quorundam obstinatio.

Verum hæc de spiritu vitrioli dicta sufficiant, quæ multi non capiunt, complures non intelligunt, plurimi qui doceri recusant, & ad documenta talia capessenda ob propriam vel superbiam vel obstinationem non sunt idonei, neglecta pessundant & suis obstrepationibus quibus Leoni vngues, & Herculi clauam, ineptè sanè sed suaptè plerumque

rumque persuasu frustra nituntur subtrahere. Horum frigida ingenia, suâ in impudentiâ, stoliditateque tanquam in deserto derelinquenda, donec ad furnos Hermeticos aliquantulum calefiant, ac cruditatibus excoctis nonnihil resipiscant.

CAPVT SEXTVM.

De Colcothare seu Vitriolo rubificato.

POst absolutam phlegmatis ac Spiritus vitrioli seu Calcanthini tractationem, de Colcothare nobis nunc agendum, id enim est caput vitrioli mortuum, quod abstractâ humiditate, & excussis spiritibus in fundo vasis seu cucurbitæ restibile remansit. Alioquin vritur vitriolum in olla noua supra prunas ad latus (vt eô commodiùs agitari queat) reclinatâ, vsque dum humiditas omnis sit absumpta & vitriolum ipsum vndequaque rubicundum euaserit. Hoc enim Causticum est ac adurens, postquam & ipsum vstum fuerit, atqui hoc est quod supra quoque monuimus, cum de sententiarum ambiguitate circa qualitates vitrioli ageremus, veteres nimirum vitriolo vix vnquã crudo vsos fuisse, sed vsto vtplurimum, ac post vstionem quandoq; eloto, proindè Dioscor: lib: 5. cap. 74. de Atramento Sutorio (quod vitriolum est) verba faciens, posteaquam facultates eius explicasset, capiti finem imponens id sic concludit. *Vritur ut paulò post in mentione Chalcitidis ostendemus.* Colcotharis vsus ad externa corporis vitia pertinet, vnde ad emplastra & vnguenta quæ fœdis ulceribus repurgandis adhibentur expetitur. Escharoticum præterea est ac crustas inducens vndè sanguinem sistit. Huic affinis omninò est Chalcitis, quæ licet vt Colcothar externis vtplurimum malis medeatur, ac ad vlcera consolidan-

Colcothar est caput vitrioli mortuum.

Colcothar Causticum est.

Colcotharis vires.

Colcothar extrinsecus potissimum vsurpatur.

K da

da vſurpetur, intra corpus tamen aſſumitur in Theriacâ Andromachi quam non ratione coloris vt quidam arbitrantur, ſed inſignium ſuarum virium ratione ingreditur; qua de re diuerſæ ſunt auctorum opiniones ac ſententiæ, quidam enim eam reijciunt, vt Cordus, Fernelius, Pontanus, Diſſenius, Plantius & Saguyerius, alij vero vt Fuchſius, Marantha, Coudenbergius, Geſnerus, & Colonienſes, eam ob inſignem deſiccandi & aſtringendi vim Theriacæ adiectam eſſe opinantur: Franciſcus porro Tidicæus eam nec coloris, nec deſiccandi ratione additam eſſe arbitratur, cum Mithridatium ſine Chalcitide nigrum ſit, & alioquin multa validè ſiccantia Theriacæ inſint, ſed propter formam, quæ ex omnibus ingredientibus ſimul iunctis reſultat & producitur. Notandum quoque Chalcitidem quæ eadem ferè eſt cum vitriolo toſto ac mediocritèr cremato, vitriolatæ naturæ ratione venenis reſiſtere, quando Dioſcorides loco ſupra citato vitriolum contra hauſta fungorum venena valere ſcripſit, ideoq; cum Chalcitis eiusdem cum vitriolo naturæ ſit, etiam ipſa Chalcitis venenis aduerſabitur, ac proindè meritô ac iure optimo in Theriacam erit admittenda, in cuius ſtructurâ, in Chalcitidis defectu vitriolum crematum ſubſtitui poteſt. Marantha Calcanthum vetuſtum ſumit, pro antibalomeno, quia in hoc Chalcitis effloreſcit. Diſſenius & Ioſ: Quercet: in ſua Pharmacopæia Dogmat: Reſt: in compoſitione Theriaces, quoſdam Calcanthum calcinatum (quod nil aliud eſt niſi Colcothar) aſſumere ait, præfert autem huic ſulphur vitrioli, aut Spiritum eiusdem acidum, multi vero ideo Colcothar ſumunt, quia in eo & Spiritus & Sulphur conglutinata hærent. Matthiolus olei vitrioli vnciã dimidiam in Antidotum ſuam magnam adijcit, de quibus ſuum cuique ſit iudicium hæc ſolummodo incidentèr.

Chalcitis eiusque disquisitio.

Chalcitis venenis resistit.

Chalcitis in Theriacam admittitur.

Porro

Porro ex Colcothare paratur medicamentum Antipodagricum hoc modo. Dissoluitur Colcothar in vrina hominis sani vt fiat instar pultis,deindè exiccatur, rursusq; vrinâ inspergitur,iterumq; siccatur,atque hoc tèr vel quatèr repetitur,tandem Colcothar hoc retortæ ad latus reclinatæ inditum,furno imponitur,ac institutâ distillatione acre phlegma elicitur, cuius portio aliqua oleo Verbascino, Sambucino, Populeo, aut oleo Ranarum vel ex floribus Calthæ palustris parato permisceri, & pro fluxionis Podagricæ conditione dolenti parti applicari & superponi poterit, videturq; mihi eius vsus tutior quam olei Salis, quod Chymici nonnulli, veruntamen Empirici, in mitigatione doloris Podagrici & resolutione vel exiccatione fluxionum Arthriticarum, quæ partes in quas procubuerunt in tumorem sustulerunt,adhibent. De quibus cæteri censeant. *Medicamentum Antipodagricum ex Colcothare.*

Sequens porro Antipodagricum vitriolatum mihi magis placet, vtpotè tutius.

℞. *Vitrioli purificati libram unam.*
Mastiches.
Olibani.
Myrrhæ.
Ammoniaci.
Bdellij.
Opopanacis.
Mumiæ. ana uncias duas.
Tartari, vnciam unam semis.
Mellis libras duas.
Aquæ vitæ libras quatuor.

Distillentur per alembicum ac liquor extillatus seruetur ad vsum.

In ingruente Podagrâ, locus pennâ hoc liquore madefactâ, lenitèr illinatur, ægerque commodis remediorum præsidijs internè vsurpandis munitus quiescat.

Diphryges. Colcothari porro ac Chalcitidi affinis planè eſt Diphryges, id enim perfecti æris quaſi ſubſidens fæx eſt poſt frigidæ aquæ (prout Dioſcor: lib: 5. cap: 89. ait) effuſionem, habet enim iam dictum Diphryges eaſdem fere facultates quas vel Colcothar vel Chalcitis, perpurgat namque, ſiccat, excreſcentia conſumit, vlcera ſerpentia & quæ Cacoete vocant ad cicatricem perducit & ſuppurationes diſcutit, ac Ceratũ Diadictamnu ſeu ſacrũ Galeni exornat.

Huc etiam pertinent, Æs vſtum, Flos æris, eiusq; Squama, quin & Squama Stomomatis & Squama æris nigri quę eſt Helitis, hæc enim omnia vnâ in familiâ ijsdem ferè viribus dotata perſiſtunt, veruntamen horum omnium vix eſt vllus intra corpus per medicinam vſus, licet veteres ſquamam æris ad aquas cutem ſubeuntes & hydropes ægris porrexiſſe legamus, omnia enim hæc venenatam naturam habent, vndè vulgus tenuem illam æris ſquamam quæ in cudendis cacabis ac lebetibus ex ære decutitur, lardo remixtam hinc inde per ædium angulos ſeponit, ſicq; mures moleſta roſione noxios ac quibuscunquę eſculentis periculoſo morſu funeſtos enecat, vocatur autem ſquama ea vulgari nomine Teutonico Kupfferſchlag.

Veteres æris Squama in Hydrope uſi ſunt.

Aerugo. Sed & hic locum habent Ærugo Scotecia ſeu foſſilis, & raſilis altera, hæ enim quoque ex vitrioli ac cupri procedunt proſapia, at etiam venenata ſunt & vomitum cient permoleſtum. Scio milites quoſdam magnâ inſolentiâ hoſpitis totam familiam ſat petulantèr perturbaſſe, hic autem vt ſeſe vlciſceretur bibonibus illis ſpurcis cuncta diripientibus & tota die potationibus deditis, in magnum aheneum cantharum ceruiſiâ repletum, Æruginem immerſit, de qua bibentes, poſt paucas horas totum domicilium vomiturientes conſpurcarunt, adeô languidi effecti, vt vix vitam retinuiſſe viſi fuerint. Sic repreſſa fuit eorum temeritas.

Vides

Vides hic candide lector, quomodo per elementorum separationem, ac partium quæ in concreto colligatæ hærebant, vnique subiecto compactæ inerant diuisionem spagyricam, diuersa emergant, vndè suprâ, cum Protei fabulam Calcantho explicando adhiberemus hunc versum non ineptè protulimus.

Fit Leo, fit volucris fit longo corpore serpens.

Iam igitur vitriolum venenum est quamdiu Colcothar permanet, habet autem adhuc in se præclarissima medicamenta licet phlegma & spiritus iam nunc abscesserint, ex Colcothare enim oleum vitrioli nobilissimum, quin & Sal, ac Terra eius dulcis elicienda, vndè patescet rem vnã & eandem pro diuersâ accommodatione vel præparatione, ac secundum diuersas sui partes modo hoc, modo aliud operari, quod in subsequentibus fusius declarabimus. *Venenũ.* *Colcothar adhuc in se continet oleum Salsuginem. terram dulcẽ & plura alia medicamina.*

Itaque veteres cum vitriolo quod ipsi vtebant ac in Colcothar redigebant, venenatam quandam qualitatem inesse cognouissent (vitriolum enim crudum adeô venenatum non est, sed vstione venenum efficitur etenim Dioscorides vitriolum crudum assumptum pro necandis ascaridibus probat, illudque commendat his, qui fungis venenatis pasti sunt) eo vix vnquam præterquam in topicorum & externorum medicamentorum (præsertim quæ vlceribus debentur) applicatione vsi sunt, vndè Emplastrum concinnarunt Diacalcanthon nuncupatum, quod nunc deprauato quidem nomine officinis pharmaceuticis Diachalciteos dici consueuit ac Diapalmæ Galeni, cuius vsus est ad ambusta, rupta, contusa, vulnera cruenta, ac tumores pestilentes, sed & Isis Squamam æris, Æruginem ac Æs vstum recipit, quod quidem ceratum ex Galeno descriptum, vsurpatur ad fæda vlcera & fistulosos sinus, carnem putridam absumit, ac fædam vlcerum antiquorum & quæ *Vitriolum vstione in venenum transit.* *Diachalciteos.* *Isis.*

 mali

Vng: Apostolorum. mali moris sunt, saniem exiccat & abstergit. Interim vnguentum Apostolorum præcipuam suam vim ab æruginis admixtione habet, prout & plurima Emplastra alia ab antiquis descripta quæ squamam æris & similia recipiunt, de quibus videndus Galenus lib: 2. de Compos: med: secundum genera in Emplastro Giluo, & lib: 4. eiusdem operis in Emplastro Heræ. *Empl: Hera.* Talia sunt quoque Emplastrum ex Salicibus quod Misij recipit & Empl: Tarentini Icesij ac Panaceæ quæ Chalcitidem habent. Diacadmia & vng: ad Polypos, vnguentum Nicomedis apud Mesuen, ac innumera penè tam vnguenta quam Emplastra priscorum Medicorum à vitriolatis, Colcotharinis, ærugineis, Chalciticis ac Cuperosis vim suam sortiuntur, potentissimè namque hæc partes contrahunt ac stringunt, cicatrices ducunt, fœda vlcera repurgant, & ijs quæ ob nimiam humiditatem ægrè consolidationem admittunt auxiliantur, quo nomine inter metallica primas ferè tenent, vtpotè quæ simul mundificent, simulq; consolident. Et hæc de Colcothare eiusque complicibus dicta sufficiant, nobis iam ad vlteriora progressum facturis Diuina clementia faueat.

Medicamina ex vitriolo eiusque sobole cupro profecta.

CAPVT SEPTIMVM.

De Colcothare indulcato seu Terra vitrioli mortua.

Epulotica medicamenta sunt qua cicatricem obducunt.

ABsolutâ Colcotharis illius Caustici & adurentis tractatione ab Escharoticis ad Epulotica deuenimus, etenim Colcothar iam dictum quod modo venenũ fuerat, Draconi mordicationem, exurendi vim flammiuomam ac septicam facultatem habenti assimilatum, nunc mitescit, necandi vim deponit, ac nocendi modum omnem dedidiscit prout beneuo-

beneuole lector hoc capite cognosces. Sanè admiranda non solum sed & maximoperè prædicanda est Dei opt: max: bonitas & clementia, ac tam locuples elargitio, per quam non solùm medicamentorum materiam, imò & ipsamet medicamenta, humano generi tam copiosè præstitit, sed & ipsis mortalibus ingenium hoc dedit, vt ea quæ natura coniunxerat, & vnam in molem congesta, vnius substantiæ ac formæ conditione circumscripta compegerat, ab inuicem separare, diuidere, segregare, in varias partes discindere findereq;, ac suis vsibus diuersimodè applicare & adaptare possent, quando ex vno eodemque subiecto calida, frigida, humida, & sicca, spagyricâ operatione proliciunt. Apparet hoc in vitriolo ex quo innumera ferè medicamenta diuersarum formarum ac qualitatum eruuntur, adeo vt quis meritò dicere queat Calcanthum esse quandam quasi omnium qualitatum & operationum congeriem, ex eo enim laxatiua, vomitoria, restrictiua, deobstruentia, validissimè penetrantia, aperitiua, deoppilatiua, coarctantia, astringentia frigefacientia, exurentia ac vt summatim dicam omnis generis pharmaca depromuntur. ô Protee vitriolate,

Ars Spagyrica.

Difficilis, facilis, iucundus, acerbus es idem.

Itaque vt ad Colcotharis indulcationem accedamus ea sic planè facili labore perficitur, hoc modo.

Sumito Colcotharis perfecti quantum volueris, hoc in puluerem redige, cui in olla munda reposito aquam affunde calentem, siue ea fontana aut putealis vel pluuia fuerit, ac baccillo Colcothar in fundo vasis seu ollæ sua pro grauitate residens exagitato, ita vt Colcothar aquæ probè misceatur, tum vero Colcothar hoc rursus residere permitte, quod vbi factum, primam hanc aquam Colcotharis salsuginem in se iam continentem abijce, vel à Col-

Colcotharis indulcandi modus.

cothare

cothare ſepara, eamque in alium vſum quem ſequenti capite tradituri ſumus reſerua, aliamque aquam recentem, vtiam modo feciſti eidem Colcothari prius calefactam ſuperfundito rurſusq; vt prius agitato, ac reſidere permittito, aquamq; ſeparato, hunc laborem quatèr aut quinquies vel toties iterato, quamdiu aquam quam Colcothari affudiſti ſalſedinem aliquam adhuc repræſentare guſtu cognoueris, debet enim toties ac taliter edulcorari, ita vt quilibet guſtaturus dicere queat cum Catullo Epigr: 81. de Quintia.

Nulla eſt in toto corpore mica ſalis.

Colcothar per Salis abſtractionem dulceſcit.

Nunc vero Colcothar hoc dulce, ſeu ſalis per aquæ multiplicem infuſionem extracti ademptione, ablationeque dulcificatum deſicca, & habebis Colcothar rubicundiſſimum, illudque dulce, id eſt non amplius mordicans, aut vrens, quod ad commodos vſus reſerua.

Colcothar vulgare & verum exulcerat, indulcatum ſanat.

Iam igitur habes Colcothar perſanans ac cuti firmitudinem præſtans, quam heſternum contrariâ facultate læſerat, ſic calida frigidis, humentia ſiccis iuncta hærent, vt aliter operentur in concreto, aliter vero in abſtracto, proindè ars Spagyrica ſeu ſeparatrix, eſſentias rerum diuidit, eaque diuaricatione quidquid virium cuique ſubiecto imô cuique ſubiecti eiusdem particulæ ineſt euellit, vnde ars rimatrix nihil intentatum relinquens à Domino Deo vt opera eius admiranda per creaturas ſuas pateſcerent, ipſeque ſummus rerum omnium conditor glorioſè prout par, dignum & iuſtum eſt, per ſua donaria & ob tanta beneficia in humanum genus collata prædicaretur, mortalibus forſan conceſſa fuit, ne obuijs ac ſparſim quodammodo vel neglectis abiectis & in triuio locatis morborum auxilijs ars Medica ab ipſa diuinitate dependens ac defluens vileſceret ac poſthaberetur: Ideoque arti Hermeticæ hoc

Artis Hermeticæ operationes.

datum

datum eſt, vt Mineralia & Metallica purificet ac corrigat, Vegetabilia in gradu ſuo plus magis perficiat, Animalia vero ſuppleat, atque ſic fatiſcentis naturæ ſecundæ defectus reponat, vel eiusdem fatigationes nouo ſoletur auxilio.

Colcothar porro hoc noſtrum manantia ſanat vlcera, ſi iis inſperſum fuerit, Eriſypelas vlceroſum cohibet & nouâ Epidermidis deperditæ ſuperadditione afflictam partem veſtit, perniones, & quaſuis cutis intertrigines redintegrat, vlcerum ſerpentium ac ex humorum acrimoniâ aut ſalſedine cutem erodentium ferociam domat, & inſolentiam coërcet, Synouiam vulgo glidwaſſer reprimit, cum albumine oui ſuperdatum, hæmorrhagias vulnerum & cruenta ſiſtit ſtillicidia, ſi modo locus affectus ita diſpoſitus fuerit, vt venis ſanguinem fundentibus applicari queat, & ad eas pertingere poſſit.

Colcotharis indulcati vires.

Synuia Glidwaſſer.

Pro DEI vero gloriâ, proximi charitate, & vitrioli famâ, pandam tibi candide lector hic & communicabo Emplaſtrum meum Opoteldoch magnum Colcotharinum, cuius deſcriptionem diu ſecretam detinui, vt qui medicaminis eius confectionem paucis reuelatam mihi ſeruaueram, attamen quia bonum participatiuum & eſt & dici ſolet, non volui hac in parte Chriſtiani hominis (qui cunctis prodeſſe cupit, ac debet,) officium negligere, ſed eius apparationem hoc loci liberè & fideliter publicare, cum in vlceribus vulneribusq; mira præſtet, attamen magis operatur in vulneribus cruentis recenter inflictis, ac plagis iam modò contractis, eas enim mundificat & confeſtim imô aliquando ſine copiosâ ſuppuratione perſanat. Eius autem deſcriptio hæc eſt.

Emplaſtrum Opoteldoch magnum Colcotharinum authoris.

℞. *Ceræ nouæ mundiſſimæ libram unam.*
Terebinthinæ mundæ, vel ſi mauis Cypriæ aut Venetæ uncias ſex.
Gummi Elemi. uncias tres.
Olei Hyperici,
Myrtini ana. vnciam unam ſemis.

Liquefiant ſimul omnia, & poſtquam diffluxerint adde eis ſequentia, Nempè.

Emplaſtri Colcotharini deſcriptio.

Gummi Ammoniaci mundiſſimi.
Galbani.
Opopanacis. ana. drachmas tres.
Colophoniæ drachmas ſex.
Mumiæ ſelectæ.
Succini albi pellucidi. ana. drachmas duas.
Olibani albi.
Maſtiches purificatæ.
Sanguinis Draconis.
Sarcocollæ à recrementis purgatæ. ana. drachmam unam ſemis.
Aloes hepaticæ. drachmam ſemis.
Myrrhæ. drachmam unam.

Diſſoluantur Gummi in Aceto, iunganturque ſimul commodè ac ſecundum artem, agitando ſingula, ac vbi fermè refrixerint, paulatim ac ſtudioſè inijce.

Lapidis Magnetis præparati. drachmas ſex.
Croci Martis, ex arte ſine corroſiuo concinnati unciam unam.
Tutiæ præpar: unciam unam.
Lapidis Calaminaris identidem præparati. uncias quinque.
Lithargyrij auri. unciam unam.
Colcotharis indulcati ſeu Terræ vitrioli mortuæ ac dulcificatæ, uncias duas.

Redigantur lege artis in Emplaſtrum, quod frigefactum dureſcat, ita vt diſſiliat. Qui mollius id habere optauerit, Terebinthinæ ac oleorum ſupradictorum quantitatem nonnihil adaugeat. Alioquin rectè ſic ſubſiſtit.

Additiones in hoc Emplaſtrum.

Notandum quoque, poſſe Emplaſtro huic ſuccum Alchimillæ Symphyti, Veronicæ, Pyrolæ, Saniculæ, Conſolidæ mediæ vel Sarracenicæ, Telephij, Nicotianæ, Nummulariæ aut foliorum Quercus adijci. Sua ſit cuique intentio libera.

Empla-

Emplastrum hoc magnæ est vtilitatis ad vulnera recentia, ea enim protinus persanat, spicula, tela, cuspides dummodô ossibus fixi non hæreant, itemque crines, paleas, ac resegmina, aut quæ vulneri inciderint, extrahit, symptomata vulneribus infensa, ac periculosa, si citô applicetur anteuertit & præcauet, tumores affluxusque humorum, qui cæsæ ac offensæ parti incumbere solent reprimit, ac dissolutam vnitatem quantociûs iungit, consolidat ac cicatrice claudit. Deseruit autem Emplastrum hoc quam maximè biliosis poculatoribus, inter epulas prælia exercentibus, qui sese cæsîm punctîmq; in conuiuijs oblædere solent, quando hic cantharo in caput illiso, alius vitro in faciem excusso pugnis per ebriam pugnam contusus cruentatur, his enim omnibus Emplastrum hoc, (eloto solûm prius calente vino vulnere, rursusque diligentèr rarioribus pannis siccato) auxilio est, præsentem eis opem præstans, qui ad priorem commessationem paulò post denuô recreati reuertuntur ac redeunt, multô quam prius alacriores, vt quibus verbera animum fecerint, ac sopitum torpidumque robur visa sint excitasse.

Vtilitates ac Vires huius Emplastri.

Compotores hoc Emplastro sæpè indigent.

Solebant olim Germani equites stabularij Machæris ac pugionibus suis pro more suo Teutonico ceram plerumque rubram ac viridem ad capulum seu manubrium affigere, vt ea si quando necessitas exigeret ad vsum præstô esset, ij nunc magdaleonem huius emplastri suis præfigant ensibus ac dictis pugionibus ceræ loco agglutinent (possunt enim obsignandis literis emplastro hoc rubeo æquè ac cerâ vti) quod si quis inter illos (quoniam & hi creberrimè inter compotationes ac aularum conuiuia, imô in comitijs quam maximè tumultuantur) sauciatus fuerit, magdaleonem suum quem ensis vaginæ aut capulo gladij affixum secum fert, supra prunas digitis tractando

Germanorum equitum mos antiquus.

& mollificando malaxet, eumque in placentam tenuem diducat, quæ vulneri obtegendo par ſit ac ſufficiat, eamq; placentam ſauciæ parti, quæ vino prius elui rurſusq; exiccari debet ſuperimponat, manè & veſperi eam detrahendo, mundificando, ac iterum applicando, melius tamen fuerit, ſi quoties placentam à læſa parte detraxerit, abſterſo pure placentam denuô malaxauerit, vt ea quaſi renouata nouam acquirat ſuperficiem. Vbi vuluus ad ſanationem quæ Deo dante ad vſum huius emplaſtri celeritèr ſubſequitur perductum fuerit, mundificet æger ſuam hanc placentam eamque rurſus in magdaleonem redigat, ſuoque refigat gladio, poſteris certaminibus forſan in triuialibus diuerſorijs futuris iterum ſeruiturum, non enim neceſſe eſt nouum ſemper emplaſtrum aſſumere cum aliquot vicibus vnum & idem vſurpari queat dummodô diligentèr malaxetur (Germani malaxare waich machen/vnd durch einander bären vocant) ſic multa emplaſtrum hoc ijs præſtabit commoda, qui rixis addicti in Choleram abeunt, aut animo alioquîn in furiam prompto confeſtim leui de cauſa irritati bileſcunt ac iraſcuntur, hi enim omnium primô impingunt & quæ certamina primi cæperunt, vltimi ſed lacerâ cute finiunt.

Malaxare Abbörē oder mit händen waich machen.

Poteris autem emplaſtro hoc in vlceribus quoque fædis ac putridam ſaniem ſtillantibus vti, eſt enim & ijs accommodatiſſimum, putredinem namque aufert, deſiccat, mundificat, & conſolidat ac quod malignum vlceribus ineſt remouet, nam & in plagis, ſi armorum genus aliquod quo vulnus inflictum fuit veneno infectum fuerit, toxici vim frangit ac extrahit, videbis ex eius vſu mirabiles effectus, quos potius obſeruari, quam à meipſo pluribus prædicari opto.

Calcan-

Calcanthum quoque dulcificatum recipit emplastrum illud magnetinum doctissimi viri Angeli Salæ Vicentini Medici Spagyrici quod sic habet.

Emplastrum Magnetinum Angeli Salæ.

℞. *Gummi Sagapeni.*
Ammoniaci.
Galbani. ana, uncias tres.
Ceræ nouæ.
Terebinthæ larignæ. ana. uncias quatuor vel quinque.
Magnetis Arsenicalis. uncias tres.
Terræ vitrioli lotæ. unciam unam.
Olei Succini. uncias duas.

Dissoluantur Gummata in aceto Scyllitico, posteaque lege artis ceræ ac Terebinthinæ liquatæ iungantur, indè vero addatur magnes Arsenicalis in puluerem redactus, & Colcothar dulcificatum, seu Terra vitrioli elota, ac in fine (ne expiret) oleum succini adijciatur, fiatque lege artis emplastrum, quod in magdaleones redactum, asseruetur in vesicà, oleo Scorpionûm prius inunctâ.

Vtilitas & vsus huius Emplastri.

Emplastrum hoc in bubonibus pestiferis maturandis ac persanandis magnæ est potentiæ, venenum enim vi suâ specificâ atttrahit, & ne ad cor retrocedat prohibet, Scrophulas persanat, easque purificat, applicatum plagis putridis ac venenatis, curationem ægrè suscipientibus auxilio est. Attrahit, ab alto euocat, mundificat, & consolidat.

Magnes Arsenicalis.

Magnes porro Arsenialis sic conficitur, sumuntur Antimonij crudi, Sulphuris flaui, & Arsenici, singulorum partes æquales, hæc omnia in puluerem redacta cucurbitæ vitreæ induntur, ac in furno arenam continente liquantur, vt bituminis instar diffluant, massa hæc frigefacta effracto vitro eximitur, fuscum vel subruffum colorem habens, quæ ponderosa est, & concussa vitri instar dissilit, hæc tempore Pestis de collo gestata Zenechton supplet ac eius loco vsurpari potest, quod quidem Zenochton ex Arsenico confectum plurimi magnoperè collo appensum celebrarunt. Ego Magnetem talem Arsenicalem habeo similem

Magnes Arsenicalis Zenechton virtute supplet.

Magnes Arsenicalis similis Naphta.

Naphtæ quæ circa Babylonem nascitur, & ex qua ignis Græcanicus conficitur is vero diffractus aduersus solis radios aut ad lucem obscurè ruffescit, iam dictis dotibus insignitus.

Atque hæc sunt quæ de Colcothare indulcato seu Terrâ vitrioli mortuâ rubente, notatu digna proferre oportuit, de cætero (vt tandem ad olei Calcanthini tractationem deueniamus) Salis prius ac Sulphuris vitriolati quin & vitrioli albi vomitiui conditionem explicaturi.

CAPVT OCTAVVM.

De Sale ac Sulphure Calcanthi nec non Vitriolo albo vomitorio.

Salis Vitrioli seu Colcotharea salsuginis condensatio.

SI ex vitriolo salsuginem densatam habere volueris, aquam eam (quam capite præcedenti in edulcoratione Colcotharis asseruari debere monuimus,) sumito, eamq; diligentèr prius colatam inspissato, vel euaporare sinito vt sal gelascat. Sumito deindè salis huius quantum volueris illudque in aqua pluuiali iterum dissolue, dissolutum cola per chartam emporeticam seu bibulam, ac rursus inspissa, habebis salem candidissimum Alkali de Colcothar vocatum, cuius dosis ad sex Comez extenditur, est autem Comez gutta semis vel granum dimidium. Ex hoc sale pastillos conficiunt seu Trochiscos talitèr præparatos.

℞. *Alcali de Colcothare seu Salis vitrioli, Scrupulum unum.*
Liquoris Centaureæ.
Calaminthæ.
Agarici albi & lenis. ana. scrupulum dimidium.
Olei Myrrhæ quantum sufficit ad impastandum, fiant Trochisci, quorum dosis est à granis quatuor ad septem.

Vermes

Vermes siue in ventriculo, intestinis aut vtero hæreant medicamentum hoc eijcere creditur, datur ex vino Maluatico, aut alio aliquo generoso. *Vires huius medicamenti.*

Ego vero vt verum fatear, Sale vitrioli intra corpus nunquam sum vsus, deprehendi enim in meipso quod pectori officiat, valentèr enim stringit ac coarctat, ac quasi specificâ quadam facultate pulmonibus aduersari & nociuum esse mihi videtur, proindè ab eius vsu intra corpus lubentèr abstineo, qua de re & alios monere volui. *Cautio.*

Attamen in fædis vlceribus primas tenet. Epispasticum enim est medicamentum, vndè sinus ac fistulas, quin & Carcinomata repurgat, ac vlceribus malignis ac putridis quæ Cacoethe vocantur præsenti remedio est, quo comodissimè vti possumus in periculosâ eâ & vix sanabili fistulâ, angulum oculi lachrymalem occupante. Sanè in vlceribus fædis mira præstat ac perficit, etenim Gangrænam educit, & muccositates iam putrefactas potentèr euellit relicta post se non leui astrictione, quæ post mundificationem vlceris firmam carnem sanationi opportunam ac necessariã relinquit. Germani dicunt macht einen vösten grund vnde in antiquis vlceribus cæteras medicinas auxilio antecellit. Habes ex sale hoc vnguentum Saturninum vitriolatum apud Angelum Salam supra citatum ad vlcera, erisypelata, & scabiem efficax. Itaque Sali vitriolato seu Calcanthino in exterioribus inter salia primas dabimus, vsum eius intra corpus declinãtes, qui sanè mihi tutus non videtur, habet enim in se ex cupro quidpiam horribile, quod ventriculũ præcipitare, ac periculosum vomitum conciliare possit, nam & solo gustu nauseam mouet, eius ego magnam quantitatem habeo, quam externis solûm remedijs commodabilem reseruo.

Vtilitates Salis Colcotharini in externis affectibus.

Sal vitrioli firmam vlceribus sanationum basin præstat.

Monitorium.

℞. Vnguen-

Vnguentum mundificatiuum.

℞. *Vnguenti de succis Arantij vel Vlyßis Aldrouandi. unciam unam.*
Salis vitrioli seu Colcotharini. Scrupulum unum vel drachmam dimidiam. Misce.

Hanc mixturam panniculis illitam in fœdos vlcerum sinus demerge,& superda emplastrum conueniens,vtpotè Empl: Apostolicum,aut Empl: viride vulgare, seu de Æruginе,vel Triapharmacon, si vlcus sanationem polliceatur,alioquin præstat mollificantibus magis & pus mouentibus emplastris vtpote Diachylo & Emplastro Citrino rem hanc agere, vsque dum compacta vlceris purulentia diffluxerit, ac emundata penitus fuerit,Teutones dicunt biß die Speckbutzen herauß kommen/ poterit & salis huius portio alijs quoque vnguentis vtpotè vnguento Nicotianæ seu Tabaci itemq; Aureo,Basilico,ac Fusco similitèr commisceri,ac vt dictum est vsurpari, sic enim mira præstat, quæ experimentorum fides sensibus ac oculis obijcit. Atque hæc de Sale Colcotharis dicta sufficiant,nunc de Sulphure vitrioli agendum.

Speckbutzè.

Salis vitrioli in mundificandis fœdis ulceribus mira facultas.

Sulphur vitrioli.

Sulphur vitrioli à varijs varimodè præparatur aliqui enim Colcothar sale prius abstracto cum admixtione Salis Ammoniaci sublimant,ac postmodum affusâ aquâ in Balneo torido acredinem extrahunt,puluеremque in fundo subsidentem pro Sulphure Calcanthi agnoscunt, qui tamen mihi vt Metallicus Cuprea quædam terra esse videtur,etenim fusili igni subiectus, Cuprum malleabile præstat ac post se in crucibulo relinquit. Alij ferri laminas in aquâ in qua vitriolum dissolutum fuerit ebullire faciunt, tum tenuis quasi vel rubigo vel lanugo his laminis agglutinatur & adhæret, quam postea derasam pro Sulphure habent,sed falluntur,cum id potius sit excrementosa quædam ferri cum vitriolo coniuncti substantia. Verum autem Sulphur vitrioli ex vitriolo purificato,& in aqua pluuiali

Sulphuris vitrioli varia præparationes.

uiali cui phlegmatis Calcanthini tertia quasi pars sit admixta dissoluto, affuso oleo Tartari paratur, sic enim confestim absque igne sulphur sequestratur quod sese vitri (quod amplum esse debet) parietibus affigit, id post liquorum separationem, aquâ eluitur vt dulcescat, euadit enim tam insipidum vt Cretam, Bolum Armenum, aut Terram Lemniam æmuletur, quin imô fixum est, nec comburitur, sed flammas spernit, in hoc magna & pertinax tinctura latet, etenim vitrum in quo paratum fuit, adeo tingitur, vt nulla arte, nec lixiuio, non affrictu Salis vel cinerũ aut arenæ repurgari queat, ita vel in vitrum agit, Germani opifices dicunt es felt starck ein/ Sulphur hoc flauum est instar ochræ, quod Anodynum esse perhibent, ego vt verum eloquar licet ad manus habeam eius experiundi periculum nullum feci, cum Opio ritè præparato ac per Ambræ coadunationem correcto gaudeam. Aiunt gallinas porrectis Sulphuris huius granis aliquot obdormiscere, dehinc vero alacriter expergisci, quod forsan aduentante vere tentbao. Alioquin tutissimum mihi videtur cum omni sapore careat nullaque sit vel acrimoniâ, vel salsedine, aut odore aliquo externo præditum. Tripolim æquat quâ barbitonsores in poliendis suis patinis ac lebetibus vtuntur huic enim planè similis existit.

Verum Sulphur Vitrioli mit Tartaro niderge-schlagen.

Gallinæ assumpto Sulphure Vitrioli obdormiscunt.

Tripolis.

Ex vitriolo quoque paratur medicamentum vomitorium quod vitriolum album vomitiuum nominant, id sic conficitur. Dissolue vitriolum album in aqua Fæniculi, dissolutum diligentèr cola, ac aquam euapora vsque dum id quod in cucurbita restibile est cuticulam contrahat, tum frigori, expone vt crystallos gignat, quos rursus in aqua Centaurei soluas, iterumque vt prius in lapillos cogas, hos tertia vice in aquâ Rosarum odoratissimâ soluito, coagulato, tandemque siccato. Vsus eius est in verminationibus,

Vitriolum album Vomitiuum.

febribus stomachalibus ex prauo nutricatu, putrido alimento & corrupto victu profectis, vulgo Magenfieber, datur his qui fungis venenatis pasti sunt, aut fructibus fugacibus seu horæis, leguminibus, oleribusque sese repleuerunt, commodum sanè medicamentum militibus quibus castramentationes diuersæ sæpè probum victum negant, quique putridas ex paludibus quandoq; aquas potare coguntur. Datur ex iusculo carnis, vino, vel ceruisiâ, ast vbi æger vomere incipit commodum est vt iusculum pulli, caponis, aut aliud præpingue ad manum sit, de quo ægro sæpè sorbitio exhibenda, sic enim facilius euomet, nec ita cum nausea colluctabitur. Theophrastus sale magis vitrioli quod Gillam appellat vsus esse videtur: est & liquor vitrioli vomitorius quibusdam in vsu de quo vide Osvvaldum Crollium in Basilica. Veruntamē hæc hoc loci dicta sufficiant, nobis tandem ad olei Calcanthini tractationem accessuris Diuinum numen assistat.

Vsus.

Magisterium vitrioli.

Subest autem adhuc Magisterium vitrioli, quod ex eius Sale, Sulphure, ac oleo, simul mixtis, compactis ac coadunatis & in lapidem coagulatis conficitur, id ad omnes morbos ventriculi, ex crapulâ prouenientes, repletiones nimias ex edacitate oriundas, indeq; natas febres, plurimûm valet, paucorum granorum pondere ex vino vel pulli iure haustum, mundificat enim, repurgat, aperit, incîdit, & si quid putrefactum vel corruptum stomacho inhæserit, idipsum emendat ac corrigit, appetitum rursus instaurat, & Icteritiam delet, Cachexiæ & fœdo corporis habitui remedium salutare, sed in eo parando, multo labore opus est, vndè & rarius in vsum venit, cum artifices deficiant his fatigationibus sustinendis opportuni. Sed iam sisto calamū olei Calcanthini vires, vsum, ac parandi modum prosequuturus.

CAPVT

CAPVT NONVM.

De oleo Calcanthi vero, seu oleo vitrioli acido.

NVnc tandem ad regem medicamentorum omnium sublunarium accedendo, quibus ac quantis is viribus polleat disquiramus, veracitèr hoc pensitando, Medicinam sine hoc, inermem, fatuam, luminis orbam ac inanem existere. cum vitriolum omnium aliorum remediorum auxilia non modo intendat, augeat, vigoret, ac perficiat, quæ huius beneficio destituta vanescunt, aut languent, vel segnia torpescunt. *Oleum Vitrioli est Rex omnium Medicamentorum.*

Igitur oleum hoc Calcanthinum paraturus, sumito Colcotharis ad rubedinem exusti quantum volueris, id in parua frustula diffractum, vel grosso (vt loquuntur) modo puluerisatum (etenim si in tenuem pollinem redigatur, non ita promptè succedit negotium) in retortam capacem ac amplam, ex optimâ terrâ figulinâ confectam quæ vim ignis sufferre queat, intusque vitreatam inde, adiectis frustulis coctorum laterum, qui vnâ cum Colcothare hoc igniuntur, cauendum tamen ne retorta vltra tertiam partem repleatur, huic amplissimum vas recipiens applica, luto philosophico aut pastâ Hermeticâ ex albumine oui, calce viuâ Scoriâ ferri, Bolo Armeno, Sale, Argillâ, glutine dissoluto & similibus confectâ, rostro retortæ tenacitèr agglutinato, deinde igne aperto à secundo caloris gradu ad intensissimum vsque & extremum oleum Colcotharis vrgè, cauendo ne recipulum rumpatur, aut fissum dissiliat, ignis hunc intensum gradum largo tempore protrahe, vsque dum nihil amplius olei stillare, vel fumosi *Olei Calcanthini præparatio.* *Lutum Hermeticum.*

 vaporis

vaporis in excipulum euomi notaueris. Tum vero in vtre vasis recipientis oleum habebis vitrioli perfectum illudq; acidissimum, quod vt à fæcibus repurgetur, cucurbitæ inditum, ex arenâ calente per alembicum pellatur, vt sic reddatur purius, quod enim in fundo remanet Chymicis magis vsibus ad Metallorum operas deseruit, tu nobile illud quod Alembicum transcendit, in vsum Medicum reserua, ac eo fidentèr vtere.

Olei Vitrioli rectificatio.

Atque hoc est acetum illud terrestre, appetituale & esuriuum, quod deiectain instaurat appetentiam, cum tamen præterea & è contra Orexin ac caninam famem sanet, hæc est illa Oxalis seu Acetosa, quæ febres quascunque exurentes suo modo vsurpata restinguit, & Causonides reprimit, hæc est illa Oxyacantha, bilem domans, hic est ille succus Agrestæ vomitum consopiens, hic est ille liquor Cydoniorum aluum stringens, ac biliosam Diarrhæam cohibens, hic est ille acidus Limonûm succus, febribus pestiferis ac quibuscunque malignis aduersus, hic est ille Crespinus sitim sedans ac vua crispa oris tollens amaritudinem, hic est Rubus ille Idæus cordis vires reparans cuius dotes innumeræ, ac facultates insignes nullo sunt volumine comprehendendæ, insigne enim hoc Dei opt: max: donarium cunctas laudes superat, & deprædicatorem suum ad raucedinem vsque fatigat, cum noua indies ab eo prodeant auxilia, tanta celebritate, securitate, facilitate, promptitudine ac iucunditate dotata, vt mundus ipse in admiratione raptus obstupescat, vilescentibus interim ac fatiscentibus ijs calumnijs & opprobrijs, quæ vel pigra quorundam petulantia, vel liuor aut pertinax odium, ad lucernam hanc caligantium, stultè, temerè, arrogantèr ac ineptè sine vllâ ratione effutiuit.

Acetum terrestre esuriuum.

Opprobria cōtradicentium in nanum abeunt.

Oleum autem hoc vitrioli (vt pauca de eius viribus referam

feram) has præclaras dotes possidet, datum namque ex aquâ Rorismarini, florum Sambuci, Maioranæ, Saluiæ vel Betonicæ, capitis dolores à frigore profectos persanat, cum aquâ Pæoniæ, Florum Tiliæ ac Cerasorum nigrorum Epilepsiam ac morbum Comitialem protracto per hebdomadas aliquot eius vsu eliminat, cum aquâ Lauandulæ vertiginem tollit, cum aquâ florum Paralyseos seu primulæ veris aut Iuæ Artheticæ Paralyticis prodest, Lethargicos cum aqua Liliorum conuallium aut aliâ aliquâ appropriatâ suscitat, cum aquâ Euphragiæ porrectum oculos recreat, & neruum opticum obstructum reserat, ac cerebri infarctus mirâ facultate expedit.

Olei Vitrioli cum appropriatis ac specificis accommodatio.

Potentius porro operatur, si Syrupis conuenientibus ad quemque affectum analogâ ope valentibus remisceatur. Paradigmatis loco hoc sit, in frigidâ capitis vel cerebri constitutione, vbi pituitosi humores eidem cerebro noxam intulerint.

Oleum Vitrioli commodissimè Syrupis admiscetur.

Syrupus ad frigidos cerebri affectus.

℞. *Syrupi de Betonicâ.*
De Stæchade.
De Floribus Pæoniæ.
ana. unciam unam semis.
Mellis Anthosati.
De Floribus Paralyseos.
Oxymellis Scillitici. ana. drachmas sex.
Olei Vitrioli quantum satis pro iucundo acore. Misceantur.

Dentur ægro manè tria vel quatuor cochlearia ieiuno ventre absorbenda, similitèr & vesperi vbi concoctio peracta fuerit, horâ vnâ antè cœnam totidem, isque desuper ad horam vnam à cibo abstineat. In calidâ discrasiâ sit hoc exempli loco.

Syrupus in calidâ capitis discrasiâ usurpandus.

℞. *Syrupi de Nymphæa simplicis vel compositi.*
Violati ex flosculorum succo confecti.
De Papauere erratico. ana. uncias duas.
Olei Calcanthi quantum pro aciditate conciliandâ sufficere videbitur. Misce

Vtatur

Vtatur eo æger eo modo quem iam iam significauimus. Insomniam leuat, calidos capitis dolores eosque furibundos demulcet, ac biliosæ Cephaleæ auxilio est, felleas, aut ex bile profectas euaporationes supprimit, ac æstum cerebri temperat. Medetur Hemictaniæ ex efferuescentis aut ebullientis in ventriculo bilis prassinæ consensu natæ. Sed de his præsens disponat Medicus, qui addendo, detrahendo, varimmodè pro rectâ intentione & occasionis exigentiâ medicamentum mutare & alitèr atque alitèr disponere poterit.

Vires huius Syrupi.

Nunc autem Polypos naribus innatos ac iisdem hærentes contactu eximit, & Ozænas repurgat, in Lue venerea vbi earum partium ossa & Cartilagines putrefiunt, & ruinam minantur, corruptionem auffert, aqua Plantaginis aut Consolidæ minoris vel maioris atque etiam chelidoniæ remixtum, Vuam pendulam ac flaccescentem, imô vlceribus fœdam decocto Guaiaci inditum ac collutum, mundificat & constringit, ac glandulas prætumefactas à pituitæ infarctu ac repletione liberat si cum Melle Rosato lingatur. Dehinc Aphtas delet ac putrescentia oris & gingiuarum vlcera, latius serpere consueta funditus extirpat, laxasque gingiuas stringit, Tartarum ac muccositates dentibus adnasci solitas abstergit, vndè dentes purificat, firmat ac dealbat. Cauitatibus eorum inditum vermes necat, & dolores eorum sopit, sed os dolorificum frangi tandem necesse est, quod tamen sine dolore postmodum excidit. Ad hæmorrhagias porrô gingiuarum vbi quandoque euulso dente cruor ægrè sistitur, vnicè valet, solo enim contactu loci sanguinem stillantis, & ex maxilla profluentis aream contrahit & eam cruoris eruptionem protinus cohibet. Cum aqua Prunellæ Semperviui seu Sedi maioris aut Portulacæ gargarisatum, Prunam delet, ac inflamma-

Oleum Vitrioli Polypos & Ozænas perfanat.

Vua procidua.

Aphta.

Ad putridos & canos dentes.

Gingiuarum hæmorrhagia.

Pruna.

matio-

mationes linguæ & Oësophagi ad gurgulionem pertingentes reprimit, præsertim si Rob Nucum, Diamoron aut violaceus Syrupus admixtus fuerit, vt Gargarismus vel collutio plus humecta reddatur, sed Nitro permisceri non debet, quo alioquin iam fido experimento certificati vtimur, eo tamen correcto, purificato, ac cum Sulphure fuso, quod nostræ officinæ sub nomine Anodyni mineralis complectuntur, id enim non modo intra corpus assumitur, & ex aquâ aliqua conueniente vel iure pulli potandum datur vel vnciæ vni Butyri recentis, salis eius drachma remiscetur, quod in aquâ frigidâ asseruatur, dando subindè ægro buccellam eius pisi magnitudine idque sæpius in die, id autem sensîm vt aridam linguam mollificet ore liquare conuenit, sed tunc à Gargarismis oleum vitrioli exulet cuius alioquin guttulæ paucæ in collutiones admittuntur, etenim Nitrum & vitriolum simul iuncta aquam fortem soluendo argento destinatam confestim repræsentant, proindè naturas rerum obseruare oportet, vt quæ sibi comodent & conueniant, & quæ ex ijs resultent, peritus artifex resciat.

Anodynum minerale.

Cautio.

Meminerit beneuolus lector, nos supra monuisse in cerebri morbis, ac capitis affectibus, Spiritum vitrioli, vtpotè volatilem ac oleo leuiorem, potiores vires obtinere, nisi morbus vel Symptoma aliquod à labe principali alicuius visceris interioris vtpotè Ventriculi, Iecoris, Lienis, aut Mesenterij dependeat, & exindè proficiscatur, ac per consensum caput afficiat, tunc enim in inferioribus Oleum potentius agit, sed hæc ipsa Praxis - vsus, & obseruatio docet.

Obseruatio.

Nunc vero ad Pectoris morbos & affectus descendendo pro parte mea liberè, candidè, ac syncerè fateor me in ijs oleo vitrioli parum, imo vix quidquam tribuere, dummodo

Oleum vitrioli ad pectoris morbos haud vtile.

modo eos nō exacerbaret, offenderet, ac exasperaret, licet sint qui promiscuè eo in iam dictis pectoris, pulmonis, ac pleuræ morbis vtantur, qua autem vtilitate nescio, & licet sciam, oleum Sulphuris acidum (quod oleum vitrioli ferè repræsentat) in Asthmate plurimum posse, imô dextrè exhibitum vel vsurpatum, etiam pulmoniacis ac purulenta screantibus proficuum existere, vtpotè quod pulmonûm vlcera desiccet & mundificet, id tamen alterius planè est naturæ, vtpotè à Sulphure & ei coniuncto (quod Sulphuri proprium est) Arsenico, suas vires sortitum, proinde non miror veteres Sandaracam quæ nihil aliud est quam Auripigmenti seu Arsenici quædã species in pectoris morbis vsurpasse, ita enim scribit Dioscorides lib. 5 c. 81. *Prodest ad narium orisque ulcera, & cæteras papularum eruptiones cum Rosaceo, item Condylomata, datur ex mulso purulenta extußientibus, suffitur quoque cum Resinâ aduersus veterem tußim rapto per fistulam nidore, vocem expedit cum melle delincta, suspiriosis cum Resinâ in Catapotio optimè datur.* Hæc Dioscorides: Asclepiades & Isidorus inueteratis Dysentericis pastillos exhibent è calce viuâ, Sandaracâ Auripigmento, Cadmiâ & reliquis de quibus posteriori capite mentionem facturi sumus. Miror autem magis & plusquam miror imô adigi non possum vt tantos viros, imô Galenum ipsum Sandaracam Græcorum quæ Auripigmenti ac Arsenici est species intra corpus assumendam porrexisse credam, quæ tantum venenũ est, vt Paracelsus (cuius tamen medicamenta pleraque à Galenicis nonnullis venenata putantur, & pro venenis proclamantur) scribat, quamlibet drachmam fortissimum equum occidere, ac miror iterum Dioscoridem eius vsum intra corpus commendare loco iam modo citato, qui iam primum capite præcedenti, Auripigmentum crustas cum vehementi vredine & violento morsu excitare, excrescentias reprimere & capillos euellere scripserat.

Oleum Sulphuris acidũ.

Sandaraca est Auripigmentum.

Pastilli Asclepiadis & Isidori.

Sandaraca Græcorũ quæ & Auripigmentum est aut Arseniciũ Venenum est.

Hæc res diu me torsit, sæpeq; perplexum reddidit, quando veteres eosdemq; Medicinæ proceres tanto veneno intra corpus vsos fuisse legeram,& sanè si modernus aliquis Medicus priscorum scriptis insistere, ac similiter Sandaracam Græcorum seu Auripigmentum vel Arsenicum (idem enim sunt) exhibere voluerit, non aliud video quam quod in qualibet eius pharmaci porrectione latrocinium sit patraturus, ægroq; certissimam necem illaturus, cum vnicus scrupulus homini interficiendo, sat sit,& drachma vna prout Paracelsus monet quemuis equum etiam robustissimum prosternat. Quid igitur dicendum? homicidas ne appellabimus veteres, aut eorum dogmata & facta sequentes, ciues in perniciem agemus, ac enecabimus? Absit. Videant reuera polituli nostri familiares Galenici, qui venena solis ferè Hermeticis ac Spagyricis medicamentis adscribunt, vt suam prius aream venenis ac toxicis repletam repurgent, postmodumq; Chymicos Medicamentorum præparatores, qui in quibuslibet rebus ad Medicinam aptis, purum ab impuro, nociuum ab vtili & proficuo, venenatum ac lethiferum à salutari & auxiliatorio separando ac sequestrando desudant, in eaque re vitæ suæ labores integrè ac candidè pro mortalium charitate & commodo ponunt carpant, nec festucam Hermeticis artificibus ex oculo eximere conentur, qui ipsimet infixis integris trabibus occæcati omnis ferè luminis orbi sunt effecti, ac in tenebris palpantèr & palpitantèr toties ac tam grauitèr impingendo oberrant. Sed de his capite subsequenti cum ad eam disquisitionem deuenerimus, vtrum, quibus, ac quomodo veteres Medici magnates ac primarij, Metallicis ac Mineralibus intra corpus fuerint vsi remedijs, ibi Galenici nos ipsos tanquam ex speculo contemplabimur, nostram gentem priscis sæculis tam ab arte

Sandaraca Græcorum Realgar est seu Arsenicum.

Parcant quæso Galenici Hermeticis.

Hermeticochymica alienos ac desertos fuisse non modo admirantes verûm magis deplorantes.

Quomodo igitur maiores nostros excusabimus? quorũ famam vt parentum ac præceptorum tueri debemus ac tenemur. Ego sanè nullibi ijs succurrendi vel opem vel auxilium inuenio, nisi eos Sandaracam hanc suam præuiâ præparatione repurgasse, ac à veneni labe immunem reddidisse dicamus. Sed cur præparationis aut purificationis eius mentionem nullam faciunt? hic iterum hæremus, aut dicemus posteros nomen Sandaracæ Arsenico & Auripigmento inconcinnè tribuisse? sed ne hoc quadrat, Dioscorides namque, Galenus, & alij Sandaracam nimis planè describunt, adeoq; depingunt, vt non possit non cognosci vel deprehendi, vnde non quimus dicere eos alterâ Sandaracâ Arabum vsos fuisse, aut eam intellexisse, cum nullatenus eorum descriptioni concordet vel conueniat, ea enim vernix est, & gutta seu Gummi Iuniperi, quod tutissimè vsurpari potest. Itaque multis annis dubius in hac veterum ac priscorum antecessorum nostrorum medicationis consideratione hæsi, dum tandem in Paracelsi scripta inciderem, qui veterûm famam à calumniâ hac videtur vindicasse, quem nunc in gratiarum (scilicet vel quasi) repensionem iniquè moderni quamplurimi pro venefico proclamant, is namque veteres per vini spiritum venenatam qualitatem Sandaracæ suæ ademisse & extraxisse scripsit, cuius de Arsenico proprio capite claram opinionem & sententiam legere poteris. Tomo. 7. de Rebus naturalibus.

Recusatio veterum.

Sandaraca Arabum.

Paracelsus veterum famam vindicat.

Sed hæc extra vitrioli aream, cum incidentèr tantûm in Sulphuris acidi ac vitrioli liquorem repræsentantis declarationem deuenerimus, cuius oleum oleo vitrioli omninô est assimilandum, sed id tantam astrictionem non habet,

Oleum Sulphuris eiusque consideratio.

quantam

quantam Calcanthi oleum, vndè in morbis Pectoris meritò oleo vitrioli præferendum: duo namque sunt quæ olei vitrioli vsum in pulmonis ac pectoris vitijs dissuadent, primum est acrimonia his locis infensa, secundum est acetositas ijsdem partibus inimica, tum & astrictio eas exasperans, quibus occasionibus singulis simul & semel eæ partes offenduntur quæ Bechicis remedijs indigent ac tractari postulant ac linctubus consolari sueuerunt, mollibus ijs quidem ac planis & ab omni vel aciditate vel austeritate alienis, vnde oleum vitrioli à pectoris curatione eximitur, vtpote his vitijs pellendis ob dictas iam causas haud accommodum.

Causa cur oleum vitrioli excludatur à pectoralibus remedijs.

Veruntamen ad morbos ventriculi deueniendo non est vllus iam dicti ventriculi affectus, cui oleum vitrioli non dominetur, excepto sanguinis vomitu, & stomachi inflammatione vel abscessu, reliqua omnia ventriculi mala oleo vitrioli subiacent, & ex eius vsu domantur, non solùm calida sed & frigida symptomata & affectiones quæuis promiscuæ, quæ ex eo quasi foco prodeunt, has enim omnes exterminat, Choleram morbum, euomitiones, nauseas ac violentas stomachationes sedans, vndè in frigidâ causâ cum Syrupo de Mentha, de Absinthio, de Cinamomo, de Enulâ, ac de Corticibus Citri vel similibus porrigitur. In calidâ noxâ cum Syrupo Granatorum, Acetosæ, Crespini Cerasorum acidorum vel Berberorum aut Syrupo de Rosis siccis (si stringendum est) exhibetur, cum Syrupo Myrtino ac Cydoniato biliosas Diarhæas stringit: sed & diuersimodè datum fastidia tollit, ac nauseas perimit sitim sedat, oris amaritudinem auffert, victus vel assumpti cibi bilescentiam, aut corruptionem quamuis aliam fieri prohibet, & iam factam corrigit vel emendat: datur acidum aut acre vel amarum ructantibus, præsenti auxilio & reme-

Vitrioli oleum ad omnes ventriculi morbos efficax.

Varia olei vitrioli per diuersis affectibus accommodationes.

 dio

dio planè salutari, Iulepio Rosato, Violatoue, aut Rob de Ribes permixum, ast in frigidâ causâ Melli Rosato Citrato, aut Syrupo de Pimpinella aut Enulâ vel alio consimili inditum: cum Syrupo de Agrestâ porrectum bilem necat: prassinam, ac Isatodem exterminat: cum Syrupo de succo Scordij aut Cardui Benedicti, putredinibus quibusuis aduersatur, cum Syrupo de Portulacâ cui cortices Citri inditi fuerint, vel cum Syrupo florum Hyperici vermes necat & expellit: cum Syrupo Acetoso Diarhodon, aut Syrupo de succo Hederæ terrestris, vel Cerefolij aut aquâ eius stillatitiâ grumosum dissoluit sanguinem, cum Syrupo de succo Plantaginis, biliosas compescit Diarhæas & Lienterias mitigat, cum Syrupo de Symphyto vel Syrupo de Hispidulâ seu Pilosellâ impuris medetur abscessibus, cum Syrupo florum Boraginis ac Buglossæ, itemque cum Syrupo florum Tunicæ aut Rubi Idæi vel violato ex foliolis cor recreat & infirmas eius vires reponit.

Putredines, Vermes ac sanguis grumosus.

Oleum Vitrioli cor recreat.

Cum Syrupo de Limonibus ac Fragis itemque de Althea, aut Adianthino Fernelij vel Nephrocatarctico Iouberti calculos atterit, ac cum aquâ Ononidis, Herniariæ Hollerij seu Empetri aut Linariæ, vel Vincetoxici, eosdem frangit ac per vrinarios meatus expellit & exturbat necnon remorantem vrinam expedit. In Colica cum Syrupo de Chamomillâ datur: in intestinorum conuolutionibus ac strictâ aluo cum brodio Prunorum aut Passularum, vel Zibebarum succo laxante.

Olei Vitrioli vsus in calculo.

Iam vero in Iecoris morbis quid quæso præstantius ac excellentius reperias? obstructiones enim quasuis reserat, vnde Cachexiæ præsens est remedium, auxiliatur proindè ex obstructione venarum mesaraicarum ipsiusque iecoris ægrè spiritum ducentibus, suspiriosis, cacostomachis, quibus assumpti cibi ventrem grauant, & distendunt,

Oleum Vitrioli morbos iecoris persanat.

ac vt

ac vt follem inflant, Ictericos sanat protinus cum Syrupo Bizantino, de Eupatorio vel de Cichorio cum Rhabarbaro datum, aut cum Syrupo de quinque radicibus porrectum, Hydropicos purgato subindè corpore plurimum iuuat imô persanat; abactis per vrinam serositatibus, præsertim si cum aquâ Agrimoniæ aut Sanctæ Kunegundis quæ Eupatorium est Auicennæ, aut cum aquâ Lumbricorum terrestrium, admixtâ portione aliqua Syrupi de Cinamomo præbeatur. Arquatum morbum tollit cum Syrupo de Scolopendrio, Lienemq; stringit, ac ne Scyrrhi in eo generentur prohibet, vreteres mundificat, vasa spermatica eluit, ac totam ventris inferioris aream extergit. Vt autem beneuolus lector videat me candidè secum agere & fideliter hæc tractare, habeat ex mea pharetra depromptam Syrupi Aperitiui magistralis descriptionem, omnibus omninô Iecoris, Mesenterij, Hepatis ac venarum mesaraicarum obstructionibus salutarem, quo quidem Syrupo plurimi per diuturnas febres in Cachexias ac Hydropes deuoluti pristinam sanitatem rursus sunt adepti, ac ex vitæ periculis emergentes reualuêre. Is sic habet.

Hydrops.

Oleum Vitrioli Lienis est medicamentum.

Febres Chronica in Hydropem degenerantes.

Syrupus de Succis seu Aperitiuus Magistralis author.

℞. *Succorum Radicum Cichorij.*
Pimpinellæ. ana. depuratorum libram unam.
Fumariæ.
Lupuli. ana. uncias sex.
Petroselini.
Fæniculi. ana. uncias tres.
Radicum Apij.
Enulæ.
Asparagi.
Eryngij.
Vincetoxici. ana. unciam unam.
Herbarum Agrimoniæ.
Sanctæ Kunegundis seu Eupatorij Auicennæ.
Agerati. ana. manipulum unum.

N 3 *Florum*

Florum *Centaurij minoris.*
Folior. *Ceterach.*
Adianthi albi & nigri.
Cuscutæ.
Card: Benedicti.
Comarum *Absinthij Pontici. ana. manipulum semis.*
Granorum Alkekengi. unciam unam.
Aquæ fontanæ. libras sex.
Aceti Scillitici. libras duas.

Arida omnia ex prædictis sex libris aquæ coque vsque dum supersint libræ duæ, has transcola diligentèr, & cum succis & Aceto Scillitico additis Sacchari albi libris tribus semis coque in Syrupum iustæ consistentiæ.

Syrupi huius usus & per oleum Vitrioli fortificatio.

Huic Syrupo adijciatur vel admisceatur tantundem olei Calcanthi seu vitrioli, quantum sapor tolerare posse videbitur, vt assumpturo grata obueniat aciditas, huius tria porrige cochlearia ægro antè ientaculum, totidemq; antè prandium, & cœnam, vt medicamentum vacuo ventriculo & à cibis non onusto vel oppresso ingeratur, poteris ei si laxandi intentionem habueris Brodium Zibebarum vel Passularum laxatiuarum, vel Syrupum de Polypodio aut Laxatiuum nostrum familiarem adiungere, atque sic assumentis aluum perpurgare. Is autem sic componitur.

Syrupus Laxatiuus Familiaris authoris.

℞. *Pulpæ Tamarindorum. uncias duas.*
Iuiubarum.
Sebesten. ana. numero viginti.
Prunorum Damascenorum.
Caricarum pinguium. ana. numero decem.
Hordei integri seu non excorticati, manipulum semis.
Polypodij quercini. uncias duas semis.
Seminis Fœniculi, drachmas duas.

Decoquantur simul in aquæ fontanæ libris septem ad remanentiam librarum quinque, quibus post colaturam quæ adhuc caleat, infunde.

Foliorum

Foliorum Sennæ electæ. uncias duas.
Agarici trochiscati.
Rhabarbari optimi. ana. drachmas tres.

Stent in infusione per noctem, deindè colentur, leuitèr expressa.

Colaturæ huic adde.

Mannæ Calabrinæ.
Mellis Rosati laxatiui. ana. uncias octo.
Sacchari Tabarzet vel albißimi; uncias sedecim.

Coquantur in Syrupum qui Aromatisetur ex Cinamomi acutissimi drachmis duabus, & macis scrupulis duobus.

Reponatvr ad vsvm.

Hoc autem Syrupo vbi extra pectoris morbos vti volueris, tantûm olei vel Spiritus vitrioli, remisce, vt oxysaccharum sapiat, & habebis ad primas ventris vias expurgandas remedium salutare & efficax, attamen Syrupum Aperitiuum Magistralem haud æquans, si is admixtione Extractorum Sennæ, Rhabarbari, aut Scammonij, pro iudicio prudentis Medici fortificetur. *Vsus huius Syrupi.*

Syrupi huius facultates æmulatur ac adæquat Syrupus Domesticus D: D: Petri Eggoldi Medici Lindauiensis, cuius vsu & ope magnam sibi apud magnates aliquot famam conciliauit, eum autem sic descriptum, filius eius D: Iacobus Eggoldus Reip: Memmingensis Medicus ac Physicus dignè conductus mihi fidelitèr communicatam tradidit, hoc modo sese habentem.

Syrupus Domesticus D. D. Petri Eggoldi.

℞. *Herb: Adianthi.*
Fumariæ.
Lupuli.
Ceterach.
Fol: Sennæ. ana. manipulum unum semis.
Rad: Rhapontici.
Liquiritiæ.
Polypodij.
Cichorij.
Boraginis, ana. uncias duas.

Seminum

Seminum Anisi.
Nigellæ.
Florum Boraginis.
Buglossæ.
Santalorum omnium,
Cinamomi acuti. ana. drachmas duas semis.
Aquæ fontanæ libras duodecim.

Fiat decoctio ad medias, residuum stet per noctem in infusione, quam manè fortitèr expressam colabis, colaturamque eam feruentem proijcies supra libram vnam Foliorum Sennæ repurgatorum.

STENT SIC PROBE TECTA PER HORAS VIGINTI QVATVOR.
Deinde,

℞. *Syr: Rosati laxatiui libras quatuor semis.*

Coquantur simul ad consistentiam Syrupi, inter coquendum inijciendo sacculum in quo conclusæ sint, Turbith albi & gummosi tenuitèr puluerisati drachmæ sex, Rhabarbari minutim incisi vncia una,

F: Syr: ut artis est.

VIGORETVR VBI OPVS EST CVM ADMIXTIONE OLEI VITRIOLI, PRO EFFICACIORI OPERATIONE.

Habes hic candide lector præclara remedia quæ olei Calcanthini additione vigorantur, sic mira sanè præstabis, quæ omnia ad DEI optimi max: gloriam meritò & conscientèr referenda esse cogitabis, qui tanto dono mundum hunc adeò ditauit, vt meritò dicere audeas. *Satis est Domine Satis est.* In vitriolo namque latet, eique inhæret plena, perfecta, absoluta & consummata cura Cachexiæ, Icteri, verminationis, Epilepsiæ, Hydropis, Lithiasis, Calculi & Arenarum, quinimô & Erisypelatum, Scabiei, vlcerum Phagedænicorum, incipientis Lepræ, Elephantiasis, Psoræ ab adusto sanguine natæ, Hypochondriacæ Melancholiæ, Arquati, Scirrhorum ac induratorum viscerum quibus non reperitur remedium, his enim omnibus oleum vitrioli auxiliatur ac subuenit. Intendit autem & vigorat præcipuè

Vigor ac virtus Vitrioli.

omnia

omnia medicamenta vegetabilia quorum virtutes ad summum exaltat vt vel in coloribus videre est in Syrupo florum Tunicæ, Pæoniæ, Violarum ex flosculis parato qui cæruleus ac Saphirinus esse debet, ac protinus olei vitrioli adiectione euadit purpureus, sicut saturato colore corallino Saccharum ac Conserua Rosarum tingitur, cui Rubinus vix æquiparari potest, nos Conseruam Rosarum vitriolatam appellamus, quæ in aqua communi dissolutabiliosis, siticulosis, febrientibus, & stomachabundis potanda præbetur, præsenti sanè auxilio, aut ea deuoranda datur prassinam bilem euomentibus ac amarum ructantibus tantâ sanè iucunditate, vt sumentis appetitio morbi vel symptomatis pellendi abactionem præuertat. Sed ne charta quidem cærulea colorem suum depressum seruat, etenim hæc solo contactu olei vitrioli confestim russescit ac purpurascit, ita vt nullus ei color similis adæquari possit, cuius decor omnium oculos in admirationem rapit, cum in puncto id contingat: quod si hæc fiunt in viridi ligno, quid quæso in arido fiet? & quis dubitabit oleum vitrioli tam subitaneas mutationes efficiens, non etiam vel itidem prompta auxilia corpori illico præstiturum? Ast aiunt contrarij quid si tam præcipites noxas? expectent hi ac subsequens caput quod aduersariorum ineptias continebit ac prodet, & frigidas eorum ac crudas considerationes repudiabit, ac ad Anticyras Helleborum potaturas fundamentalitèr eliminabit, ac transmittet.

Virtus vitrioli vegetabilium vires prolicit.

Conserua Rosarum vitriolata.

Charta cærulea compactoria vulgo blaw papir *olei vitrioli contactu purpurascit.*

Comminatio in aduersarios.

Iam vero vlterius progrediendo, inest oleo vitrioli plena facultas omnis generis febres curandi & exterminandi, siuè eæ stomachales fuerint, siuè ex hepatis incandescentiâ, aut obstructione, vel venosi generis æstu, aut spirituum incendio vel excandescentiâ ortum duxerint. Quinimô Pestilentes febres & malignæ quæuis victas ei ma-

Oleum vitrioli omnes febres curat.

nus tradere coguntur etenim putredinem omnem earum fomitem auffert ac corrigit, datur cum Syrupo de succo Acetosæ, Semperuiui, Endiuiæ, Cichorei, Acetositatis Citri aut Limonûm, Granatorum, de Portulacâ, violato vel quouis alio refrigerante. Porrigitur itidem saluberrimè ex aquis appropriatis, vtpotè in internis inflammationibus cum aqua Lactucæ, Sedi, Anguriæ, vel consimili altera, in febribus malignis cum aquâ Cardui Benedicti, in pestilentibus cum aquâ Calendulæ, Bardanæ, Fraxini, Scordij aut cum Chylostagmate Diaphoretico quod in libro de Pestilentiâ à me antè decennium in lucem emisso descriptũ habetur: in verminatione cum aquâ florum siliginis aut Syrupo de Scordio vel Hyperici, in vteri affectibus cum aquâ Matricariæ, Pulegij, Melissæ, Ostrutij, aut Calaminthę, vel cum Syrupo de Artemisiâ, Betonicâ, aut melle Mercuriali, prout paulò antè indigitauimus, palinodiam nunc quasi recantantes, vtpote quod eius vsus frigidis ac crudis quorundam philosophastrorum ingenijs satis inculcari nequeat.

Vsus olei Vitrioli.

Hic est ille Gallus lucis nuncius quem Leones metuunt, qui gloriam sentit & noscit sydera capitis nempè ac cerebri distinctos affectus, hic imperium passim tenet, & regnum in quacunque domo seu viscere exercet, hic contra serpentes & miluos pro gallinis suis dimicat, id est contra grauissimos ac venenatos morbos pugnat, ac ægros ab eorum insultu tuetur, ac Bæotijs seu languentibus, aduersus Lacedæmonios seu grauissimas corporis humani victoriam afflictiones victoriam præsagit. Oleo igitur hoc ad omnipotentis Dei gloriam & proximi commodum, vitam, ac sanitatem cum gratiarum actione maximâ, tutô, securè, iucundè, ac efficacitèr seu proficuè vtamur, abiectis, spretis, & contemptis ijs scrupulis ad quorum eliminationem iam modo accedemus.

Comparatio Vitrioli cum Gallo Gallinaceo.

CA-

CAPVT DECIMVM.

Eximendis ſcrupulis, ad diluendis quibusdam obiectionibus ac difficultatibus, circa olei Calcanthi ſeu vitrioli uſum occurrentibus deſtinatum.

NEſcio quâ fortunâ nonnulli qui temerè quandoque Medicinam faciunt, in eam tandem conſcientiam ſint adacti, vt vitrioli & medicamentorum ex eo paratorum vſum tam periculoſum eſſe ſibi ſcrupuloſè perſuaſerint, ideoque eum alijs diſſuaſerint. Verum hi cum ſcrupulos declinare conabantur in graues ſanè ſcopulos impegerunt, quibus illiſi retrocedere ſunt coacti. Atqui vero vt eorum rationes ad Medicam trutinam ponderemus, occurrit primò illud, Vitriolum eſſe Metallum, igitur intra corpus non aſſumendum, ac ſi veteres metallis intra corpus vſi non fuiſſent? Galenus Nicoſtrati infuſum commendat quo etiam Menandrum vſum fuiſſe tradunt, continebat id Gypſum Sulphur, & præterea tres Stibij ſeu Antimonij drachmas, vt videre eſt lib. 9 de localibus Medicamentis cap: 5. Nicolaus Myrepſicus contra Apoplexiam, Epilepſiam Maniam, Quartanam febrem & ſimiles affectus Antimonium in Antidotum ſuam adijcit, Sect: 1. cap: 470. id quoque Serapio probè cognouit. Reminiſcere quæſo eorum quæ præcedenti capite de Arſenico, Auripigmento & Sandaraca Græcorum fideliter retulimus, quæ nihil aliud eſt quam apertiſſimum & præſentiſſimum venenum, quam tamen Sandaracam priſci audacter corporibus humanis (ſed neſcio quo fructu) ingeſsêre, vix puto vllum ex Hermeticis modernis Medicis tam temerarium

Primũ Argumentum olei Vitrioli uſum diſſuadens.

Veteres Metallicis intra corpus ſunt uſi.

reperiri posse, vel repertum fuisse, vt simile quidpiam tentare vel aggredi ausus fuerit, quantumuis Paracelsus noxam eius Nitro interueniente (quod cum Arsenico fundi debet) adimi docuerit.

Arsenici correctio.

Id sic fit ac hac ratione perficitur. Sumito Arsenici cristallini vnciam vnam, Nitri vnciam vnam semis, redigantur in puluerem & simul mixta crucibulo indantur, hoc circulari igne cingito ignem sensìm approximando, indè verò igne vigorato materiam funde & fortitèr colliqua ac vt per satis amplum temporis spatium simul liquefacta diffluant stude, exemptam materiam aqua calente sæpius affusâ ablue, sicca, vini spiritum affunde, quem iterum abstrahes & materiam dulcorabis virulentis, Gallicis & Cancrosis seu Herpeticis vlceribus remedium salutare. Fit ex eo vitrum viride quod puluerisatum in cellâ, vt oleum Tartari in liquorem soluitur magnæ in chirurgiâ vtilitatis.

Arsenici oleū.

Sapienti pauca: Auicenna, Halyabbas, Rhasis, Paulus Ægineta, Gilbertus Anglicus, Nicolaus Massa, & alij nonnulli Hydrargyron seu Argentum vinum intra corpus admittunt, prout inter recentiores Matthiolus, Iacobus Syluius Santes Ardoynus lib. 2. de venenis cap. 4. Mercurialis, Rondeletius, Cardanus, Monauius, Agricola, Iulius Palmarius, & complures alij, vide Scholzium in epistolis & Iacobum Zvvingerum in examine chymicorum principiorū. Sulphure vtitur Hippocrates lib: de nat: mul: Dioscorides purulenta extussientibus id ex ouo sorbili propinat: Galenus 3. Med: sec: loc: cap: 5. id Dysentericis porrigit, quo in dyspnæa ac veteri tussi (Asclepiadis, Proxeni & Andromachi exempla secutus) quoque vsus est, vide Myrepsicum, Actuarium & Aëtium id suis Antidotis satis largè adijcientes. Et hæc quidem si non omnia saltem eorum pleraque cruda metalla fuêre, vllam correctionem, emendatio-

Crudis Metallis ac non præparatis vel correctis veteres intra corpus vsi sunt.

dationem, purificationem aut separationem puri ab impuro, quæ spagyricâ arte venenositatem ab ijsdem remouente præstatur, nullatenûs adhuc passa, quibus tamen prisci vsi fuisse leguntur, prout & nostro hoc Calcantho quod aduersus vermes Dioscorides celebrabat.

Deindè verò quis non videt veteres, præsertim verò Arabes magrâ quantitate Aurum & Argentum suis medicamentis admiscuisse, quod si metalla & quæ ab his prodeunt venena vel sunt vel pro venenis proclamantur, peribit tertia ferè pars eorum medicamentorum quibus purè Galenici hucvsque absq; scrupulo sunt vsi. Exulet igitur Confectio Alchermes, & elidantur Species Cordiales, & Lætitiæ Rhasis itemque Galeni, nec non Athanasia, vnâ cum cæteris remediorum formis Aurum & Argentum recipientibus, quibus ipsimet auctores roborandi cordis causâ hæc indidêre. Vbi quæso manebit Electuarium de Scoriâ Ferri quod Rhases iam modo dictus descripsit, tot sæculis celebratum, ex cuius fundamentis Clarissimus dominus Doctor Fabricius Barzonius Electuarium Chalybeatum desumpsit, quod postea Cratoni Medico Cæsareo adscriptum fuit, nostris officinis pharmaceuticis in hunc vsque diem familiare & consuetum. Quid de Pilulis de Nitro Alexandri Tralliani, itemque de alijs Sal Gemmæ recipientibus ac pulueribus Boracem ac Tartarum habentibus dicendum, quales sunt Puluis ad partum Helidæi de Paduanis, Puluis solutiuus de tribus, Puluis de Tartaro, &c.

Confectiones plurimæ eæque solennes metalla recipiunt.

Et quid de vitriolo dicamus? vitriolum enim metallum non est, sed Minerale solummodô ex Salium genere, sunt autem Mineralia Metallis triplô leuiora, neque vnquam vllus vel Medicus vel Philosophus extitit qui vitriolum metallum esse scripsisset.

Vitriolum non est Metallum sed Minerale tantùm.

Quo se porro vertet vulgus, quod Chalybis limaturam absq; vllâ aliâ præmissâ aut præuiâ præparatione magna quantitate, in Ictero, Cachexiâ, incipiente Hydrope, ac grauissimis Iecoris, Lienis, & Mesenterij obstructionibus, subsequente mox valido corporis exercitio abundè deuorat, illamque ex Maluatico virgunculis albo Ictero, ac grauitate spirandi pressis, ac mensium suppressione laborantibus indeq; viuido corporis colore priuatis, in der bleichsucht/ maximo sanè iuuamine & præsenti fere auxilio (purgato tamen prius corpore) ad dies circitèr viginti continuos porrigit, eundemque morbum qui contumacissimus esse solet, depellere & expugnare didicit, Croco Martis Dysenteriam interim compescente ac Hæmorrhoidas supprimente tantâ sanè efficaciâ vt ei vix par reperiatur remedium. Et hæc de Metallicis ac Mineralibus intra corpus assumi consuetis dicta sufficiant.

Vsus Chalybis in Ictero.

At iam dicunt aduersarij, tantam Calcantho inesse caliditatem, vt insito suo sibique innato calore concrescat, ac in lapillos friabiles densetur, sed quo fundamento hoc afferant nescio, nisi glaciem quæ simili planè modo coalescit, coagulatur, congelaturq;, ex simili causâ (calore nimirum) densari ac coire fateantur, quod ab omni philosophia est alienum. Tueri porro nituntur suam sententiam dicentes vitriolum exurere, vlcerare, validè exiccare, & carnes seruare, attamen falsum hoc esse suprà monuimus, & infra quoque planius explicabimus, vitriolum enim per se non vrit nisi ipsummet prius uratur, imô inflammationes reprimit & ad ambusta valet, deindè quoque siccandi eius facultas non probat vel docet id esse calidũ nam & frigori maxima siccandi vis inest, quod & ipsum carnes ne putrescant conseruat & à corruptione vindicat, quod nostri norunt coqui, qui carnes quasuis studiosè frigori

Alterum aduersariorum argumentum diluitur.

gori exponunt, vtquam diutiſſimè gelatæ ſeruentur.

Attamen aiunt aduerſarij, vitrioli coagulationem à calore proficiſci, vel ſibi indito & innato æſtu contingere, ideô & hâc de causâ quod frigus tantæ actiuitatis vix eſſe videatur, vt Calcanthum condenſare valeat, & eius coagulationem in lapidem (vt ipſi vocant ac renali calculo aut veſicali aſſimilant) cogere ac redigere poſſit, quem noſtrûm nemo adhuc vidit vt lapidem, ſed vt glaciem coagulatam, & Sal quoddam Cupreum Atramentoſum ac in ſtrias, ac lapillorum quædam quaſi gelamina, & pro diuerſitate colorum quibus vitriolum magnificè ac mirificè abundat, in Saphirina Smaragdinaq; ac Lazuræa fragmina coactum, condenſatumq; repræſentans.

Coagulationis vitrioli cauſa.

Sed neſcio quare hi Philoſophi frigoris vigori vel auctoritati quidpiam derogent vel derogare velint, ac ſi id ſuo in genere non æquè validum ac actiuum vt calor exiſteret, niſi Phyſicam peruertere velint, etenim notorium eſt, frigus & calorem licet in ſummo æquali tamen virium robore, ac actiuitatis æqualis vi contra ſe pugnare, ſibique mutuô opponi, cum contrariæ qualitates ſint, eædemq; actiuæ, pari greſſu ambulantes, quæ in contrarietatis ſuæ gradu ſibi mutuô oppoſitæ, viribus licet aduerſis, æqualibus tamen ſint præditæ. Etenim Symmetria, Combinatio ac Concurſus vel Elementorum, in mixti ſtructurâ confluentium iuſta temperatio turbaretur ſi vnum Elementum, aliud ſibi oppoſitum gradu excederet & ſuperaret, imperfectam mixtionem cauſaturum, quod quidem dominus DEVS ipſe noluit cum vt ex paribus viribus Elementa vt rerum quædam rudimenta coïrent, & ex eorum mixturâ & conflictu nouum quoddam opificium emergeret ac recens rei alicuius genitæ facies reſultaret, conſtituerit, ac naturæ cauſas has ſecundas adinuicem iungenti demandarit.

Frigus æquè actiuum eſt ac calor.

Elementa æqualibus contrarietatis ſuæ gradibus ſubſiſtunt.

Itaque

Prima & secunda qualitates.

Itaque frigus æquè actiuum est quam & ipse calor secundum omnes philosophos, qui hanc maximam nunquam negauerunt,scientes vtpote calorem & frigus æquo sibi ac coæquali gradu opponi vt actiuas qualitates easque primas,siccitatem porrò & humiditatem quas passiuas vocant,his tanquam pedissequas subrogari.

Gangræna.

Paradoxum hoc interijcio: Calidi (aiunt) esse exurere, vlcerare,corrodere,humiditates absumere &c. & hæc quidem vera sunt. Annon autem Gangræna quæ ex summa plerumque frigiditate contrahitur, inflammationis quædam species existit,quæ proinde Sphacelus Germanis nostris vulgaribus frigida vstio (vulgo der kalte brandt) vocatur, numquid & ipsa Gangræna iam dicta vrit? & si non caustica vel Escharotica est, saltem Septica existit,partem quam tetigerit,sensu, calore, motuque priuatam enecans, haud aliter quam si hæc excessu quodam caloris exusta & corrupta persisteret.

Sulphur Vitrioli Narcoticum.

Id quod de Sulphure referunt, vitriolum nempè eius naturam sapere ac proprietates eius referre ac repræsentare dicentes,sciant velim ac obseruent Sulphur non iam amplius in oleo Calcanthi hærere, sed pro somno conciliando his noctambulis contradicentibus, ac tenebrionibus istis, rem hanc non intelligentibus, iam dudum separatum subsistere,quo tanquam Helleboro Anticyrano vti possunt dûm sapiant. De eo autem antea actum fuit, cum de Sulphure hoc vitrioli Narcotico verba faceremus.

Vitriolum ex mixtis partibus ac facultatibus constat.

Certè Genethliacus is qui vitrioli natiuitatem ac ortum eiusque schematismum ad astralem quandam influentiam reducere, eique Calcanthi vires adscribere conatus est obseruare debuisset, Solem vt calidum supernè, eiusque actus calorificos cum frigidis ex terra vaporibus vitriolum constituentibus (vt ipsemet vult) mixtum quidpiam di-

uersarum

uerſarum virium ac facultatûm generaſſe, quod ſeparatione, ac artis iudnſtriâ, in partes ſuas diuidi queat, quarum quælibet ſuas vires, ac vel frigoris vel caloris temperantiam, exceſſum ac receſſum ſuâ pro naturâ in ſe contineat. Nec vero refert Calcanthum ad Sulphuris naturam propè accedere nam & ipſi ſulphuri diuiſo, ac ſpagyricâ arte intèr ſe diſiuncto frigida quædam quoque inſunt, quæ ab ipſo prodire ſolent, & partium ſeparatione elici poſſunt.

Etiam frigid quædam Sulphuri licet calido inſunt.

Neutiquam proinde quiſpiam mirari debet, in arte noſtra Galenicochymica ſeu Hermeticis fulcris nitente, à calidiſſimis quandoque frigidiſſima peti ac depromi, è contrâ vero à frigidis calidiſſima elici. Noſtri enim Pharmacopæi qui adhuc ſe chymicos nondum planè profitentur, eò tamen ſolâ Hermeticâ diſciplinâ iamiam peruenerunt, vt ex Roſis, Fragis, Ceraſis ac alijs quibusdam, imò etiam ex aceto ipſo ſpiritum eliciant, ſpiritui vini æqualem. Vinum Ribium, quod alioquin potentiſſimè refrigerat, artis vſu eò facili operatione deducitur, vt Maluatico aſſimilari queat. Et quis hos calores, in his & horum commemoratorum quæ inter cætera pauca protulimus deliteſcere crediderit? niſi Hermetica operatio ſpagyricis laboribus exercitata hoc ipſum oſtenderet, manifeſtaret, ac ad nauſeam vſque naribus aduerſariorum obtruderet?

En calidis quandoque frigidiſſima prodeunt & è contrâ.

Spiritus Roſarum.

Veruntamen orta ſuis atteſtantur principijs quid quæſo dicendum? hic magnus eſt rhombus, ſedenim concedamus orta naturam ſuæ originis ſequi, ac eorum propaginem protogatione ſimilis fermè progeniei ſubſequi, ſed ratione ſolûm genericâ, non autem in partes vel indiuidua diuiſa ac diſpartita. Exemplo ſit nobis Acetum, id enim è vino natum quod calidum eſt, frigidum euadit, ac calorem vini dediſcit, atqui vt cuncta his aduerſatoribus benè inculcemus, vt ſciant quâ occaſione frigidum eua-

Aceti conſideratio.

P dat

dat ac frigefaciens acetum, resciant id fieri partim putrefactione quadam aut fermentatione sequestrationem partium vino inditarum habente, aut separatione spiritus inebriantis & caloris viuifici depressione vel euanescentiâ atque sic diuisis partibus contraria ex eodem subiecto, in quo hærebant, & cui inerant prodeunt & producuntur. Hic quid Spagyrica ars possit nasutuli considerent.

Plumbei pugiones aduersariorum.

Nunc ad febres deueniamus, in quarum curatione inutilem & ineptum imò noxium esse olei vitrioli vsum insulsi & insipidi Calcanthomastiges comminiscuntur, tam sanè frigidis argumentis, ac si plumbeis pugionibus in pugnâ versarentur, aiunt enim oleum vitrioli astringere, proindè obstructiones augere, quæ postmodum putredinum causæ sint futuræ, ideoq; febribus maiorem fomitem præstituræ. Sed quantûm hallucinentur vide, hi enim non tantum habent ingenij, scientiæ vel experientiæ vt vnum atq; idem subiectum (diuersâ tamen ratione) contrarios effectus edere cognoscant. Videant quæso Rhabarbarum, quod aperit & stringit, itemque Absinthium quod eodem modo operatur, tum & acetum quod potentèr incidit & penetrat ac interim quoque valentèr astringit ac cohibet, deindè quoque maior est penetrationis & apertionis vis in vitrioli oleo quam astrictionis, quæ à iam dictis longè superatur cum nullum sit medicamentum valentius aperiens in totâ materiâ medicâ quam oleum vitrioli & Sulphuris quod ad naturam vitrioli accedit, Oxymella, oxysaccharæ, Sirupi Bizantini, de duabus & quinque radicibus, de Eupatorio, Acetosi simplices & compositi respectu olei vitrioli vmbræ sunt, & mille passibus olei vitrioli in aperiendo vires non assequuntur. Iam verô oleum vitrioli tantam astrictionem non habet, quantum vitriolum ipsum in substantiâ. Ego sanè si vitrioli oleum vel

Diuersæ qualitates rebus plerunque insunt.

Oleum vitrioli valentissimè aperit.

vel eius ſpiritus non potentiſſimè aperit ac penetrat, de omnibus aperitiuis remedijs ex Cathedris Academicis proclamari ſolitorum penitus deſperandum eſſe cenſeo.

Aſtrictionem quoq; vitrioli vehementem probant ex hoc, quod Diarrhæas & Lienterias oleum Calcanthi perſanet, ſed aduertant quæſo, id non tam ratione adſtrictionis fieri, quam modo correctionis cuiusdam, quæ corruptos humores in corpore naſci prohibet, quorum occaſione Diarrheæ naſcuntur. Itaque inteſtinorum leuitas, Lienteria ac Cæliaca affectio, ideo ab oleo vitrioli ſanationem percipit, quod coctio ventriculi qui cibum prius corrumpendo deſtruxerat, & alimentum deprauauerat rurſus inſtauretur, ac aſſumpti cibi deſtructio prohibeatur: ac biliosorum & acrium humorum Diarrhæam cauſantium prouentus ac pululaſcentia præuertatur, atque ſic per accidens ſanationem efficit, licet ſimul adſtringat, quę tamen aſtrictio, aperiendi eius vi nihil derogat.

Oleum vitrioli non ſola aſtrictione ſed correctione materia peccantis Lienterias compeſcit ac Diarrhæas cohibet.

Eô autem deuenit hominum quorundam non dicam calumniatio ſtulto delirio prægnans, ſed vel inſolentia vel malitioſa proteruitas, vt oleum vitrioli (ne id frigefacere poſſe fateri cogantur) acidum eſſe negare ſint auſi, quatuor ſolummodo ſenſibus præditi, vt qui guſtum præter intelligentiam amiſerint, cum oſtendere nequeant quidquam in toto terrarum orbe quod ſit oleo vitrioli acidius, quod proinde doctiſſimi viri quibus hi Calcanthomaſtiges ne minimum quidem pares ſunt, vel eſſe poſſunt, modo acetum terreſtre, modô Acetoſam mineralem, modô ſuccum acidum eſurinum nominare conſueuerunt. Proh quanta ſtupiditas? quæ etiam homines ſenſu priuat, cum ſtulti hanc aciditatem ne dicam fateantur, ſed etiam accuſent. Hoc eſt agnitæ veritati repugnare, hoc eſt ſenſibus obluctari, hoc eſt ſtuporem ſuum prodere, hoc eſt menti

Inſipidi ac ſenſu priuati acorem olei vitrioli ineſſe contra ſenſum negant.

contraire, hoc est dementiam suam fateri, hoc est sensuum suorum priuationem agnoscere, hoc est ipsi experientiæ, rationi, & sensui, impudentèr & malitiosè repugnare, à qua mentis oppressione vel extrauagatione nos Devs liberet qui nobis sensum gustus, summamque oleo vitrioli aciditatem concessit & largitus est.

Acida plerũque sunt acria.

Ast aiunt vitrioli spiritum ac oleum Calcanthi non esse acidum, sed acre, ego autem id cum sani ingenij hominibus & acre & acidum esse scio ac agnosco, cum pleraque acida acria existant vt apparet in aceto, quod quô est acidius, eô est acrius, nec scio vtrum vlla aciditas in toto mundo aciditati olei vitrioli sit æquiparanda. Sanè acidi fontes, quos acidularum nomine comprehendimus à vitriolo aciditatem suam sortiuntur, de quibus postero capite agemus, quibus vulgus nomen indidit Saurbrunnen. Sed quid contra principia negantes pugnamus? & rancore seu irâ (sed tamen iustâ) nos perturbamus? stultescant qui spontè stultescere volunt, & insaniant ac debachentur quamdiu voluerint si modo id sinè hominum noxâ vel detrimento faciant, quibus tanti Medicaminis detractio, & negatus vsus vitæ parit dispendia, qui interuentu tam insignis remedij conualescere potuissent, vndè meritô ij Calcanthomastiges pœnitentiam agant, quod à morbis euadendi præcipuum auxilium mortalibus denegare conati sint, illisque à morte vindicandi spem ademerint.

Acidi ex Vitriolo fontes Vulgo Saurbrunnen.

Oleum Vitrioli putredinem corrigit.

Sed ad febres reuertendo, quid quæso est quod potentiûs putredinem corrigat quam oleum vitrioli? quod non vnâ sed diuersis qualitatibus eidem resistit, aciditate nimirûm, salsedine, acrimoniâ, aperiendi vi, ac valentis penetrationis virtute, aciditate namque suâ bilem domat ac perimit, acrimoniâ incidit, terget, attenuat, salsugine putrilaginem corrigit ac corruptionem emendat, vnde febribus

bus omnibus conducit siue ex continuæ siue intermittentes fuerint, cum appropriatis vel aquis, vel succis aut liquoribus, tum etiam Syrupis vsurpatum: Doleo quorundam vicem qui aciditatem olei vitrioli non agnoscunt & tam pertinaciter luci veritatis sese opponunt, non putarim ego eos id ex stultitiâ, sed ex merâ pertinacia vel malitiâ facere, cum totus Horizon noster ineptiam eorum rideat, iniquitatem vero auersetur.

Aduersarij ab omnibus ridentur.

Præterea quoque obijciunt nobis hoc, vitrioli vim chymicâ præparatione exaltari & extendi vel intendi, nesciunt autem vel non intelligunt, quædam mineralia vstione mitescere, aliqua verô exasperari & acriora euadere. Iam vero si oleum vitrioli consideremus, id separatione eius impuritatis quæ corpori Calcanthi inerat, multo redditur innocentius, iam enim Sulphur, Sal, Gilla, Colcothar, & similia ab eo recesserunt & separata sunt. Vorate vos adversarij Helleboros vestros non præparatos, & Agaricos crudos, si præparatio medicamentorum quam prisci quibusvis vel plerisque pharmacis adhibebant adeô noxia est, vt eorundem petulantiam augeat, quod contra omnium prætecessorum nostrorum honorem pugnat, qui in corrigendis simplicibus tantoperè laborarunt, ac studium ferè omne posuerunt. Itaque correctionem hanc adeptum oleum vitrioli, ac arte Spagyricâ à fæcibus repurgatum suas (si tamen quas habuit) noxas deposuit, & iam nobile medicamentum euasit, quod antehac austeritate non carebat.

Alia obiectio diluitur.

Correctio vitrioli.

Ridiculum porro istud est, quod vitriolo aduersi asserunt, multos nempè fuisse viros doctos in Italia, qui nihil de Calcanthi viribus docuerint vel tradiderint, ac si tota rerum scientia ab ipsis vel esset vel fuisset petenda?, annè ego scire nequeo vel cognoscere non valeo vel possum

Adhuc alia obiectio expungitur.

quod alter ignorat? estnè semper in antiquam syluam eundum? Hippocrates noster Rhabarbarum, Sennam, Mannam, Cassiam imò pleraque Aromata ac ne Saccharum quidem agnouit, nisi id per Mel in cannis intellexerit, ergò nos his non vtemur? quæ interim vsus fructifera esse monstrauit? licet bonus senex eorundem cognitionem non habuerit, quæ postmodum locuplex ac fertilis Arabia primùm suppeditauit. Gaudemus nunc ligno Nephritico itemque Rhodio, Mechoacâ, Guttâ Gamandræ, & similibus, prioribus sæculis nondum visa, suntnè hæc igitur repudianda? forsan nobis iam demortuis alia medicamenta in lucem prodibunt, quæ nos iamdum ignoramus.

Noua medicamenta.

Non verò tantum habent intelligentiæ nostri aduersarij vt oleum vitrioli liquoribus quibusuis admixtis temperari posse intelligant, id enim infrigidat cum frigidis, calefacit cum calidis, etenim oleum Calcanthi omnium Medicamentorum vt iam crebrò monuimus vires ac facultates intendit, vigorat, & expedit.

At verò Causticum est vitrioli oleum & in summo gradu calidum, ideo intra corpus non vsurpandum si opinioni contrariæ subscribere voluerimus: sed dicant aduersarij cur Allium deuorandum porrigant, quod vesicas suscitat, quid de Euphorbio, Ranunculo, Synapi, Erisymo, Capsiâ ac Raphano marino respondebunt? quid de Castoreo quod itidem in quarto gradu calidum existit euulgabunt? legant quæso venenorum suorum catalogum ac Cantharides suas deglutiant, adeoque sese ipsos carpant antequam alios obiurgare incipiant. Ista vero in cathedris non docentur vel discuntur, sudore prius opus est, interroga proinde clarissimos Germaniæ nostræ viros, vtpote Hartmannos, Rumleros, VVidemannos, Andernacos, Berckmüllerος, Cneuhnos, Hôchsteteros, Adolphos, Verbezios,

Multa in quarto gradu calida intra corpus sumuntur.

Clarissimi viri Germani vitrioli usum extollentes.

Baieros,

Baieros, Brendelinos Oxios & consimiles hi tibi vitrioli vires & vsum significabunt, quem adeò compertum habent ac proficuum vt de tanto medicamine pro DEI gloriâ & proximi salute sibiipsis plurimum gratulentur, ab his remedio hoc perfrui disce. Atque hic habes oleum vitrioli quod est inter medicamina Hercules quidam qui tot miranda facta præstitit, angues enim à Iunone immissos in cunis adhuc vagiens illisit, ita vitrioli oleum pestilentes morbos interimit, hydram multis capitibus pullulantem in Lernæa palude oppressit, Erymantheum aprum interfecit, Symphalides aues sonitu ahenei crepitaculi profligauit & expulit, Centauros domuit, per quos febres intelligo, Busyridem Ægypti regem seu bilem hospites suos necantem occidit, cuius præclara facta omnia cum oleo vitrioli concordant, ducatur igitur huius

Comparatio olei vitrioli cum Hercule.

Herculis inuicti nodosum robur in agmen. *Codrus.*

etenim non est adeo hic Hercules metuendus cum ad Omphales Lydorum Reginæ amorem confestim mitescat vt ea iubente fusos & lanas tractauerit, ijs ipsis manibus quibus portenta subegerat, quod ei probro dat Deianira de hac Propert: lib: 3.

Omphale in tantum formæ processit honorem:
Lydia Gigæo tincta puella lacu:
Vt qui pacato statuisset in orbe columnas
Tam dura traheret mollia pensa manu.

Omphale.

Sic igitur hic Hercules licet fortissimus, robur suum aliquantispèr deponit, & effæminatur, adeoque mitescit, vt ab infantibus ad colum fusos tractantibus securè vsurpari ac tractari queat, & iam

Ridet amatorem Lyda puella suum,
Amphitryoniadem exutum horrentia terga.

Ouid. lib: 2. Fastor: Stat. lib: 10.

Proindeq; tutissimus olei vitrioli vsus existit, nam licet in se consideratum fortissimum medicamentũ sit, potest

tamen

tamen id ita temperari, vt euadat leuissimum, & ex eius fortitudine nil aliud apparet vel colligi potest, quam eius vis, nobilitas, & perfectio. Ausim dicere oleum vitrioli ita corrigi, attemperari & eò adigi posse, vt tutius vsurpetur in pluribus morborum quorundam constitutionibus quam vel Saccharum, vel Manna, sed id paulo post patebit. Vide Galenum qui Cantharides inter perniciosa pharmaca erosione necantia ac interimentia reduxit, in parcâ tamen quantitate sumptum eorum puluerem sed debitè permixtum vel accommodatum, renes expurgare & vesicam nihil offendere fassus est. Non sunt hæc plenis manibus deuoranda, sed dexteritate quadam in vsum probum ac proficuum deducenda. Scribit non iniquè doctissimus Gesnerus lib: 2. & 3. Epistol: eum Medici personâ, titulo, nomine vel famâ dignum non esse, qui inter medicandum oleo vitrioli se carere posse temerè existimauerit. Ego sanè adhuc hodiè à Medicinâ discederem, nomenq; meum potius militiæ darem, aut opus quoddam Mæchanicum affectarem, si vsu vitrioli priuatus forem, vel mihi Calcanthini olei exhibitio interdiceretur.

4. Simpl: 19.

Seuera Gesneri in Calcanthomastiges sententia.

Quid quæso Syrupi nostri Saccharati ac Melliti confestim bilescentes in picrocholis sunt effecturi? vel profuturi Ictericis? ac Regio morbo detentis? in quibus iecur quod dulcia statim arripit infarctu plus magis ponderascit. Galenica nostra culina Sale & Aromate profectò careret, si ei oleum vitrioli denegaretur, id enim est omniũ medicamentorum stimulus, acetositatem habens & acredinem penetratiuam, aliorum medicamentorum vires ad loca destinata deducentem, eorundemq; energias intendentem, vigorantem, ac denique perficientem, quæ alioquin mirâ fatuitate inania deprehenderentur.

Syrupi Saccharini protinus bilescunt.

Oleum vitrioli est Sal medicamentorũ, sinè quo nihil vel parum illa sapiunt.

Audi quæ Iacobus Mokius in libro de aquarum affectionibus

nibus seu lib: de Causis Concretionis & Dissolutionis ex Petro Seuerino refert. locus eius sic habet. *Sacchari & Mellis præsentia sæpè noxia fuit: si spiritum mellis acutißimum & venenatum, si sacchari abominabiles fæculentias conspexissent Arabes, parciores & cautiores procul dubio fuissent, in prolixâ & nimis amplâ Syruporum ostentatione.* Vide Crat: Holl: de apparatu Sacchari, & Gryllum de Saporibus.

Nihili hic facimus vel parui pendimus auctoritates aliquorum qui vitrioli facultates & vtilitates vel vires non intellexerunt. Obserua quam titubantèr Galenus, Paulus, Aëtius ac cæteri de Calcantho scripserint, quando fortissimæ vitrioli astrictioni insignem caliditatem coniunctam esse agnouerunt quidem, sed quo pacto id contingat vel eueniat non sunt assequuti, cum tamen aduersas qualitates eidem subiecto inesse ac inhærere falsi sint, quæ spagyrica operatione ab inuicem separari possunt ac dirimi. Amicus quidem Plato, at magis amica veritas. *Veteres titubantèr de vitriolo prout etiam de Hydrargyro scripserunt.*

Tandem vero oleum vitrioli aiunt corrosiuum esse & exulceratiuum, atque id quidem verum est, si ineptè quis eo vtatur, culpandus ne culter accuminatus vel nouacula quæ infanti data læsionem ei intulerit? vel quâ sese improuidus quispiam offenderit? Causticum sane est oleum vitrioli & summè calidum, attamen diuersimodè accommodatum, vel debitè porrectum maximoperè refrigerat, stringit & sanat, ac nihilominus potentissimè aperit, vt nullum deoppilatiuū ei ferè æquiparari queat, & cumprimûm diluitur, nullam amplius rosionem, nullam exulcerationem retinens, si mixtionis debita ei accedat proportio in liquore cui inditur & permiscetur obseruanda. Prôh dolor frigida hæc ac cruda ingenia, tantam tamque salutarem disciplinam doctrinamque capere non posse vel non velle, quibus pistrinum magis conduceret quàm Medicina, quam tanto DEI donario priuare ac in mortalium detrimentum

corrodit, et exulcerat ol vitrioli

Cautio

Commiseratio auctoris.

Q mentum

mentum sine propriæ conscientiæ respectu vel obseruantiâ orbare nituntur.

Argumenta aduersariorũ irridentur.

Vltimò tandem cum sua argumenta valdè cruda & non concocta elidi, expungi, posthaberi, sperni, explodi & à nemine concoqui minus quam ratificari cernunt aduersarij, ad vlteriores calumnias confugiunt, vitriolum venenum esse dicentes, cum tamen Dioscorides loco supra citato id vermes necare, ac venenatis fungis aduersarij scripserit, cuius textum agnoscunt, doctrinam fouent ac dogmata sequuntur. Accusemus nos Galenici prius & excusemus nostras Colocynthidas, Helleboros, Peplia, Thitymalos, Coccognidia, Esulas, Mezerea, Scammonia, Diagrydia & his similia quæ planè venenata sunt. Quod si nos ipsos intueamur toti venenis sumus circumdati, quibus ne Crocus quidem securus est, postea vero carpamus Hermetica ex Mineris vel Metallis deprompta medicamina. Sed enim confiteamur culpas nostras, & quid de nostris medicamentis scriptum sit perlegamus. Nonnè 4 Regum de Colocynthide discipulos Elisei Prophetæ perturbante, sacra scriptura hæc habet. *Pone ollã grandem, & coque pulmentum filijs prophetarum. Et egressus est unus in agrum, ut colligeret herbas agrestes, inuenitque quasi vitem syluestrem, & collegit ex ea Colocynthidas agri, & impleuit pallium suum, & reuersus concidit in ollam pulmenti, nesciebat enim quid esset. Infuderunt ergò socijs ut comederent. Cumque gustassent de coctione, clamauerunt dicentes: Mors in olla vir Dei. Et non potuerunt comedere.* Legant Mesuen qui quasi Medicorum Euangelista quidam habetur, is pius & conscientiosus vir in Medicâ materiâ multum diuque versatus, & de Medicinâ plurimûm meritus de Colocynthide sic scribit. *Coloquintida est quam Persæ vocant cucurbitam deserti, quæ nascitur in plantã quam etiam fel terræ vocant eô quod in toto ambitu eius interficit herbas, & est sicut venenum eis, undè vocant eam Arabes necem plantarum.* Et paulò post. *Et terra supra quam iacet videtur sicut adusta.* Atqui

Venenata medicamenta plurima apud Galenicos reperiuntur.

Colocynthis.

Mesue de Coloquintida.

qui postea. *Conturbat suscipientem eam, & ventositatem cum difficultate facit, & soluit superabundanter, & solutione educit sanguinem & fortasse interficit*, qui idẽ Mesue in canonibus hæc habet. *Et in solutiuo est timor fortis, ipsum enim quandoque mouet & non soluit, & quandoque superfluit.*

Nonnè Mesueus in prodromo sui libri de Medicamentis simplicibus hunc titulum ponit? Capitula Medicinarum laboriosè soluentium in quibus est venenositas. Inter hæc prima ferè est volubilis, quam funem vocat arborũ, de lacticiniorũ genere sic de ea scribens. *Solutione enim educit sanguinem, & est sicut venenum.* Nunc autem Scammonium nostrum è specie quadam volubilis producitur, adeò vehemens pharmacum, vt inter omnia solutiua primas teneat, de quo Rex Damascenus: *Sunt ei familiaria, quæ in corporibus imprimunt magnitudinem nocumentorum. Est enim in ea ventositas mordicatiua in stomacho faciens subuersionem, nauseam, & turbationem laboriosam. Secundum est quoniam insunt in ea (scilicet Scammonea) caliditas & acuitas, habiles inflammari, & proptèr quod est facile facere cadere in febrem & sitim, & propriè quando inuenit patientem præparatum. Tertium est quoniam fit per ipsam attractio vehemens & vehemens dilatatio orificiorum venarum, quare facit cadere in immoderatos fluxus. Quartum est, quoniam in eo est serrositas operans excoriationem viscerum: quare generat dolores acutos pungitiuos, & facit cadere in Dysenteriam & Tenasmum. Quintum est proprietas & operatio sua, à quibus fit impreßio nocumenti in membra quæ sunt mineræ virtutum, quæ sunt sicut Cor, & Hepar, & stomachus & similia eis.*

Medicamenta laboriosè soluentia.

Forsan ventositas.

Scammoniũ.

Nostrum Turbith *declinat à proprietatibus bonis*, auctore eodem Mesue, qui Agaricum præter eius correctionem, vel non præparatum, læsionem visceribus imprimere & ea debilitare scripsit. Huic & Squilla sola nascens venenata habetur ac suspecta est. Alexander Hermodactylos auersatur, inquiens. *Inimicatur stomacho aggregans in eo superfluitates plurimas & generans in eo ventositates grossas.* Sed & Iris rectificatione indiget, quę Spicâ, Melle, Aquâ casei aut Mastiche opus habet.

Turbith.

Squilla.

Hermodactylus.

bet. Quid de Cucumere Asinino dicemus ac succo eius officinarum Elaterio, de quo pharmaco sic scribit Mesue. *Et scito quod solutio ex eo quando superflua est educit sanguinem; Centaurea vero idem facit, solutione namque superfluâ educit sanguinem, aperit enim orificia venarum apertione sanguinem manare faciente.*

Cucumer Asininus & Elaterium.

Carthamus verô antiquis dicitur conturbatiuus, faciens nauseam, & multum nocens stomacho, *& dicitur* (inquit Mesue) *quod caseat lac in mamillâ & stomacho.* Euphorbium nostrum valentissimè exiccat & rubificat & est ex arbore desertorum locorum hispidorum, vehementis acredinis, & est vt Mesue iam modo dictus innuit *adustionem faciens & excoriatiuum, & est ex facientibus operationem cum labore & angustiâ vehementi, perducente ad syncopin & sudorem frigidum.* Mezereon planta est apud Persas vocata *vitam rapiens,* & à quibusdam *faciens viduas,* & à pluribus *Leo terræ.* De hac Mesue. Et quando oritur ex eo planta vna, in toto ambitu loci est mortalis. Et quæ oritur in locis Thermarum est sicut venenum. Et paulô post *est enim in eo virtus acuta ignea, & acrimonia vehemens, & est excoriatiuum, vlceratiuum, ferrosum & inflammabile, & est consumptiuum & dissolutiuum virtutis.* Et iterum: *est proximum veneno nocens membris quæ sunt mineræ virtutum, debilitans & dissoluens ea.* Quid nunc de Alsebra seu Esula dicemus? quam solutiuum rusticorum veteres vocauêre, id hoc habet à priscis encomij quod abscindat viscera, & orificia venarum disrumpens noceat cordi, hepati, & stomacho, consumens sperma & faciens cadere in febres. Annon Luf dicitur collum Draconis, Arthanita vero panis porcinus & panis Alcurith quod est Cyclamen. Helleborus seu barba Alfugi, *in natur accidentia terroris* qui albus cum fuerit corporibus nostri temporis est molestus, imô est eis sicut venenum propriæ præfocans, & sanis corporibus noxius, vt Hippoc: monuit. Desinamus igitur oleum vitrioli (de quo tales querelæ non

Carthamus.

Euphorbium.

Mezereon.

Esula.

Cyclamen.

Helleborus

non audiuntur) vituperare, priusquam nostra remedia, medicamina, ac pharmaca excusemus, cum nullum sit electiuè purgans à veneni labe innocens vel immune, quibus nostra pharmacopolia turgent. Quid de Thapsiâ, Napello, Thymelæa, Brioniâ, Aconito, lapide Armeno & similibus dicemus, vel interrogati respondere poterimus? quorum abundantiâ ac superfluitate oneramur. Sed hæc hactenus dicta sufficiant, quibus inhærendis plus temporis, chartæ & Calcanthini atramenti consumpsimus, quàm nobis indocibilia & nullius instructionis capacia aduersariorum ingenia restituere possunt. Quod si quis his obloqui tentauerit audax veniat, videbit quæ in arenâ hâc hærebunt, & cum dedecore inutiliter fatigatus pugnabit, magnum enim est facinus diem in noctem vertere, hominibus conualescentiæ occasionem & materiam subtrahere? Ioui ignem suffurari, ac Herculi clauam demere voluisse. *Authoris comminatio.*

Quæ quæso est hæc ratio vel intelligentia tam iniqua? vel impietas aut nequitia crimini læsæ Maiestatis comparanda? tam vtile remedium ex pharmacorum nostrorum cætu, cui nostra medicamenta haudquaquam sunt paria, & vix quandoque digna vt tergo vitrioli hæreant, & eidem pedissequentur, proscribere volens? forsitan autem (quia nonnihil laboris requirit eius præparatio) ex area Medica eliminare ausa? Proh quanta præsumptio, sibi talia persuadens? vt alios quoque qui plus laboris in hac re posuerunt, suis confestim somnijs assensum præbituros ac eas vanitates suscepturos, nescio quâ imaginatione crediderit. *Audacia aduersariorum.*

Si mundus nondum insanus est & delirus, periculum certè est de futurâ Phrenesi, vel aduentanti Maniæ bonis ac fortibus vel potentibus Alexipharmacis in præcautionem eidem erit succurrendum, prospiciendumque. *Mundi dementia.*

DEO Opt: Max: pro muneribus Vitrioli gratias agimus.

DEUS Opt: Max: nobis vitriolum hoc quod nobis benignè largitus est, clementèr custodiat ac seruet, atque in eo adhuc latentes virtutes nobis nondum cognitas patefaciat, quas ipsemet summus rerum omnium moderator, huic minerali, humano generi seruituro indidit, vt nomen eius benedictum plus magis glorificetur. Interim pro Calcanthino hoc præmio altissimæ Trinitati sit honor, gloria, & gratiarum actio in sæcula sæculorum. Amen.

CAPVT VNDECIMVM.

De fontibus acidis Vitriolatis, seu Acidulis, ac aquis medicatis Calcanthinis ex eius minerâ fluentibus: nec non Thermis æreis quæ à Cupro vim suam sortiuntur.

Aquæ minerales diuersæ speciei.

PRoducit natura ex gremio minerarum iubente DEO domino aquas quasdam quodammodo alienas, sapore, gustu, olfactu & quauis aliâ ratione à communibus fontanis aquis longè diuersas, quarum aliquæ Nitrosæ sunt, aliæ Gypsum habentes, aliæ existunt Sulphureæ, deindè quoque Salsæ, Aluminosæ ac Bitumine infectæ, imô Aurum quandoque habentes, inter has non minimæ existunt Cupreæ, ærosæ, vel vitriolatæ, quibus maxima sanationis vis inest, prout quotidiana testatur experientia, debentur enim Soli seu Auro confortantia, Argento seu Lunæ purificantia, Stanno seu Ioui deprimentia, Saturno vel Plumbo solidantia, Marti vel ferro constrictiua, Cupro seu Veneri mundificantia, Mercurio verô subsunt ac subiacent venena, ita vnumquodque ex Metallis suam sortitur laudem, eâ dote quam præstat insignitum. Inter has primum locū tenet fons acidus Schvvalbacensis vino fermè similis, vndè

Metallorum proprietates.

etiam der Weinbrunnen dicitur, ac vocari meritò meruit, qui omnes Acidulas bonitate, sapore, & efficaciâ superat, hunc sequuntur Spadanæ aquæ, dehinc Ebenhusanæ, Vberkingenses, Ægrinæ, Göppingenses, Nideraueneses, Peterstalenses, Griesbachenses, Nider & Oberbornenses, Dirkenfeldenses, Federinæ, Treuirenses, quibus adhærent fontes in Ponderborn, Kesselbrunn, Conderthal, Leüningen, Kronenberg, Montebaur, Bruz, & consimiles alij, qui ex minerâ Cupri seu æris & vitrioli prodeunt vim suam exindè sortitæ. Atqui verò hæ omnes potu & balneo valent, internè non minus quam externè corpus mundificantes, extergentes ac purificantes. In his excellunt Cellenses vulgo Zellerbad, Alumine, Sulphure, & Cupro constantes, hæ omnes fermè iecoris affectiones adiuuant, cuiuis personę, ætati, ac sexui familiares: hæ tepidæ profluunt, vndè naturam suam testantur quod nec calefaciendi vim obtineant, nec frigefaciendi robur eis insit, proindeq; reiuvenescere faciunt homines vt modogenitis assimilari possint, restituendo eis natiuam temperiem, excessus quosuis temperando, viscera corroborando, ac tonum eorundem restituendo vel reparando. Succurrit proindè aqua ea longis, prolixis, ac inueteratis febribus à pituitâ cum bile mixtâ profectis, sanat vlcera diuturnâ rosione molesta, quæ etiam si maligna fuerint consolidat, & cicatrice claudit: articulorum dolores auffert, tollitque caninam appetentiam præsertim vero calidis ac siccis temperaturis apprimè vtilis ac proficua. Præterea valet contra Marasmum Dysenteriam, Calculos, Peripneumoniam Tussim, vrinę ardores, Catarrhos, Maniam, Melancholiam Hyppochondriacam maximè, quam perfectè sanat, itemq; contra defluxiones periculosas, vomitus, Nauseas, cutis vitia, Icterum, obstructiones Iecoris & Lienis ac omnes hæmorrhagias, siue ex naribus,

Acidi fontes Germaniæ.

Thermæ Cellenses vulgo Zellerbad.

Virtutes thermarum Cellensium.

naribus, aluo, intestinis, aut hæmorrhoidibus sanguis profluxerit, habetq; ea in parte inter omnes aquas cupreas hanc prærogatiuam quæ & alijs quoq; aquis cuprum habentibus inest, vt ea quasi cunctis cæteris dominio sit superior, nam & Abortus comprimit ac vteri rheumatismos persanat.

Thermæ Cellenses inter alias excellunt.

Sunt autem Thermæ Cellenses quasi quoddam specimen vel paradigma omnium aquarum ærosarum seu Cuprum continentium, vtpote inter cæteras eminentiores, quibus plurimi accedente Dei auxilio vitam debent, præsertim ij qui consumpti, extenuati, macie confecti, hepatitide laborantes, aut hæmorrhagijs exhausti prius fuerant, itemq; mulieres ex vteri rheumatismis malè habentes, ac abortiuos quondam fætus vel irritos conceptus edentes, aut ægrè prolificantes, his enim hæ Thermæ subueniunt. Habent autem hoc commoditatis, vt acidulæ eis sint vicinæ quæ ferè quotidiè eô deportantur, vt in his Thermis lauantes simul etiam aquis acidis perfrui possint.

Acidi fontes Thermis Cellensibus sunt vicini.

Acidorum porrô fontium vitriolatorum hæc virtus est & proprietas magno Dei opt: max: beneficio ijs insita ac virtuosè concessa, vt febres quascunque præsertim vero biliosas pellant. Etenim obstructiones quasuis expediunt, vnde morbis omnibus Iecoris, Lienis, Mesenterij, ventriculi, & Renum eximiè prosunt, Icterum & Arquatum persanant, vomitus adstrictione sua compescunt, oppilationes viscerum nihilominus strenuè penetrantes ac deobstruentes. Incipientem præterea Hydropem sanant, renûm calculos elidunt & atterunt, arenulas eluunt, vesicam & vreteres repurgant, picrocholorum symptomata corrigunt, Lienem extenuant, Melancholiam hypochoriacam depellunt, appetitum instaurant, imô nauseantes reddunt famelicos & esurientes, sitim immoderatam sedant, pro-

Acidularum vires ac facultates penè infinita

profunt iecinorofis, ac quos bilis infeftat, vel quibus cholera molefta eft, coctionem ventriculi inftaurant, ac eius facultates reparant, ac fi quid prauum in corpore delitefcit, id euocant, lotione fcabiem, Impetigines, Lichenas, Pforas, incipientes Lepras, &c. quæuis cutis vitia emendant, vlceribus fædis, gangrænofis, ac fædum pus euomentibus auxiliares, imò earundem fpuma, fi ficcata iam dictis vlceribus infperfa fuerit ijs, vt plurimùm conducit, participat enim vitriolum cum fale, vndè mundificat & putredines aufert, itemque cum Alumine propter quod adftringit, tum etiam cum fulphure vndè extergendi facultatem fortitur, ipfum autem per fe & in fui naturâ confideratum, acidum eft, aperitiuum, incifiuum, penetratiuum, attenuatiuum, & nihilominus aftrictoriũ, diuerfos effectus edens, ac diftinctas facultates poffidens, quas etiam Galenus loco prius citato fufpexit & admiratus eft, quando calori Vitrioli non leuem aftrictionem ineffe faffus eft.

Acidi fontes vitriolati externis cutis vitijs profunt.

Itaque non immeritò ad fontes hos benedictos & falutares quotannis tot hominum millia confluunt, ex quibus plerique (fi tamen benè fe gefferint) conualefcunt & priftinam fanitatem adipifcuntur. Oportet autem corpora antè earum aquarum acidularum feu vitriolatarum vfum commodè difponere, humores nempè prius concoquendo & expurgando, vt viæ his aquis pro liberiori penetratione exiftant patulæ, nihilque fit obftaculi quod earum tranfitum præpedire poffit. Conducit igitur fummoperè, etiam intra vfum acidularum alternis hebdomadibus purgans medicamentum, fed id leuiufculum affumere, nifi aluus fpontè fluat. Perquam vtilitèr verò vfurpantur pilulæ ex Aloë Rofatâ aut Marocoftinæ noftræ, peculiari volumine defcriptæ, harum antè cœnam duæ treſuè quaternis diebus femel deglutiantur, quarũ quælibet duo grana pendeat,

Cautio in acidularum vsu adhibenda.

Pilula Aloetica.

aliquan-

aliquando vna sufficit pilula, si tamen alternis diebus assumatur, sic enim acidularum vis vigoratur ac quotidiè decedit id, quod aquæ medicatæ colliquarunt & fluxilè reddiderunt. Euenit enim vt sub pluuiâ cœli constitutione acidularum virtus quandoque reddatur infirmior, tum enim auxilio & adminiculo tali vel consimili indigent, aut sunt admixtione Spiritus vitrioli vel olei Calcanthi vigorandæ, sic enim animam suam propriam recipiunt, & in gradu suo exaltantur ac redintegrantur.

Austrina tali constitutione acidulas reddit infirmiores.

Hoc autem peculiare fontibus acidis inest, quod pulmoniacos, phthisicos, & pneumoniacos itemque Empicos non tolerent, hi enim omnes ex acidularum potu offensam capiunt, & noxam patiuntur, imò moriuntur, nisi earum potum protinus detrectauerint. Germani quoinde dicunt der Saurbrunnen wirfft die Lungensichtige auß/ consummatæ quoque Hydropi inutiles existunt, etenim nimis refrigerant, ideoque Iecori iam à frigore labefactato obsunt. Vides hic candide lector, me non ita vitriolo addictum esse, vt id vniuersis morbis familiare esse ac proficuum existere asseram, proindeque veritatem fassus, hæc studiosè monui, vt quæ de eius vtilitatibus plurimis suprà scripta sunt, eadem quoque veritati niti facilius conspiciantur.

Acidulæ in quibus casibus vitandæ.

Præterea quoque offendunt acidulæ Dysentericos, & quibus exulcerata sunt viscera, ob aciditatem & acrimoniam quæ eis inest, alioquin verò omnibus ferè corporis affectibus prosunt, præsertim verò iis, qui nutritionis membris officiunt. Plurimi earum effectus ac operationes in oculis cumprimis persentiscunt, ij enim primâ vice ex earum vsu oblædi videntur, cum tamen solummodò repurgentur & confestim politi clarescant. Scio equos quosdam ex Acidularum potu quasi suffusione laborantes occæcatos fuisse, qui tamẽ secundâ vel tertia die, longè quam antea

Dysenterici acidularum potu offenduntur.

Mirabiles Acidularum effectus.

antea habebant, clariorem lucidioremque visum sunt adepti, protrudunt enim ex oculis fæces & purulentias quasdam, quæ per angulum lachrymalem excluduntur. Aliqui porro equi scabri efficiuntur, ac pilos deponunt ac si Alopeciâ laborarent, sed nouo quodam cutis suæ tegumento, magno sanitatis suæ commodo mox iterum vestiuntur, ac innouatione eâ quodammodo reiuuenescunt. Sed hæc ad Veterinariam spectant.

Vsus Acidularum. Vsus porrò Acidularum ipsi vulgo est iam cognitus, cum adeò crebra sit earum vsurpatio. Bibuntur autem manè ieiuno sanè corpore ac vacuo ventriculo, pro personæ, occasionis, ac morbi indigentiâ, itemque vesperi finita prandij coctione, subsequente mox corporis exercitio vel commotione quæ sudorem vel saltem vdorem prolicere possit, qui postea linteis calentibus aut tepefactis abstergi omninò postulat.

Quantitas bibendi. Certa porro eius bibitionis mensura definiri non potest, cum vni libra sufficiat aut semilibra, alteri quatuor aut quinque vix sat sint, vbi enim Acidulæ exitum sibi siue per sudorem, siue per aluum, vel vrinam parauerint, nec ventrem grauauerint, aut exsufflauerint, aut hypochondria distenderint, sed felicem ac promptum transitum fuerint sortitæ, tunc liberè & absque periculo lautius & satis largâ quantitate potari possunt. Sunt qui eas ante bibitionem calefaciant, ego autem eorum consuetudinem nec probo nec assequor, cum vel tepefactæ tantummodô, vim suam excellentem, subtilem, & spirituosam amittant, & euanidæ quasi fiant grato suo sapere priuatæ, ideoque parum efficaces, vt quibus potior virtutis suæ pars discesserit, ac euaporarit. *Acidulæ calentes vel calefactæ vim suam amittunt.* Licitum est autem cuique Acidulas potaturo, antè earundem ingestionem vel assumptionem, oui recentis ac sorbilis vitellum deglutire, aut quidpiam de Tragemate *Obseruatio.*

 grosso,

grosso, vel Morsellis ex speciebus Imperatoris confectis præmasticare, sic ventriculus libentius potum aquæ frigidæ tolerabit, minusque eius vsum auersabitur. Atque hæc de Acidulis quarum virtus nullo volumine comprehendenda dicta sufficiant, qui plura de ijs cognoscere sattagit legat Fuchsium, Gallum Eschenreütterum, & præsertim Iacobum Theodorum Tabernæmontanum in libro quem de thesauro aquarum inscripsit vulgo **Wasserschatz**. De cætero Domino Deo agamus gratias, quod his salutaribus aquis Germania nostra dotata ditataque sit, quas ex fonte Göppingensi petitas, ante aliquot annos pro Illustrissimo Principe seu Duce Mantuano deuectas, & in Italiam deportatas esse scio, cum tunc temporis circa Acidulas eas commorarer, quales etiam ex Spadano fonte in Gallias & Angliam transferri cognouimus. Benedictus Devs nobis sæpius per has aquas, pro sui sanctissimi nominis gloriâ, & nostrâ salute auxiliari dignetur, cui pro tanto beneficio merito gratias agimus, eius liberalitatem prædicantes, ac thesaurorum suorum magnificentiam & multitudinem indesinentèr nos & gratis quidem ditantem, extollentes.

Auctores de Acidulis scribentes.

Acidi fontes in longinquas regiones deferuntur.

Donaria DEI & præmia infusa.

CAPVT DVODECIMVM.

Breuem a[illegible]ndam totius libri recapitulationem continens.

[illegible] intimæ naturæ penetralia in[illegible]ellexim us Calcanthum seu vi[illegible]upri naturâ ex Salium genere, [illegible]uersis quoq; qualitatibus com[illegible] & intèr se pugnantibus prædi[illegible]na refrigerantia, & multo plura calefa-

calefacientia, quæ Spagyricâ arte, ac Hermeticis laboribus à se inuicem diuisa, diuersos effectus edunt, vnde quot in partes vitriolum separatur; tot distincta opera exercet, continet enim intra se aciditatem maximam, per quam potentèr refrigerat si cum appropriatis exhibeatur, alioquin idipsum non præstaret: habet præterea mordicationem, salsedinem, exurendi facultatem, acrimoniam, soluendi vim ac stringendi, quæ vni huic subiecto sunt à Deo indita & à naturâ concessa, expergefacit quoque ac consopit quę sanè mira sunt. Sed & ex frigido silice flammæ quoque prodeunt.

Videtur autem Calcanthi conditio per Herculis, Memnonis, & Protei in tam varias formas sese transmutare soliti historiam satis explicata, cum vitriolum modò Olei, nunc Ochræ aut Gillę, tum verò salis, indè vero & Sulphuris, ac Colcotharis, Æruginis, Misyos, Soreos, ac Terræ quoque demortuæ & dulcificatæ specie subsistat, à quibus omnibus & singulis tam præclaræ ac diuersæ virtutes prodeunt, quas iam modo commemorauimus, etenim Spiritui Calcanthino debentur Cephalica, Oleo partes nutritoriæ, Sali vlcera, Phlegmati eius cutis vitia, & sic deinceps, de quibus forsan plura sæculis accrescentibus propalabuntur. Nos hæc pauca pro Dei gloriâ de vitrioli facultatibus, viribusque, in amicorum gratiam & proximi amorem, ac boni publici commodum hâc vice consignauimus, quæ beneuolus lector æqui bonique consulat, plura fortassè de Hermeticâ Medicinâ in libello de Medicinâ Lugente, seu Threnodiâ Medicâ, quæ hunc fætum Deo dante mox est subsecutura percepturus. Interim tamen si quid paulô austerius in Calcanthomastiges inuectus sum, ignoscant rogo pio meo feruori, qui me vt virum vitriolatum, acidum ac acerbum alitèr in hâc materia versari non permisit. Li-

Epilogus

Noui operis mox edendi intimatio.

grosso, vel Morsellis ex speciebus Imperatoris confectis præmasticare, sic ventriculus libentius potum aquæ frigidæ tolerabit, minusque eius vsum auersabitur. Atque hæc de Acidulis quarum virtus nullo volumine comprehendenda dicta sufficiant, qui plura de ijs cognoscere sattagit legat Fuchsium, Gallum Eschenreütterum, & præsertim Iacobum Theodorum Tabernæmontanum in libro quem de thesauro aquarum inscripsit vulgo **Wasserschatz**. De cætero Domino DEO agamus gratias, quod his salutaribus aquis Germania nostra dotata ditataque sit, quas ex fonte Göppingensi petitas, ante aliquot annos pro Illustrissimo Principe seu Duce Mantuano deuectas, & in Italiam deportatas esse scio, cum tunc temporis circa Acidulas eas commorarer, quales etiam ex Spadano fonte in Gallias & Angliam transferri cognouimus. Benedictus DEVS nobis sæpius per has aquas, pro sui sanctissimi nominis gloriâ, & nostrâ salute auxiliari dignetur, cui pro tanto beneficio merito gratias agimus, eius liberalitatem prædicantes, ac thesaurorum suorum magnificentiam & multitudinem indesinentèr nos & gratis quidem ditantem, extollentes.

Auctores de Acidulis scribentes.

Acidi fontes in longinquas regiones deferuntur.

Donaria DEI & præmia infinita.

CAPVT DVODECIMVM.

Breuem quandam totius libri recapitulationem continens.

ITaque in Anatomen & intima naturæ penetralia ingressi, cognouimus ac intelleximus Calcanthum seu vitriolum Minerale esse de Cupri naturâ ex Salium genere, diuersis substantijs imô aduersis quoq; qualitatibus compactum, ac viribus diuersis & intèr se pugnantibus præditum. Insunt enim ei plurima refrigerantia, & multo plura calefa-

Mirabilis vitrioli natura.

calefacientia,quæ Spagyricâ arte,ac Hermeticis laboribus à se inuicem diuisa,diuersos effectus edunt, vnde quot in partes vitriolum separatur; tot distincta opera exercet, continet enim intra se aciditatem maximam,per quam potentèr refrigerat si cum appropriatis exhibeatur, alioquin idipsum non præstaret: habet præterea mordicationem, salsedinem, exurendi facultatem, acrimoniam, soluendi vim ac stringendi,quæ vni huic subiecto sunt à Deo indita & à naturâ concessa,expergefacit quoque ac consopit quę sanê mira sunt. Sed & ex frigido silice flammæ quoque prodeunt.

Videtur autem Calcanthi conditio per Herculis, Memnonis, & Protei in tam varias formas sese transmutare soliti historiam satis explicata,cum vitriolum modô Olei, nunc Ochræ aut Gillę,tum verô salis, indè vero & Sulphuris, ac Colcotharis, Æruginis, Misyos, Soreos, ac Terræ quoque demortuæ & dulcificatæ specie subsistat,à quibus omnibus & singulis tam præclaræ ac diuersæ virtutes prodeunt,quas iam modo commemorauimus,etenim Spiritui Calcanthino debentur Cephalica,Oleo partes nutritoriæ, Sali vlcera, Phlegmati eius cutis vitia, & sic deinceps,de quibus forsan plura sæculis accrescentibus propalabuntur. Nos hæc pauca pro Dei gloriâ de vitrioli facultatibus,viribusque,in amicorum gratiam & proximi amorem, ac boni publici commodum hâc vice consignauimus,quæ beneuolus lector æqui bonique consulat,plura fortassè de Hermeticâ Medicinâ in libello de Medicinâ Lugente, seu Threnodiâ Medicâ,quæ hunc fætum Deo dante mox est subsecutura percepturus. Interim tamen si quid paulô austerius in Calcanthomastiges inuectus sum, ignoscant rogo pio meo feruori,qui me vt virum vitriolatum, acidum ac acerbum alitèr in hâc materia versari non permisit. Licet

Epilogus

Noui operis mox edendi intimatio.

grosso, vel Morsellis ex speciebus Imperatoris confectis præmasticare, sic ventriculus libentius potum aquæ frigidæ tolerabit, minusque eius vsum auersabitur. Atque hæc de Acidulis quarum virtus nullo volumine comprehendenda dicta sufficiant, qui plura de ijs cognoscere sattagit legat Fuchsium, Gallum Eschenreütterum, & præsertim Iacobum Theodorum Tabernæmontanum in libro quem de thesauro aquarum inscripsit vulgo wasserschatz. De cætero Domino DEO agamus gratias, quod his salutaribus aquis Germania nostra dotata ditataque sit, quas ex fonte Gôppingensi petitas, ante aliquot annos pro Illustrissimo Principe seu Duce Mantuano deuectas, & in Italiam deportatas esse scio, cum tunc temporis circa Acidulas eas commorarer, quales etiam ex Spadano fonte in Gallias & Angliam transferri cognouimus. Benedictus DEVS nobis sæpius per has aquas, pro sui sanctissimi nominis gloriâ, & nostrâ salute auxiliari dignetur, cui pro tanto beneficio merito gratias agimus, eius liberalitatem prædicantes, ac thesaurorum suorum magnificentiam & multitudinem indesinentèr nos & gratis quidem ditantem, extollentes.

Auctores de Acidulis scribentes.

Acidi fontes in longinquas regiones deferuntur.

Donarum DEI & præmia infinita.

CAPVT DVODECIMVM.

Breuem quandam totius libri recapitulationem continens.

ITaque in Anatomen & intima naturæ penetralia ingressi, cognouimus ac intelleximus Calcanthum seu vitriolum Minerale esse de Cupri naturâ ex Salium genere, diuersis substantijs imò aduersis quoq; qualitatibus compactum, ac viribus diuersis & intèr se pugnantibus præditum. Insunt enim ei plurima refrigerantia, & multo plura calefa-

Mirabilis vitrioli natura.

calefacientia, quæ Spagyricâ arte, ac Hermeticis laboribus à se inuicem diuisa, diuersos effectus edunt, vnde quot in partes vitriolum separatur; tot distincta opera exercet, continet enim intra se aciditatem maximam, per quam potentèr refrigerat si cum appropriatis exhibeatur, alioquin idipsum non prestaret: habet præterea mordicationem, salsedinem, exurendi facultatem, acrimoniam, soluendi vim ac stringendi, quæ vni huic subiecto sunt à Deo indita & à naturâ concessa, expergefacit quoque ac consopit quę sanè mira sunt. Sed & ex frigido silice flammæ quoque prodeunt.

Videtur autem Calcanthi conditio per Herculis, Memnonis, & Protei in tam varias formas sese transmutare soliti historiam satis explicata, cum vitriolum modô Olei, nunc Ochræ aut Gillę, tum verò salis, indè vero & Sulphuris, ac Colcotharis, Æruginis, Misyos, Soreos, ac Terræ quoque demortuæ & dulcificatæ specie subsistat, à quibus omnibus & singulis tam præclaræ ac diuersæ virtutes prodeunt, quas iam modo commemorauimus, etenim Spiritui Calcanthino debentur Cephalica, Oleo partes nutritoriæ, Sali vlcera, Phlegmati eius cutis vitia, & sic deinceps, de quibus forsan plura sæculis accrescentibus propalabuntur. Nos hæc pauca pro Dei gloriâ de vitrioli facultatibus, viribusque, in amicorum gratiam & proximi amorem, ac boni publici commodum hâc vice consignauimus, quæ beneuolus lector æqui bonique consulat, plura fortaſsè de Hermeticâ Medicinâ in libello de Medicinâ Lugente, seu Threnodiâ Medicâ, quæ hunc fætum Deo dante mox est subsecutura percepturus. Interim tamen si quid paulô austerius in Calcanthomastiges inuectus sum, ignoscant rogo pio meo feruori, qui me vt virum vitriolatum, acidum ac acerbum alitèr in hâc materia versari non permisit. Licet

Epilogus.

Noui operis mox edendi intimatio.

grosso, vel Morsellis ex speciebus Imperatoris confectis præmasticare, sic ventriculus libentius potum aquæ frigidæ tolerabit, minusque eius vsum auersabitur. Atque hæc de Acidulis quarum virtus nullo volumine comprehendenda dicta sufficiant, qui plura de ijs cognoscere sattagit legat Fuchsium, Gallum Eschenreütterum, & præsertim Iacobum Theodorum Tabernæmontanum in libro quem de thesauro aquarum inscripsit vulgo **wasserschatz**. De cætero Domino DEO agamus gratias, quod his salutaribus aquis Germania nostra dotata ditataque sit, quas ex fonte Göppingensi petitas, ante aliquot annos pro Illustrissimo Principe seu Duce Mantuano deuectas, & in Italiam deportatas esse scio, cum tunc temporis circa Acidulas eas commorarer, quales etiam ex Spadano fonte in Gallias & Angliam transferri cognouimus. Benedictus DEVS nobis sæpius per has aquas, pro sui sanctissimi nominis gloriâ, & nostrâ salute auxiliari dignetur, cui pro tanto beneficio merito gratias agimus, eius liberalitatem prædicantes, ac thesaurorum suorum magnificentiam & multitudinem indesinentèr nos & gratis quidem ditantem, extollentes.

Auctores de Acidulis scribentes.

Acidi fontes in longinquas regiones deferuntur.

Donaria DEI & præmia infusa.

CAPVT DVODECIMVM.

Breuem quandam totius libri recapitulationem continens.

ITaque in Anatomen & intima naturæ penetralia ingressi, cognouimus ac intelleximus Calcanthum seu vitriolum Minerale esse de Cupri naturâ ex Salium genere, diuersis substantijs imò aduersis quoq; qualitatibus compactum, ac viribus diuersis & intèr se pugnantibus præditum. Insunt enim ei plurima refrigerantia, & multo plura calefa-

Mirabilis vitrioli natura.

calefacientia, quæ Spagyricâ arte, ac Hermeticis laboribus à se inuicem diuisa, diuersos effectus edunt, vnde quot in partes vitriolum separatur; tot distincta opera exercet, continet enim intra se aciditatem maximam, per quam potentèr refrigerat si cum appropriatis exhibeatur, alioquin idipsum non præstaret: habet præterea mordicationem, salsedinem, exurendi facultatem, acrimoniam, soluendi vim ac stringendi, quæ vni huic subiecto sunt à Deo indita & à naturâ concessa, expergefacit quoque ac consopit quę sanê mira sunt. Sed & ex frigido silice flammæ quoque prodeunt.

Videtur autem Calcanthi conditio per Herculis, Memnonis, & Protei in tam varias formas sese transmutare soliti historiam satis explicata, cum vitriolum modô Olei, nunc Ochræ aut Gillę, tum verô salis, indè vero & Sulphuris, ac Colcotharis, Æruginis, Misyos, Soreos, ac Terræ quoque demortuæ & dulcificatæ specie subsistat, à quibus omnibus & singulis tam præclaræ ac diuersæ virtutes prodeunt, quas iam modo commemorauimus, etenim Spiritui Calcanthino debentur Cephalica, Oleo partes nutritoriæ, Sali vlcera, Phlegmati eius cutis vitia, & sic deinceps, de quibus forsan plura sæculis accrescentibus propalabuntur. Nos hæc pauca pro Dei gloriâ de vitrioli facultatibus, viribusque, in amicorum gratiam & proximi amorem, ac boni publici commodum hâc vice consignauimus, quæ beneuolus lector æqui bonique consulat, plura fortasse de Hermeticâ Medicinâ in libello de Medicinâ Lugente, seu Threnodiâ Medicâ, quæ hunc fætum Deo dante mox est subsecutura percepturus. Interim tamen si quid paulô austerius in Calcanthomastigès inuectus sum, ignoscant rogo pio meo feruori, qui me vt virum vitriolatum, acidum ac acerbum alitèr in hâc materia versari non permisit. Licet

Epilogus.

Noui operis mox edendi intimatio.

cet ideô mihi cum Cicerone Philip: 8. ista effari *Me tecum iracundè agere dixisti so ere, non est ita: vehementèr me agere fateor, iracundè nego.* Fruamur igitur nos nostro vitriolo eiusque aquis ac fontibus Calcanthinis pro sanitate cum tuendâ tûm etiam reparandâ audactèr ac securè, quæ nostra repurgabunt viscera, quod & iam dudum quoque fecerunt, haud alitèr quam ea loricata fragmina vel Centones quibus coquinæ nostræ suas à crustis liberant sartagines, & ollas polientes extergunt. Sed enim hæc nobis vsus & experimentum patefecit, quod tanta humano generi beneficia vsurpatione vitriolatorum remediorum præstitit. Summus autem rerum omnium creator & rector Devs Opt: Max: æternus, immortalis, & misericors, ob infinitam suam gratiam & bonitatem, per quam nobis hæc & alia medicamina dono dedit & elargitus est, benedictus sit in sempiternum qui est Trinus & vnus, immensus, & adorandus in secula seculorum Amen.

Loricata fragmina. Vulgo **hangerfleck.**

FINIS.

IN NOBILIS ET MAGNIFICI VIRI DOMINI RAIMVNDI MINDERERI MEDICINAE DOCTORIS SERENISS: BOIORVM DVCIS CONSILIARII ET MEDICI, NEC NON REIP: AVGVSTANÆ VINDEL: PHYSICI, IBIDEMQVE OFFICINARVM PHARMACEVTICARVM VISITATORIS IVRATI, ET COLLEGII MEDICI PRO TEMPORE DECANI SPECTATISSIMI DE CALCANTHO SEV VITRIOLO LIBRVM.

CARMEN.

Vitriphiles curare docet Raimundus, in arte
Vitrioli, negat hoc Italus hydrophilus.
Non habet osorem, quam docta scientia inertem,
Qui nisi vitriolum laudet ineptus erit.
Vino, vitriolum qui temnit sæpe carebit
Nec vini morbos vitriolo absque feret.
Cui laxata caro tumet hepatis atque fatiscit
Ventriculus languens, vitriolumne nocet?
Haud equidem: methodum docuit Reimundus agendi,
Cui bilem mouis, sumito vitriolum.

HONORIS ET OBSERVANTIÆ VOCABVLO POSVIT.

PHILIPPVS MAVRITIVS SCHONLINVS, MEDICINÆ DOCTOR, ARCHIATER FRISINGENSIS.

ALIVD EIVSDEM.

Eruta multa, ruentq; polo moderante Theatrum
Mundi, nec mirum, mundus & ipse nouus:
Mineraß esset, vires vix planta tenebit,
Forsan vitriolo nulla carere potest.
Viuat vitrioli vires qui monstrat, ineptum
Arcana hæc pudeat discere nolle virum.

AD D: D: RAIMVNDVM MINDERERVM.

IVLIVS SCHILLER VTRIVSQVE IVRIS DOCTOR REIP: AVGVSTANÆ ADVOCATVS.

Vitrioli inter tot dotes, sors prima videtur
Esse tuo quod iam fulgeat ingenio.

IDEM.

Fertur onus contra generosam surgere palmam:
Palmissat, libro hoc indice, vitriolum.

ALIVD EIVSDEM.

Vitriolum ut vitrum, non fert, scita nisi quæ sint
Et poliant, dextras: errone? res loquitur.

IN CLARISSIMI VIRI DOMINI RAIMVNDI MINDERERI MEDICINÆ Doctoris, &c. BARTHOLOMÆI MOSERI eiusdem Medicinæ Doctoris, Reuerendissimi & Illustrissimi Principis ac Domini D: HEINRICI Episcopi Augustani ac Collegi Dilingani Physici ordinari.

EPIGRAMMA.

Vt salis est epulas grato condire sapore:
Sic Medicina suo fit quoq; grata sale.
Vitriolum Sal est Medicinis, quo Sale prodit
Blandula & in multis certa medela malis?
Hunc liber iste Salem coquit, hunc parat usibus aptum,
Hunc simul à vitijs vindicat innumeris,
Ergo decus magnum hoc Medicinæ defuit; illi
Redderet ut doctâ MINDERERI arte Salem.

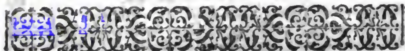
ALIVD.

Si cui res Medica culpanda videbitur artis,
Audiat oraclum, quod fuderat Augustinus,
Fons doctrinarum, superûm decus, atq; magister.
Christiadum. Est medico non impius ille, tumorem
Qui ferit, ac ferro castigat pectus, & urit.
Artus ut sanet pius ingerit usq; dolorem:
Atq; molestus adest nisi talis inutilis esset.
Nec ferro solum grassantur, & igne medentes.
Verum etiam accersunt ad opem quæ lędere credas.
Tetra venena, seu tellus effudit in herbis,
Seu natura parens animantibus indidit arma.
Attamen ingenij vis ignea, quâ mortales
Conditor instruxit, vel noxia nouit in usus
Vertere sanandi, mera toxica quis negat esse
Exitio? Confusa tamen melioribus herbis,
Ac succis per se vix, aut nihil effecturis
Robora dant, faciliq; malum medicamine pellunt.
Talis Calcanthi est vis ac natura voracis.
Siue manu facti, siue è tellure refossi.
Hoc Raymunde tuo claras doctissime libro
Asseris & sanos Calcanthi prouidus usus,
Qui renuit capere, Helleborum bibat ille meracum.

MAXIMILIANVS MERMANNVS
MEDICINÆ DOCTOR ET REIP:
AVGVSTANÆ PHYSICVS.

ALIVD
ANONYMI ET AMICI.

Vitrioli eximias qui vires nescit & usum,
Hic medicos inter nomen habere nequit.
MINDERER *æterno celebrari nomine dignus,*
Vitrioli vires noscere qui docuit.

INDEX

Rerum quæ in hoc libro continentur.

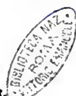
Cal-

Lutum

Instar

INDEX.

Finis Indicis Rerum.

Laus DEO Deiparæq; Virgini MARIÆ.

Menda Typographica beneuolus lector sponte emendabit.